

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

146001

146001

**TÜRK KOBİLERİNİN AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ DESTEK VE
TEŞVİKLERİNDEN YARARLANMA OLANAKLARI**

Esmâ YOLLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hatice DÜZAKIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2004

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

.....

Yrd. Doç. Dr. Hatice DÜZAKIN
(Danışman)

Üye

.....

Prof. Dr. Hatice DOĞUKANLI

Üye

.....

Yrd. Doç. Dr. İsmail GÜNEŞ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

01.10.2004

Prof. Dr. Nilan KÜÇÜKSAVAŞ

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

TÜRK KOBİLERİNİN AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ DESTEK VE TEŞVİKLERDEN YARARLANMA İMKANLARI

Esmâ YOLLU

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hatice DÜZAKIN

Temmuz, 2004, 131 sayfa

Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler hem birlik bazında hem de ülkelerin rekabeti bozmayacak şekildeki politikaları kapsamında pek çok destekten yararlanmaktadır. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne giriş süreci ile birlikte Türk KOBİ'lerinin rekabet gücünü artırmak amacıyla Avrupa Birliği Politikaları'nın yansıması olarak pek çok yeni destek ve teşvik uygulamaya konulmuştur.

Türkiye konumu ve Avrupa Birliği ile ilişkileri doğrultusunda pek çok program ve ekonomik ve sosyal amaçlı fonlardan, hibe ve kredilerden yararlanabilmektedir. Özellikle Helsinki zirvesi ile ülkemizin Birliğe adaylık sürecinin başlaması, pek çok politika, fon ve programa katılımı mümkün kılmıştır. Bunların pek çoğu doğrudan ve dolaylı olarak KOBİ'lerin faydalanmasına olanak tanımaktadır.

Bu çalışmada, Avrupa Birliği ve Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan destekler ve Türk KOBİ'lerinin AB desteklerinden yararlanma koşulları ve katılım aşamasında ülkemizin durumu araştırılmıştır. Çalışma temel olarak üç bölümde incelenebilir. İlk bölüm, Türkiye'deki KOBİ'lere sağlanan destek ve teşvikleri, politika öngörülerini içermektedir. İkinci bölümde AB'deki KOBİ destek ve teşvikleri incelenmiştir. Avrupa Birliği politika ve programlarından Türk KOBİ'lerinin yararlanma olanaklarını araştıran üçüncü bölüm ise, çalışmayı tamamlayıcı ve ayırıcı niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Programları, Destek ve Teşvikler.

ABSTRACT**POSSIBILITIES OF TURKISH SMEs TO BENEFIT FROM EUROPEAN
UNION INCENTIVES AND SUPPORTS****Esmâ YOLLU****Master Thesis, Business Department****Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Hatice DÜZAKIN****July, 2004, 131 pages**

Small and medium sized enterprises (SME) in the European Union (EU) benefit at large scale from both the Union's own programs and the policies of the member countries that do not prevent competition. With Turkey's integration process into the Custom Union, many new incentives and supports have been provided as a reflection of EU Policies in order to increase the competition abilities of our SMEs.

Within the scope of its position and its relationships with EU, Turkey benefits from a large number of programs and economic and social funds, grants and credits. Turkey's candidanship for the EU started at the Helsinki Summit, and as a result has been able to participate and benefit from many policies, funds and programs, many of which enabling SMEs to benefit directly and indirectly.

In this study, the supports provided to SMEs in the EU and Turkey, Turkish SMEs' benefiting conditions from EU supports and Turkey's present state at the integration process was investigated. The study has three parts. The first part investigates the incentives and supports provided to Turkish SMEs and the foreseen policies. The second part focuses on SME incentives and supports in the EU and the third part, which investigates Turkish SMEs benefiting opportunities from EU policies and programs, complements and distinguishes the study.

Key Words: Turkish SME, European Union SME', EU SME Programs EU Incentives and Supports

ÖNSÖZ

Herşeyden önce eğitim ve öğretim hayatımın her aşamasında, bana destek olan beni hiç yalnız bırakmayan annem Meliha YOLLU ve babam Celal YOLLU'ya minnettarım. Beni maddi, manevi destekleyen abim Dr. Murat KURU'ya her türlü desteğinden dolayı çok teşekkür ederim.

Ayrıca “Türk KOBİlerinin Avrupa Birliği'ndeki Destek ve Teşviklerden Yararlanma Olanakları” isimli güncel bir tez konusu seçmemde bana yardımcı olan ve beni yönlendiren sevgili hocam Prof. Dr. Hatice DOĞUKANLI'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisansım boyunca part-time çalıştığım üniversitemiz Merkezi Kütüphanesinin tüm personeline kaynak araştırmam sırasında ve sonrasında bana gösterdiği kolaylıklardan dolayı şükran borçluyum.

Çalışma isteğimi artıran, beni destekleyen sevgili dostlarım Tuba Ünal ve Seçil Dinçgez Akarpınar'a da sonsuz teşekkürler...

Bu Yüksek Lisans tezi İİBF 2003 YL-6 nolu proje olarak Ç.Ü. BAPKOM tarafından desteklenmiştir.

Esmâ YOLLU

Adana,2004

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
EKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. TÜRKİYE'DE KOBİLERİ DESTEKLEMeye YÖNELİK POLİTİKALAR

1.1. KOBİ Kavramı Ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri.....	3
1.1.1. KOBİ Tanımları	3
1.1.2. Ekonomik Göstergeler Açısından Türkiye'de KOBİ'lerin Yeri	7
1.1.2.1. KOBİ'lerin Toplam İşletmeler İçindeki Payı.....	7
1.1.2.2. KOBİ'lerin Toplam İstihdam İçindeki Payı.....	8
1.1.2.3. KOBİ'lerin Katma Değer Payları.....	9
1.1.2.4. KOBİ'lerin İhracat Payları.....	9
1.1.2.5. KOBİ'lerin Banka Kredileri Kullanımı	9
1.2. Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik Destek Ve Teşvikler.....	10
1.2.1. Teşvik Belgeli Yatırımlarda Devlet Yardımları	12
1.2.1.1. Teşvik Belgesi Kapsamındaki KOBİ Yatırımları	12
1.2.1.2. Teşvik Belgeli KOBİ Yatırımlarının Durumu	15
1.2.2. İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve Destek Programları	16
1.2.3. Araştırma-Geliştirme Destekleri.....	18
1.2.4. İstihdam, Eğitim ve Danışmanlık Destekleri.....	20
1.3. KOBİ'lere Finansman Desteği Sağlayan Kuruluşlar Ve Uygulanan Destek Programları.....	21
1.3.1. Ulusal Kuruluşlar Vasıtasıyla Sağlanan Destekler	21
1.3.1.1. Türkiye Halk Bankası	21

1.3.1.2. Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank).....	23
1.3.1.3. Türkiye Kalkınma Bankası	24
1.3.1.4. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	25
1.3.1.5. Kredi Garanti Fonu A.Ş.	26
1.3.2. Uluslararası Kuruluşlar Aracılığıyla Sağlanan Destekler	26
1.3.2.1. Asya Kalkınma Bankası.....	27
1.3.2.2. Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye	27
1.3.2.3. İslam Kalkınma Bankası	28
1.3.2.4. AB Ortaklık Programları Aracılığıyla Sağlanan Destekler	29
1.3.2.5. Almanya ve İsviçre Kaynaklı Krediler	29
1.4. Yeni Finansman Araçları	30
1.5. KOBİ'lere Yönelik Finansman Dışı Destek Sağlayan Diğer Kurum Ve Kuruluşlar.....	32
1.6. KOBİ Gelişim Projesi Ve Gümrük Birliği Sonrası Dönemde KOBİ'lere Yönelik Politika Üretme Çabaları.....	33
1.7. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ve Türkiye Sanayi Politikasında KOBİ'lerin Yeri.....	34

II. BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİLERİN YERİ VE DESTEKLEMELERE YÖNELİK POLİTİKALAR

2.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin Yeri Ve Önemi	37
2.1.1. İşletme Sayıları Açısından KOBİ'ler	37
2.1.2. İstihdam Açısından KOBİ'ler	39
2.1.3. Yaratılan Katma Değer ve Ciro Açısından KOBİ'ler	39
2.1.4. KOBİ'lerin İhracat Payları	40
2.2. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları.....	41
2.2.1. AB'de Devlet Yardımları Kavramı ve Yardımların Mali Boyutu	41
2.2.2. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımlarının Sınıflandırılması	42
2.2.3. Birlik Ülkelerinde Devlet Yardımları ve Destekleme Programları	45
2.3. Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Yardımlar, Programlar Ve Destekleme Araçları	47
2.3.1. Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Devlet Yardımları	48
2.3.2. Birlik Kaynaklarından Sağlanan Yardımlar	50

2.3.2.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu	50
2.3.2.2. Avrupa Sosyal Fonu	51
2.3.2.3. Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu.....	51
2.3.2.4. Balıkçılığın Yönlendirilmesi için Mali Araç	52
2.3.3. KOBİ'leri Desteklemeye Yönelik Finansal Araçlar ve Programlar	52
2.3.3.1. Avrupa Birliği'nde Yatırımlara Kredi Sağlayan Kuruluşlar Ve Kredi Faaliyetleri	54
2.3.3.1.1. Avrupa Yatırım Bankası.....	54
2.3.3.1.2. Yeni Topluluk Aracı.....	57
2.3.3.1.3. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu	57
2.3.3.2. KOBİ'lere Yönelik Kredi Garanti Programları.....	58
2.3.3.3. Girişimci Sermayesi	50

III. BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN AVRUPA BİRLİĞİ KAYNAKLARINDAN YARARLANMA OLANAKLARI

3.1. Doğrudan Mali Destekler	62
3.1.1. Çok Yıllı Girişim Ve Girişimcilik Programı Ve Sağladığı Mali Destekler	63
3.1.1.1. Programın Finansal Araçları	64
3.1.1.2. Türkiye'nin Katılımı Ve Programa Katılımının Faydaları	66
3.1.2. Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları Ve KOBİ'ler	67
3.2. Dolaylı Mali Destekler	69
3.2.1. Tek Çerçeve Yönetmeliği Ve Dış Yardım İhalelerine Katılım Kolaylığı.....	70
3.2.1.1. Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Ülkelerine Yönelik AB Mali Yardım Programları.....	70
3.2.1.2. Orta ve Doğu Avrupa'da Türk Firmalarının Katılabileceği Mali Yardım Programları.....	71
3.2.1.3. Avrupa Birliği Dış Yardımları İçin İhale Süreci ve Temel Kuralları.	74
3.3. Doğrudan Mali Olmayan Destekler	76
3.3.1. Çok Yıllı Girişimcilik Programı Kapsamındaki Mali Olmayan Destekler	77
3.3.2. Avrupa Birliği'nin KOBİ'lere Yönelik İşbirliği Programları Ve Türkiye'nin Katılımı.....	78
3.3.2.1. Europartenariat	79
3.3.2.2. Avrupa Yatırım Ortakları Programı (ECIP).....	80

3.3.2.3. EUREKA	81
3.3.2.4. Med-Invest (Akdeniz KOBİ'ler Arası İş Geliştirme Programı).....	81
3.4. Dolaylı Mali Olmayan Destekler	83
3.4.1. LIFE - Çevre Politikası Mali Aracı.....	84
3.4.1.1. LIFE Programları	85
3.4.1.2. LIFE III Programlarına Türkiye'nin Katılım	86
3.4.2. Bilgi Toplumu (European Digital Content- E-content).....	87
3.4.2.1. E Content Programı Projelerinin Özellikleri.....	88
3.4.2.2. Türkiye'nin E-Content Programına Katılımı	89
3.4.3. Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı.....	90
3.4.3.1. Programın Temel Kuralları	91
3.4.3.2. Türkiye'nin Leonardo da Vinci Programına Katılımı	93
3.4.4. Araştırma Ve Geliştirme İçin Altıncı Çerçeve Program	94
3.4.4.1. 6.ÇP Ar-Ge ve KOBİ'ler	95
3.4.4.2 Türkiye'nin Altıncı Çerçeve Programa Katılımı.....	98
3.4.5. Media Plus Programı.....	100
3.4.5.1. Programın Faaliyet Alanları.....	100
3.4.5.2. Media Plus Programına Türkiye'nin Katılımı.....	101
3.5. Genel Değerlendirme	102
SONUÇ	105
KAYNAKLAR.....	107
EKLER	118
ÖZGEÇMİŞ.....	132

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı	4
Tablo 1.2. Türkiye'de Çeşitli Kuruluşlarca Yapılan KOBİ Tanımları.....	6
Tablo 1.3. KOBİ'lerin Kredi Hacmindeki Payı.	10
Tablo 1.4. Çeşitli Ülkelerde KOBİ'lerin Durumu	11
Tablo 1.5. Teşvik Fonu Kaynaklı Kredi Tahsis Oranları	14
Tablo 1.6. Yatırım Teşvik Ve KOBİ Teşvik Belgeli Yatırımlar (1995-2002)	15
Tablo 1.7. İhracata Yönelik Devlet Yardımları	16
Tablo 1.8. TSKB Aracılığıyla Kullandırılan Yabancı Kaynaklar	25
Tablo 2.1. Avrupa-19 Ülkelerinde Ölçeklerine Göre İşletmeler	37
Tablo 2.2. AB'de İşletme Sayıları, İstihdam ve Baskın İşletme Ölçekleri.....	38
Tablo 2.3. AB'de Devlet Yardımlarının Sektörel Ve Fonksiyonel Dağılımı	43
Tablo 2.4. Gruplara Göre Devlet Yardımları Ve Araçları.....	45
Tablo 2.5. Avrupa Birliğinde Makro Düzeyde Devlet Yardımları	46
Tablo 2.6. AB Üyesi Ülkelerde Konularına Göre Uygulanan Yada Planlanan Destek Tedbirleri	47
Tablo 2.7. Konularına Göre KOBİ'lere Yönelik Uygulanan Programlar Ve Araçlar	58
Tablo 2.8. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Yönelik Kredi İmkanları	67
Tablo 3.1. KOBİ Kredi Garanti Kolaylığı.	65
Tablo 3.2. 2000-2006 Yılları Arasında MDAÜ'ler İle Baltık Cumhuriyetlerine Sağlanması Öngörülen Mali Yardım	72
Tablo 3.3. Hizmetler, Tedarik Ve İnşaat Sözleşmeleri İle İlgili Genel Kurallar	75
Tablo 3.4. E-Content Temel Kuralları.....	78
Tablo 3.5. Leonardo Da Vinci Programının Temel Kuralları.....	91
Tablo 3.6. 6çp'a Göre KOBİ Sınıflandırması.....	95

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. Büyüklük Sınıflarına Göre İşletmelerin Dağılımı	7
Grafik 1.2.1995-2002 Yıllarında Düzenlenen Belgeli Yatırımların Sabit Yatırım Tutarı	15
Grafik 1.3.1995-2002 Yıllarında Düzenlenen Teşvik Belgeli Yatırımların Belge Sayısı.	15
Grafik 2.1. Sektör Ve İşletme Büyüklüğü Açısından KOBİ'lerin İhracattaki Yeri	40
Grafik 2.2. Avrupalı KOBİ'lerde İhracat	41
Grafik 2.3. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları.....	42
Grafik 2.4. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımlarının Fonksiyonel Dağılımı	44
Grafik 2.5. Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler İçin Devlet Yardımları	49

EKLER LİSTESİ

Ek 1. KOBİ Tanımına İlişkin Yasa Tasarısı Teklifi (Taslak).....	135
Ek 2. Türkiye Halk Bankasının KOBİ Kredileri.....	138
Ek 3. Avrupa Birliğinde KOBİ'lere İlişkin Finansal Programlar Ve Araçları	140
Ek 4. KOBİ'lere Yönelik Yeni Politikalar, Temel Eğilimler Ve Uygulama Araçları	141
Ek 5. Finansal Araçlar Topluluk Programları Ve KOBİ'ler.....	142
Ek 6. AB Hizmet Sözleşmeleri Temel Kuralları.....	143
Ek 7. AB Tedarik Sözleşmeleri Temel Kuralları.....	144
Ek 8. AB İnşaat Sözleşmeleri Temel Kuralları.....	145
Ek 9. Leonardo Da Vinci Kapsamında Onaylanan KOBİ Projeleri.....	146

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABKF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ABM	: Avrupa Bilgi Merkezi
AKB	: Asya Kalkınma Bankası
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ASAP	: Amsterdam Özel Eylem Planı
ASF	: Avrupa Sosyal Fonu
ATK	: Avrupa Teknoloji Kolaylığı
ATO	: Ankara Ticaret Odası
ATRGF	: Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu
Avrupa 15	: Avrupa Birliğine Üye 15 Ülke
Avrupa 19	: Avrupa 15 ile İzlanda, İsviçre Lihtenştayn, Norveç
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
AYF	: Avrupa Yatırım Fonu
BEST	: Business Environment Simplification Task Force
Birlik	: Avrupa Birliği
BSMV	: Banka Sigorta Muameleleri Vergisi
BYMA	: Balıkçılığın Yönlendirilmesi için Mali Araç
CARDS	: Community Assistance for the Reconstruction Development and Stabilization of the Western Balkans
CC BEST	: Candidate Countries Business Environment Simplification Task Force
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
ECIP	: Avrupa Yatırım Ortakları Programı
EU	: European Union
EUREKA	: European Research Coordination Agency
ICT	: Information And Communication Technology
ISPA	: Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
İGEME	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İKB	: İslam Kalkınma Bankası
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
JEV	: Avrupa Yatırım Ortaklıkları
KFW	: Kreditanstalt Für Wiederaufbau
KGf	: Kredi Garanti Fonu
KKDF	: Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
KOBİ	: Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletme
Komisyon	: Avrupa Komisyonu
Konsey	: Avrupa Konseyi

KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖY	: Kalkınmada Öncelikli Yöre
MAP	: Multi Annual Program
MDAÜ	: Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MEKSA	: Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
MPM	: Milli Prodüktivite Merkezi
NMCP	: Netherland Management Corporation Programme
ÖİK	: Özel ihtisas Komisyonu
PHARE	: Poland and Hungary: Action for the Reconstruction of the Economy
SAPARD	: Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
SDŞ	: Sektörel Dış Ticaret Şirketi
SME	: Small and Mideum Size Entreprises
TACIS	: Technical Assistance to the CIS Countries
TESK	: Türkiye Esnaf Ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TSKB	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu
UBS AG	: Swiss Bank Corporation
6.ÇP	: Altıncı Çerçeve Program

GİRİŞ

Büyük işletmelerin istihdam kapasitesinin üzerindeki işgücü fazlası karşısında en ekonomik istihdam yaratma alanı olan KOBİ'lerin geliştirilmesi, ülke için kaçınılmaz bir kalkınma seçeneğini oluşturmaktadır.

Küreselleşme, yeni tanımları ve kavramları da beraberinde getiren büyük bir değişim sürecidir. Zira, artık büyük balık küçük balığı değil, hızlı balık yavaş balığı yutmaktadır. Yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenen, yeniliklere daha kolay uyum sağlayabilen, bireysel girişimciliği yönlendiren KOBİ'ler, bu özellikleriyle entegrasyon süreçlerinde önemli roller üstlenmektedirler. O halde KOBİ'lerin desteklenmesi özellikle AB'ye entegrasyon sürecinde olan Türkiye açısından da bir gerekliliktir.

Sekizinci beş yıllık kalkınma planı ve doğrultusunda geliştirilen Türkiye sanayi politikasında KOBİ'lere yönelik olarak geliştirilen temel strateji, verimliliklerinin, katma değer içindeki paylarının ve uluslararası rekabet güçlerinin artırılması esasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Türk KOBİ'lerinin rekabet güçlerinin geliştirilmesi ve AB'deki potansiyel ortaklarıyla ülke ekonomisine çok daha fazla katkı sağlayacak girişimleri değerlendirme olanağının sağlanması ve AB'nin sağladığı hibe ve ucuz kredi imkanlarından etkili bir şekilde faydalanmaları büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye için önemli bir konu olması AB ve AB'ye katılım sürecinde önemli bir konu olan sanayi politikalarının en önemli ayaklarından birisi olması nedeniyle KOBİ'lerin AB destek ve teşviklerinden yararlanma çalışma konusu olarak seçilmiştir. Bu çalışma Türk işletmelerinin %99,89'unun KOBİ olması ve AB'ye entegrasyon sürecinde KOBİ'lerin önemli roller üstlenmeleri gerçeği ışığında şekillendirilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde, AB'ye adaylık sürecinin, Türk işletmelerine getirilerinin analiz edilmesi Türk işletmelerinin AB kaynaklarını kullanım olanakları ve bunun sağlayacağı faydalar boyutunda şekillendirilmiştir.

Çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde Türkiye'deki KOBİ'lerin ekonomik göstergeler açısından yeri ve önemi ile kesime yönelik destek ve teşviklere yer verilmiştir. İkinci bölümde yer verilen, AB'deki KOBİ'lerin yeri, önemi ve uygulanan destek, teşvik ve programların incelenmesi yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, Avrupa Birliği politika ve programlarından Türk KOBİ'lerinin yararlanma olanakları araştırılmıştır. Araştırma konusunu tamamlayan ve benzer

araştırmalardan ayıran yapısı itibariyle üçüncü bölüm, Türk KOBİ'lerine sunulan çeşitli fırsatları finansal ve finansal olmayan yapıları itibariyle değerlendirmektedir.

I. BÖLÜM

1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİ DESTEKLEMeye YÖNELİK POLİTİKALAR

Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülke ekonomilerinde üretim, istihdam ve milli gelirden KOBİ'lerin katkıları yadsınamaz boyutlardadır. Türk ekonomisinde hemen her dönemde ilgi gösterilmeye ve desteklemeye çalışılan bu kesime ait tek ve ortak bir tanım yoktur. Bu bağlamda, çalışmamızın bu bölümünde ilk olarak Avrupa Birliği (AB) KOBİ tanımına ülkemiz tanımlarıyla kıyaslanması açısından yer verilecektir. Daha sonra Türkiye'de değişik kurum ve kuruluşların KOBİ tanımları verilecektir. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki önemi, toplam işletmeler içindeki payları, istihdam, katma değer, ihracat ve banka kredileri kullanım oranları gibi değişkenlerle açıklanacaktır. Türk ekonomisinin ve sosyal yapısının temelini oluşturan KOBİ'ler; özellikle Gümrük Birliği'nden sonra sınırların ve korumaların kalkması ile, kendilerinden katlarca çok destek alan Avrupalı rakipleri ile rekabet etmek durumunda kalmışlardır. Bu amaçla KOBİ'leri finansman, danışmanlık, eğitim, Ar-Ge...vb pek çok konuda desteklemeye yönelik programlara ve bu programları uygulayan kuruluşlara kısaca yer verilecektir. Son olarak AB'ye üyelik sürecinde önem arzeden, 2001-2005 yıllarını kapsayacak Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma planı ve yeni sanayi politikasında KOBİ'lerle ilgili öncelik ve politika öngörülerine yer verilecektir.

1.1. KOBİ Kavramı ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Gelişmekte olan Türkiye ekonomisi KOBİ ağırlıklı bir yapıya sahiptir. KOBİ'leri tanımlayan pek çok kurumun varlığı aslında, kesime olan ilginin düzeyini göstermektedir. Fakat, KOBİ destek ve yardımlarının koordinesiz bir şekilde kurumların kendi tanımlarına göre dağıtılması da çeşitli sorunlara neden olmaktadır.

1.1.1. KOBİ Tanımları

Avrupa Birliği, KOBİ'lerin ekonomiye olan katkılarını dikkate alarak ve üye ülkeler arasındaki ticareti ve rekabeti bozmayacağı düşüncesinden hareketle, onlara verilecek devlet yardımlarını istisna kapsamında değerlendirmekte ve bu yardımlara izin

vermektedir. KOBİ'lere sağlanacak devlet yardımlarına izin verilmesiyle, KOBİ'lere ilişkin birçok birlik politikası belirlenmiş, ancak kesimi tanımlamak için farklı kriterlerin kullanılması, uygulamada ciddi sorunlara neden olmuştur (Demirci ve diğerleri, 2001, s.23). Zira; üye ülkelerin devlet yardımı sağlayabilecekleri işletmelerin kapsamını belirlemelerinde ortak bir KOBİ tanımı önem taşımaktadır. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nde KOBİ tanımı ve sınıflandırılması Birlik düzeyinde yapılmıştır.

Avrupa Birliği farklı tanımların ve ifadelerinin rekabete zarar verdiğini göz önüne alarak 07/02/1996 tarihli konsey kararı ile KOBİ tanımında personel sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık derecesini 3 temel kriter olarak almıştır (Sayın ve Fazlıoğlu, 1997, s.4).

AB'nin ortak tanımına göre, sermayesinin %25'den fazlası büyük işletmelere ait olmayan işletmelerden;

- Çalışan sayısı 1-9 arasında olanlar, mikro işletme;
- Çalışan sayısı 10-49 arasında olup yıllık cirosu 7 milyon €'yu veya bilançosu 5 milyon €'yu geçmeyenler, küçük ölçekli işletme;
- Çalışan sayısı 50-249 arasında olup yıllık cirosu 40 milyon €'yu veya bilançosu 27 milyon €'yu geçmeyenler, orta ölçekli işletmelerdir (Akpınar ve Çevik, 2001 ,s.15).

Tablo 1.1: Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı

Kriterler	Mikro işletmeler		Küçük ölçekli işletmeler		Orta ölçekli işletmeler	
	Mevcut tanım	Güncelleşti rilmiş	Mevcut tanım	Güncelleşti rilmiş	Mevcut tanım	Güncelleşti rilmiş
Yıllık ciro veya yıllık bilanço	(daha önce tanımlan mamış)	≤€2 milyon ≤€2 milyon	<€7 milyon <€5 milyon	≤€10 milyon ≤€10 milyon	<€40 milyon <€27 milyon	≤€50 milyon ≤€43 milyon
İstihdam	<10		<50		<250	
Bağımsızlık	-		Sermaye ve oy hakkının %25'den fazlası KOBİ olmayan bir tek işletmeye ait olmayacaktır.			

Kaynak: Commision Of The European Communities, "Creating an Entrepreneurial Europe" The Activities of The European Union for SME's 98 Final ve Reppel K., P. Vigier, Entreprise Europe 8, July-September 2002, s.8'den derlenmiştir.

Avrupa Birliği KOBİ tanımında yapılan güncelleştirmeler 1.Ocak.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Değişiklik sadece bilanço ve ciro tutarları üzerinde yapılmıştır. Tanımın güncellenmesi, parasal tavanların yukarı çekilmesindeki amaç, enflasyon ve üretim verimliliğini yansıtmaktır (Reppel ve Vigier, 2002, s.9).

Türkiye’de ise KOBİ’lere hizmet ve destek veren kuruluşların KOBİ tanımlamasında farklılıklar bulunmakta ve bu farklılıklar uluslar arası düzeyde tanım birliğine gidildiği günümüzde çeşitli problemlere neden olmaktadır. Tanım farklılıkları nedeniyle devlet desteklerinin planlanması ve dağıtımı sağlıklı olarak yapılamamakta, ulusal ve uluslar arası düzeyde sağlıklı istatistikler oluşturulamamakta, karşılaştırma ve analizlerde doğru sonuçlara ulaşılması zorlaşmaktadır. Ayrıca, tanım farklılığı, rekabet edilen ülke KOBİ’leri ile Türk KOBİ’leri arasında haksız rekabete sebep olmaktadır. Farklı kurumların farklı tanımları yüzünden, KOBİ’lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer alırken, diğer bazı uygulamaların dışında kalabilmektedir (Ekonomik Forum, 2002, s.24).

Türkiye’de KOBİ tanımları Cumhuriyet döneminde ilk kez, 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu ile yapılmıştır (Çetin, 1996, s.48). Türkiye’de genel olarak 3 kurumun yapmış olduğu tanımlar ön plana çıkmakla birlikte 10’a yakın farklı tanım bulunmaktadır. Bunlar KOBİ’lere vermiş olduğu çok sayıda destek ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), yatırım destekleri kapsamında Hazine Müsteşarlığı ve ihracat destekleri kapsamında Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ve Eximbank’ın tanımlarıdır. Bunlara ek olarak verdikleri destekler kapsamında Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV) gibi kurumların tanımlarına Tablo 1.2’de yer verilmiştir.

Tablo 1.2: Türkiye’de Çeşitli Kuruluşlarca Yapılan KOBİ Tanımları

İşletmeleri Tanımlayan Kuruluşlar	Çalışan Sayısı				Diğer Kriterler
	KOBİ'ler				
	Küçük Ölçekli				
	Mikro	Küçük	Orta	Büyük	
TOBB	1-9	10-49	50-150	>150	
DİE-DPT	1-9	10-49	50-99	>100	
TOSYÖV	1-5	5-100	100-200	>200	
Hazine Müsteşarlığı	1-9	10-49	50-250	>250	İmalat ve tarımsal sanayi sektöründe faaliyette bulunan kanuni defter kayıtlarında arsa, bina hariç sabit kıymetler toplamının net değer en çok 600 milyarı aşmayan işletmeler
Halkbankası					
DTM	1-200			>200	İmalat sanayinde faaliyet gösteren, gerçek usulde defter tutan, bilanço değeri arsa ve bina hariç 2 milyon \$ karşılığı TL'yi aşmayan şirketler
Eximbank	1-200				
KOBİ Yat. Devlet Yardımları Hakkında Karar	1-150				
KOSGEB	1-50		51-150		İşçi sayısı 1-150, sabit yatırım tutarı 100 milyar TL'yi aşmayan KOBİler Teşvik Belgesi KOBİ, işçi sayısı 1-250, sabit yatırım tutarı 400 milyar TL'yi aşmayan KOBİler ise normal KOBİ
KOSGEB Desteklerinde	1-150 veya 1-200				

Kaynak: Baylan, N., “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, TOBB, Organize Sanayi Bölgeleri, Ticaret Odaları”, www.baskent.edu.tr, Haziran 2003; İTO, (2003), “Özel Sektörün Kullanabileceği Krediler”, Seminer 22.04.2003, Yayın No:2003-23, s.27.; www.kosgeb.gov.tr; www.dtm.gov.tr; ’den derlenmiştir.

Yukarıda verilen tanımların hemen her birinin AB’nin KOBİ tanımından farklı olduğu görülmektedir. AB ile uyumlu hale gelecek olan KOBİ tanımı ile birlikte Türkiye’deki işletmelerin hemen hemen tamamı KOBİ tanımı kapsamına girecektir. Böylelikle AB standartlarında KOBİ tanımına giren işletmeler, topluluk fonları ve projelere katılmaya hak kazanacaktır. Tanım farklılıklarından kaynaklanan sorunların giderilebilmesi için, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ortak protokolü ile çalışmaları yapılan “KOBİ Gelişim Projesi” kapsamında TOBB tarafından KOBİ tanımı kanun taslağı hazırlanmıştır (Bkz: EK 1). Yine 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2004 yılı programı kapsamında KOBİ tanımının belirlenmesine yönelik mevzuat düzenleme çalışmaları yapılacağı belirtilmektedir.

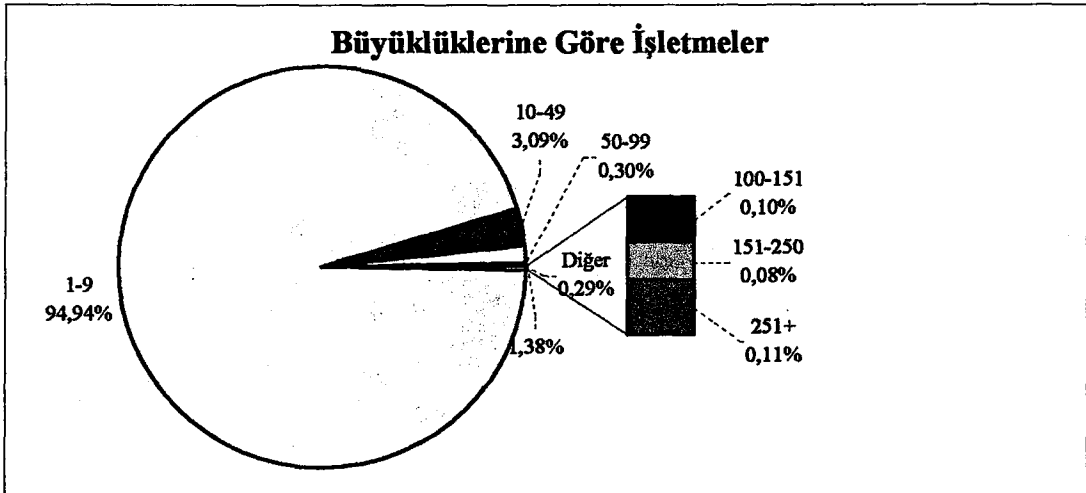
1.1.2. Ekonomik Göstergeler Açısından Türkiye’de KOBİ’lerin Yeri

Türkiye’de küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam işletmeler içindeki payları, istihdam yaratma güçleri, yaratılan katma değere katkıları ve ihracattaki payları olmak üzere dört ekonomik göstergeye bakıldığında, KOBİ’lerin Türkiye Devleti’nin gerek sosyal gerekse ekonomik dokusunda önemli bir yer işgal ettiği görülmektedir. Fakat bu kesimin kredi kullanım oranları, KOBİ’lerin önemleri doğrultusunda desteklenmediklerini açıkça ortaya koymaktadır.

1.1.2.1. KOBİ’lerin Toplam İşletmeler İçindeki Payı

KOBİ kapsamı 1-150 işçi çalıştıran işletmeler olarak kabul edildiğinde, Türk işletmelerinin %99,81’i, Avrupa Birliği kriterlerindeki gibi 1-250 işçi çalıştıran işletmeler olarak kabul edildiğinde ise %99,89’u KOBİ kapsamına girmektedir.

Küçük ölçekli ya da AB’deki deyimi ile mikro ölçekli olarak tanımlanan 1-9 kişi çalıştıran girişim sayısı 1.633.509’dur. Bu sayı girişimlerin %94,94’ünü oluşturmaktadır. Grafik 1.1’de de görüldüğü gibi, girişimlerin %3,09’unda (53.246) 10-49 kişi çalıştırmakta, %1,38’inde ise ücretle çalışanlar bulunmamakta, aktif çalışan iş sahibi ve ortaklar ile ücretsiz çalışan aile fertleri girişimde çalışmaktadır (DİE, 2003, s.3). Fakat bu işletmelerde KOBİ tanımı içerisinde yer alır.

Grafik 1.1: Büyüklük Sınıflarına Göre İşletmelerin Dağılımı

Kaynak: DİE, (2003), 14/10/2003 tarihli 2002 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı Geçici Sonuçları , www.die.gov.tr, 18.12.2003.

Türkiye’de 2002 yılı sanayi sayımına göre *imalat sanayinde* toplam 208.183 KOBİ faaliyet göstermektedir. Türkiye’de KOBİ’ler, imalat sanayinde faaliyet gösteren tüm işletmelerinin yüzde 99,2’sini oluşturmaktadırlar (DPT, 2003/12, s.21). 1970 yılında sanayi sektöründeki işletmelerin %97,3’ünü, 1980 yılında %95’ini küçük işletmeler meydana getirmektedir (Paksoy ve Memiş, 1999, s.280).

1-9 işçi çalıştıran işletmeler; ticaret sektöründe %98,5, hizmet sektöründe %98,1, sanayi sektöründe ise %94,5’lik bir oranla en yüksek paya sahiptir. Öte yandan 10-49 işçi çalıştıran işletmeler ticaret sektöründe %1,0’lik, hizmet sektöründe %1,4’lük paya sahip iken, sanayi sektöründe 10-24 işçi çalıştıran işletmeler %3,0’lük paya sahiptir. 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinin toplam işletmeler içindeki payı 1994 yılında %94,89 (Alpar ve Akın, 1996, s.25), 2002 yılı itibariyle %94,94 olarak gerçekleşmiştir.

1.1.2.2. KOBİ’lerin Toplam İstihdam İçindeki Payı

Türkiye’de, KOBİ’ler toplam istihdamın sanayi sektöründe %63,8’ini (DPT, 2003/12, s.7), hizmet sektörü dahil %76,7’sini oluşturmaktadır (R.G.,2003/6286, s.177).

KOBİ kapsamı 1-150 işçi çalıştıran işletmeler olarak kabul edildiğinde, 2002 yılı sanayi sayımına göre *imalat sanayinde* faaliyet göstermekte olan toplam 208.183 KOBİ, 922.715 kişi istihdam etmektedir. KOBİ’ler tüm imalat sanayii işletmelerinin yüzde 99,2’sini oluşturmakta ve bu sektördeki istihdamın yüzde 55,6’sını karşılamaktadır (DPT, 2003/12, s.21).

İmalat sanayii sektörü, kamu özel sektör ayrımı ve büyüklük gruplarına göre incelendiğinde toplam iş yeri sayısının % 0,1’inin devlet işletmesi, % 99,9’unun özel işletme niteliğindedir. Kamuya ait işyerlerinde tüm çalışanların % 7,5’i istihdam edilerek, katma değerin % 17,2’si yaratılmaktadır. Özel sektör işyerlerinde ise toplam istihdamın % 92,5’si ile % 82,8 oranında katma değer yaratılmaktadır (Alpar ve Akın, 1996, s.25).

Toplam istihdamın, ticaret sektöründe %86,4’ünü ve hizmet sektöründe %84,9’unu 1-9 işçi çalıştıran işletmeler oluşturmaktadır. 1994 yılında, 1-9 işçi çalıştıran işletmeler toplam istihdamın, 1994 yılında %35,19’unu, 10-49 işçi çalıştıran işletmeler %10,46-%11,65’ünü, 50-99 işçi çalıştıran işletmeler %4,95-%6,58’ünü oluşturmaktaydı (Alpar ve Akın, 1996, s.25).

1.1.2.3. KOBİ'lerin Katma Değer Payları

Türkiye ekonomisinde, sanayi de yaratılan katma değer %36'sı (DPT, 2003, s.12), yaratılan toplam katma değer %26,5'i, toplam yatırımlar içindeki payı %38'lere varan KOBİ'ler, tarafından yaratılmaktadır (R.G., 2003/6286, s.177).

1-9 işçi çalıştıran işletmeler ticaret sektöründe, katma değer %74.24'ünü, hizmet sektöründe %71.22'sini, sanayi sektöründe ise sadece %13.28'ini meydana getirmektedirler. 1-9 işçi çalıştıran işletmeler toplam katma değer 1980 yılında %11.5'ini, 1985 yılında %13'ünü, 1992 yılında %7.3'ünü, 1993 yılında %6.9'unu ve 1994 yılında %5.7'sini gerçekleştirmişti (Alpar ve Akın, 1996, s.26).

1.1.2.4. KOBİ'lerin İhracat Payları

Türkiye'de KOBİ'lerin ihracattaki yeri, istihdam edilen kişi sayısına ya da sermaye baz alınarak yapılan KOBİ tanımına göre değil, yıllık yapılan ihracat miktarına göre belirlenmektedir. Şirket bazında yıllık ihracat tutarı 1 milyon doları geçmeyen işlemlerin KOBİ'ler tarafından yapıldığı düşünülerek KOBİ'lerin ihracatımızdaki yeri tahminen hesaplanmıştır. Buna göre; 1996 yılında KOBİ'lerin toplam ihracat yapan firmalar içindeki payı %88.3 ve toplam ihracat içindeki payı %10.9 olurken, 1997 yılında bu rakamlar sırası ile %86.8 ve %10.3 şeklinde gerçekleşmiştir. Eylül 1998 itibari ile toplam ihracat içinde KOBİ'lerin payı %12.8'e yükselmiştir (Uludağ ve Serin, 2000, s.20).

Toplam ihracatın %11,4'ü 0-1 milyon dolar arası ihracat yapan küçük ölçekli işletmeler tarafından gerçekleştirilirken; %33,5'i 50-1.000 milyon dolar arası ihracat yapan büyük ölçekli firmalar tarafından gerçekleştirilmektedir. 1-50 milyon dolar arası ihracat yapan orta ölçekli firmalar ise toplam ihracatın %55'ini yapmaktadırlar (Öncü, 2000, s.32).

1.1.2.5. KOBİ'lerin Banka Kredileri Kullanımı

Toplam kredilerde KOBİ'lerin payı sanayileşmiş ülkelerde %29-50 arasında değişirken, bu oran Japonya'da %50, ABD'de %43 İngiltere'de %27,2, Güney Kore'de %47, Hindistan'da bile %15 iken, Türkiye'de ise sadece %4-5'dir (Çarıkçı, 2001, s.53).

Türkiye’de KOBİ’ler rekabet etmek durumunda oldukları rakiplerinin neredeyse 1/9’u kadar kredi kullanabilmektedirler. Tablo 1.3 Türk KOBİ’lerinin kredilendirme faaliyetlerinden aldıkları payı göstermektedir.

Tablo 1.3: KOBİ’lerin Kredi Hacmindeki Payı

%

	1995	1996	1997	1998	1999
İşletmelere yönelik kullanılan toplam kredi tutarı*	100	100	100	100	100
- Merkez bankası (Dolaysız kredi)	60,6	63,4	4,8	0	0
- Mevduat bankaları	36	32,8	90,5	94,5	93,8
- Kalkınma ve yatırım bankaları	3,4	3,73	4,7	5,4	4,8
Halkbankası KOBİ kredileri**	63,9	80	90,8	84,4	78,2
KOBİ’lerin kredilerden yararlanma oranı	2,18	3,01	4,25	4,60	4,82

* İşletmelere yönelik kullanılan toplam kredi tutarı 100 olarak alınmıştır.

** kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinin yüzdesi olarak verilmiştir.

Kaynak: DPT, (2000), Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, Yayın No: DPT:2529-ÖİK:545.

KOBİ’lerin kredilerden yararlanma oranları, yıllar itibariyle her ne kadar artmış gibi görünse de rekabet etmek zorunda oldukları ülke KOBİ’leri ile aralarındaki farkı kapatmaya yetecek kadar güçlü bir artış görülmemektedir.

1.2. Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Destek ve Teşvikler

Ekonomik yazında “teşvik” kavramı, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve/veya maddi olmayan destek, yardım ve özendirme olarak tanımlanmaktadır (Küçüker, 2000, s.136).

Türkiye’de KOBİ’ler gelişmiş ülkelerdeki KOBİ’lerin düzeyinde olmadıkları halde, küresel dünya pazarında onlarla rekabet ortamına girmişlerdir. Aşağıda çeşitli ülkelerde KOBİ’lerin ekonomik göstergeler açısından kıyaslanmasını sağlayacak Tablo 1.4.’e yer verilmiştir. Tablo, Türkiye’deki KOBİ’lerin destek ve teşvik ihtiyacının aciliyetini açıkça göstermektedir.

Tablo 1.4: Çeşitli ülkelerde KOBİ'lerin Durumu

(%)

	Küçük İşletmelerin Toplama Oranı	Küçük İşletmelerde İstihdam Oranı	Küçük İşletmelerin Yatırım Payı	Küçük İşletmelerin Üretim Payı	Küçük İşletmelerin İhracat Payı	Küçük İşletmelere Verilen Kredi
Amerika	97,2	50,4	38,0	36,2	32,0	42,7
Almanya	99,8	64,0	44,0	49,0	31,1	35
Hindistan	98,6	63,2	27,8	50,0	40,0	15,3
Japonya	99,4	81,4	40,0	52,0	38,0	50,0
İngiltere	96,0	36,0	29,5	25,1	22,2	27,2
Güney Kore	97,8	61,9	35,7	34,5	20,2	46,8
Fransa	99,9	49,4	45,0	54,0	23,0	48,0
İtalya	97,0	56,0	36,9	53,0	-	-
Türkiye	98,8	45,6	6,5	37,7	8*	3-4

*%8'lik ihracat payı KOBİ'lerin sadece direkt ihracatlarını kapsamaktadır.

Kaynak: Ekonomik Forum, (2002/2), "KOBİ Kredilerinde Düşüş", s.55.

Tablo 1.4 de görüldüğü üzere, İngiltere hariç hiçbir ülkede KOBİ'lerin istihdamdaki payı %45'nin altında değildir. Japonya'da istihdam oranı %80'nin üzerine çıkmaktadır. KOBİ'lerin kredi kullanım oranlarına bakıldığında ise Hindistan'da bile Türkiye'nin üç katıdır ve diğer ülkelerde ise %50'lere kadar ulaşmaktadır. KOBİ'lerin yatırım payı, ihracat payı ve kredi kullanım oranları hariç diğer göstergeler Türkiye açısından ortalama düzeyindedir. İşletmelere verilen kredi payı Türkiye'de %3-4 seviyelerindedir. Türkiye'de yıllardır süregelen yüksek enflasyonist ortam ve bunun sonuçları, KOBİ'lerin kredi kullanım oranlarındaki düşüklüğün temel nedenidir. Risk ve belirsizlik ortamında varlıklarını koruma yoluna giden KOBİ'ler yatırım yapamamıştır. Yeterli kaynağı ve uygun ortamı bulamayan KOBİ'lerin yatırımlardan pay alması ve dışa açılma sürecine girip ihracat yapması da zor olacaktır. Dolayısıyla, KOBİ'lerin yatırımlardan aldığı pay %6,5 ihracattan aldığı pay %8 düzeylerindedir. Bu da Türkiye'de KOBİ'ler konusunda çok ciddi çalışmalar yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'deki KOBİ'ler, çözülmesi gereken pek çok sorun ve karşılanması gereken pek çok ihtiyaçla karşı karşıyadır. Teknoloji ve ürün geliştirmek, kalite sistemleri kurmak, işlevli bilgi kaynaklarına ulaşmak, üretimini bilimsel temellere oturtmak, dış pazarlara açılmak, araştırma ve geliştirme kültürü oluşturmak, mesleki olarak iyi yetişmiş insanlar istihdam etmek bunların sadece birkaçıdır. KOBİ ölçeğinde firmaların bu görevleri tek başına yerine getirmesi ve dünya pazarında rekabet edebilir düzeye yükselmesi ne akılcı ne de olanaklıdır. Bu nedenle Türkiye'de de KOBİ'lere yönelik kamu ve sivil kesim destekleri hızla gelişmekte ve çeşitlenmektedir.

1.2.1. Teşvik Belgeli Yatırımlarda Devlet Yardımları

Türkiye’de yatırımların teşviki genel olarak Hazine Müsteşarlığı’ndan alınacak teşvik belgesine bağlanmıştır. Yerli yatırımcılar teşvik belgesi olmadan da bazı teşviklerden yararlanabilirler. Yürürlükteki yatırım teşvik düzenlemesi iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel teşvik sistemi ile ilgili düzenlemeler, diğer bölümde “KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar” çerçevesinde düzenlemeler yer almaktadır. Bu karara göre; belirtilmiş sektörler ve yatırım konularında yatırım teşvik belgesi kapsamında bazı istisna ve muafiyetlerden yararlanılabilmekte ve fon kaynaklı kredi tahsisi yapılabilmektedir (Dilik ve Duran, 1998, s.69).

1.2.1.1. Teşvik Belgesi Kapsamındaki KOBİ Yatırımları

KOBİ’lerin makine ve teçhizat harcamaları ile hammadde ve işletme malzemesi alımlarının desteklenmesi amacıyla KOBİ teşvik belgesi düzenlenir. Arsa bina hariç net sabit yatırım toplamı 950 milyar TL’yi aşmayan, bağımsız nitelikte veya sermayesinin en fazla %25’i büyük işletmelere ait olan KOBİ’ler ile mikro işletmelerin 950 milyar TL’yi aşmayan yatırımları ile imalat, tarımsal sanayi, turizm, eğitim, sağlık, madencilik, yazılım geliştirme yatırımları ile Ar-Ge, çevre koruma ve teknoparklar da yapılacak yatırımlar için KOBİ teşvik belgesi düzenlenebilir (Bilgiç, 2003, s.1).

İşletmelerin turizm yatırımları ve konaklama tesislerinin modernizasyonu yatırımları, kalkınmada öncelikli yörelerde (KÖY) yapılacak sağlık, eğitim yatırımları ile diğer yörelerdeki modernizasyon, maden üretim, işleme-zenginleştirme yatırımları, yazılım geliştirme yatırımları ile katma değeri yüksek, uluslararası rekabet gücü sağlamak, bölgesel dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak üzere; KÖY’lerdeki yatırımlar ile normal ve gelişmiş yörelerde organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinde yapılacak yatırımlar yatırım destek unsurlarından yararlandırılır (Bilgiç, 2003, s.1).

Yatırım teşvik belgesi ile yatırımlara devletçe sağlanabilecek destek unsurları şunlardır (R.G., 24291, 18.01.2001);

- **Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası:** Teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizat ithalatında, ödenmesi gereken Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonunu kapsamaktadır.

- **Yatırım İndirimi:** Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticari veya zirai kazançları üzerinden vergiye tabi mükelleflerin, yatırım indiriminden faydalanması kabul edilmiş bulunan yatırımların kapsamında yaptıkları ve müteakip vergilendirme döneminde yapmayı öngördükleri yatırım harcamaları bu ilgili kazançlarından indirilir. KÖY, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri ve öncelikli teknoloji yatırımları için %100, normal yöre yatırımlarında %60, gelişmiş yöre yatırımlarında %40, özel önem taşıyan sektör yatırımlarında %100 oranlarında uygulanmaktadır.
- **Katma Değer Vergisi İstisnası:** Teşvik belgesi kapsamında satın alınan makine ve teçhizatlar KDV'den istisna edilmektedir.
- **Vergi, Resim ve Harç İstisnası:** Yatırımcının, yatırımın tamamlanmasını takibeden 2 yıl içinde 10.000 \$ tutarında ihracat yapacağına dair taahhütte bulunması kaydıyla; teşvik belgeli yatırımlarla ilgili işlemler banka ve sigorta muameleleri vergisi, damga vergisi, veraset ve intikal vergisi, emlak vergisi ve harçlar ile belediye gelirleri kanunu çerçevesinde alınan vergi resim ve harçlardan muaftır.
- **Enerji desteği ve Maliye Bakanlığı'nca arsa tahsisi de yapılmaktadır.**
- **Yatırımları Teşvik Fonundan Kredi:** Teşvik belgeli yatırımlarda, Yatırım teşvik fonundan genel bütçe kaynaklı kredi tahsisi yapılmaktadır. Fon kaynaklı krediler yalnızca makine ve teçhizat alımı için *yatırım kredisi* ile hammadde alımına yönelik olarak *işletme kredisi* şeklinde kullanılabilir. Yatırım kredisi 475 milyar TL, işletme sermayesi kredisi 75 milyar TL'dir. Yatırım ve işletme kredisinin birlikte kullanılması halinde; tahsis edilecek azami miktar yatırım kredisi için 475 milyar TL, işletme kredisi için 190 milyar TL olmaktadır (Bilgiç, 2003 ,s.1).

Fon kaynaklı kredilerin kullandırılmasında yöreler itibariyle işletmeler, sabit yatırım tutarının gelişmiş ve normal yörelerde en az %30'u, KÖY'lerde en az %20'si öz kaynaklarından karşılar. Fon kaynaklı yatırım kredilerinin faiz oranları; KÖY yatırımlarında %10, diğer yöre yatırımlarında %15, işletme kredilerinin faiz oranları; KÖY'lerde %15, diğer yörelerde %25 tir. Yatırım kredilerinde 1 yıl geri ödemesiz 4 yıl vadeli olup, işletme kredilerinin vadesi ise 2 yıldır (Bilgiç, 2003 ,s.2).

Tablo 1.5: Teşvik Fonu Kaynaklı Kredi Tahsis Oranları

	Mikro** ölçekli	Küçük** Ölçekli	Orta** Ölçekli	Turizm* Yazılımı	Eğitim* yatırımı	Sağlık,* maden
KÖY	%60	%50	%40	%40	%50	%60
Normal Yöre	%50	%40	%30	%30	%40	%60
Gelişmiş yöre	%40	%30	%20	%20	%30	%60

* İmalat ve tarımsal sanayi dışındaki sektörlerde fon kredisi oranları

** Çevre koruma, Ar-Ge ve Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) gerçekleştirilecek yatırımlarda oranlara 10 puan ilave edilir.

Kaynak: Bilgiç, M., (2003), KOBİ'lere Yönelik Finansal Destekler ve Yardımlar, www.kosgeb.gov.tr, 18.12.2003.

Fondan tahsis edilecek kaynakların en az %20'si esnaf ve sanatkarlar odalarına kayıtlı KOBİ'lere ayrılır.

Fon kaynaklı kredi tahsis edilebilen yatırımlar şu konuları içerir (19.02.1999 Tarih ve 99/12474 Sayılı karar):

- **Ar-Ge Yatırımları:** Yeni bir ürün geliştirme, kalite ve standardını yükseltme, maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni bir teknolojinin ülke şartlarına uyumunun sağlanması amacıyla yapılan çalışmalar, bu tür faaliyet sonuçlarının faydalı araç, malzeme, ürün, sistem ve üretim tekniklerine dönüştürülmesi, teknolojik açıdan iyileştirilmesi...vb. için yapılan yatırımlar Ar-Ge yatırımları kapsamındadır.
- **Teknopark Yatırımı:** Yüksek/İleri teknoloji kullanan veya yeni teknolojilere yönelik KOBİ'lerin, bir üniversite ya da araştırma kurumunun olanaklarından yararlanarak teknolojik bir buluşu; ticari bir ürün, yöntem ya da hizmete dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri aynı üniversite ya da kurum yakınında kurulan site yatırımlarını kapsar.
- **Çevre yatırımları:** Acil önlem gerektiren çevre kirliliklerinin giderilmesi dahil her türlü atığın toplanması, geri kazanılması, arıtılmasına ilişkin teknolojilere ilaveten doğal kaynakların rasyonel kullanımına yönelik çevre ile uyumlu teknolojiler konusunda; gerekli bina-inşaat ve makine-teçhizat giderlerini kapsar.
- **Öncelikli Teknoloji Yatırımları:** Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunca belirlenen yatırımlar, öncelikli teknoloji alanları kapsamındaki yatırımlarda kullanılacak makine ve teçhizat giderleri, bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlarda faizsiz sabit yatırım tutarı, makine ve teçhizatın yeni olması şartı ile fon kaynaklarından kredilendirilir.
- **KOBİ yatırımları**
- **Bölgesel Kalkınma Amaçlı yatırımlar:** Acil destek kapsamındaki illerde, asgari sabit yatırım tutarı 8 milyon \$ karşılığı TL olan, en az 75 kişilik istihdam sağlamaya yönelik, hayvancılık, dokuma-giyim ve ulaştırma sektörleri haricindeki komple yeni

yatırımlar, 3 yıl ödemesiz toplam 6 yıl vadeli olarak bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar kapsamında kredilendirilir.

1.2.1.2. Teşvik Belgeli KOBİ Yatırımlarının Durumu

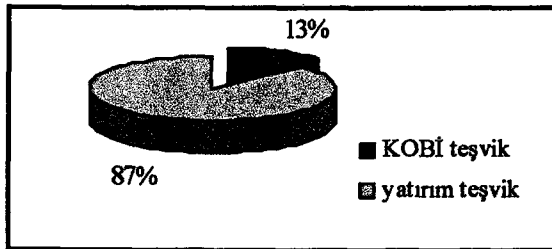
İmalat sektörünün %99,2'sinin KOBİ olması gerçeğinden hareketle, KOBİ'lere yönelik teşviklerin artırılması gereği, KOBİ yatırımları ile genel teşvik mevzuatı uygulama sonuçları birlikte incelendiğinde açıkça ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1.6: Yatırım Teşvik ve KOBİ Teşvik Belgeli Yatırımlar (1995-2002)

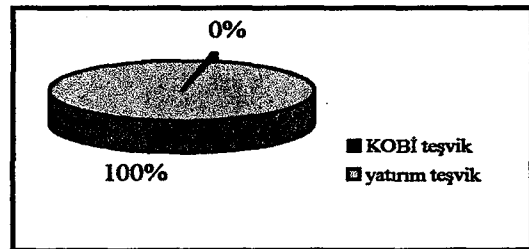
Yıllar	Yatırım teşvik		KOBİ teşvik		Yatırım teşvik+KOBİ teşvik		İstihdam
	Belge sayısı	Sabit yatırım tut.	Belge sayısı	Sabit yatırım tut.	Belge sayısı	Yatırım tutarı milyar TL.	
1995	4.955	4.195.362	-		4.955	4.195.362	376.083
1996	5.024	2.959.410	-		5.024	2.959.410	269.715
1997	5.144	4.295.349	1.550	37.376	6.694	4.332.725	335.835
1998	4.291	4.530.369	1.171	33.189	5.462	4.563.558	285.103
1999	2.968	6.349.066	1.695	57.978	4.663	6.407.044	193.407
2000	3.521	8.725.177	1.229	49.124	4.750	8.774.301	186.894
2001	2.155	10.671.480	244	14.986	2.399	10.686.466	107.223
2002	3.022	15.229.531	391	66.640	3.393	15.296.171	142.841
Toplam	31.080	56.955.744	6.280	259.292	37.340	57.215.037	1.897.101

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

KOBİ yatırımlarının teşvik belgesi kapsamına alındığı 1997 yılından bu yana KOBİ'lerin verilen teşvik belgesi sayısındaki düşüş Tablo 1.6'da açıkça görülmektedir. KOBİ teşvik belgesi uygulamasının ilk yılları gayet başarılıdır. Ne var ki 2000 krizi ve sonrası 2001 istikrar paketi ve ekonomik önlemleri KOBİ teşvik belgesi uygulamasının başarısızlığının nedenleri arasındadır. Uygulamanın hedef kitlesi olan KOBİ'ler, ayakta kalmaya çalışırken yatırım yapmayı düşünmemiştir. Zira 2000'lere kadar KOBİ teşvik belgesi rakamları binlerde iken 2001 ve sonrasında yüzlere gerilemiştir.

Grafik 1.2:1995-2002 Yıllarında Düzenlenen Teşvik Belgeli Yatırımların Belge Sayısı

Grafik 1.3:1995-2002 Yıllarında Düzenlenen Teşvik Belgeli Yatırımların Sabit Yatırım Tutarı

Her ne kadar toplam yatırım teşvik belgelerinin %13'ü KOBİ'lere verilse de, toplam yatırım tutarındaki payları %1'lerden daha düşük seviyelerdedir.

1.2.2. İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve Destek Programları

AB ve GATT normlarına uygun olarak 1 Haziran 1995 tarih ve 22300 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, "İhracatta Devlet Yardımları" kalkınma ve sanayileşme politikalarının bir parçası olarak görülmektedir (Çarıkçı, 2001, s.145).

Türkiye'deki ihracata yönelik destekler; parasal teşvikler, parasal olmayan teşvikler ile kambiyo mevzuatı uyarınca getirilen teşvikler olmak üzere 3 grupta toplanabilir. Yürürlükteki ihracata yönelik yardımlar Tablo 1.7 ile özetlenmektedir.

Tablo 1.7: İhracata Yönelik Devlet Yardımları

Parasal Teşvikler		Parasal Olmayan Teşvikler		Kambiyo Mevzuatı Uyarınca Getirilen Teşvikler
a. Devlet Yardımları	b. İhracat İadeleri			
- Ar-Ge yardımları - Uluslar arası nitelikte yurtiçi ihtisas fuarlarının desteklenmesi - Yurtdışında ofis-mağaza açma, işletme ve marka tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi - Yurtdışı fuar ve sergilere milli düzeyde veya firma bazında katılımın desteklenmesi - Çevre maliyetlerinin desteklenmesi - Pazar araştırması desteği - Eğitim yardımı - İstihdam yarımı	- DTM tarafından bazı tarım ürünleri için değişik ihracat iadeleri, - Kamu kurumlarına olan borçların firmaların hak edişleri ölçüsünde düşülmesi (kurumlar-gelir vergileri, SSK primleri, haberleşme, enerji giderleri...vb.)	- Dahilde işleme rejimi çerçevesinde; - Şartlı muhafiyet - Geri ödeme sistemi	- Vergi, - resim - harç - istisnası	- a.Serbest kullanıma bırakılan dövizler - b.İhracat bedellerinden, ihracat ile ilgili giderlerin mahsubu veya transferi - c.Mahsuben ödeme

Kaynak: Çarıkçı E., (2001), "43 Soruda Dünya ve Türkiye Dış Ticaretinde Gelişmeler ve Türkiye'nin ihracatı Teşvik Tedbirleri", ATO Yayınları, ss.142-159'dan derlenmiştir.

Türkiye'deki KOBİ'lerin ihracat payı AB üyesi ülkelerin ihracat payının 1/3'ü kadardır. Yani Türk KOBİ'lerinin çoğu uluslar arası piyasalara hitap edecek düzeyde ürün üretememekte, bu piyasalarda rekabet edememektedir. Bu sorunların ortadan kalkması amacıyla, KOBİ'lerin rekabet güçlerinin geliştirilmesi ve ihracatın artırılmasına yönelik olarak çeşitli kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla verilen devlet yardımları, destekleme programları ve teşvikler aşağıda kısaca verilmektedir.

Milli katılımlarda organizatör firmalara ve yurtdışı fuarlara bireysel olarak katılan firmalara Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ve İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) aracılığıyla uygulamacı kuruluşun ihracatçı birlikleri olduğu çeşitli destekler verilmektedir. Bu firmaların metrekare başına ödeyecekleri katılım ücretleri belli limitler dahilinde karşılanmaktadır (R.G., 2001/4, 23.03.2001 Tarihli).

KOSGEB tarafından, uluslararası pazarlara giriş ve yurtdışı pazar paylarını artırma, rakiplerini tanıma, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinme ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını teminen fuarlara katılımlar için geri ödemesiz destekler de verilmektedir. *“Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuarlara Katılım, Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuarlara Katılım, Yurtdışı Daimi Sergilere Katılım, KOSGEB Yurtiçi Uluslararası Sanayi İhtisas Fuarlarına ve Yurtiçi KOSGEB Bölgesel Fuarlarına Katılım”* yönelik ürün sergileme ve ulaşım destekleri sağlanmaktadır.

Yıllık Yurtiçi Fuar Takvimi Tebliği’nde yer alan yurtiçi uluslararası sanayi ihtisas fuarlarına ve İzmir Enternasyonal Fuarına katılımlarına yönelik olarak işletmelere verilen geri ödemesiz destekler de KOSGEB tarafından sağlanmaktadır. (Ekovitrin, 2003/7, s.26).

1-150 arasında işçi çalıştıran imalat sanayi işletmelerine ve SDŞ'lere katılacakları ihracat amaçlı iş gezilerine ilişkin olarak (geri ödemesiz), *İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi Katılım Desteği* KOSGEB tarafından sağlanmaktadır (Ekovitrin, 2003/7, s.26).

DTM, İGEME, İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından yürütülen pazar araştırması yardımları, potansiyel pazarlar için bilgi sağlanması amacıyla yapılan harcamalar ile potansiyel pazarlarda tanıtım için yapılan harcamaları kapsayan ihracatı geliştirmeye yönelik destekler statüsündedir. Bu destek kapsamında getirilen yeni bir destek ise İKV organizasyonu, AB tarafından uluslararası düzeyde organize edilen Europartenariat ve Medpartenariat benzeri faaliyetlere katılımı, konaklama giderlerini karşılamaya yönelik desteklerdir (R.G., 97/6 ve 98/12).

Benzer bir şekilde KOSGEB’de sözleşmeli paket destek programından yararlanan işletmeler için, desteklenmesi uygun bulunan yurtdışı pazar araştırma giderlerine belli oranlar dahilinde geri ödemesiz olarak destek sağlamaktadır (Ekovitrin, 2003/7, s.24).

KOBİ'lerin ihracat yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları hizmet satın alımlarına yönelik olarak KOSGEB *İhracata Yönlendirme* adı altında çeşitli geri ödemesiz destekler sağlamaktadır (Ekovitrin, 2003/7 ,s.25).

Yurt Dışında Mağaza Açma İşletme ve Marka Tanıtım ve Tutundurma Faaliyetlerinin Desteklenmesi de uygulamacı kuruluşun ihracatçı birlikleri olduğu bir diğer ihracatın geliştirilmesine yönelik programdır.

İşletmelerin Marka İmajı Oluşturmalarının Özendirilmesi ile ilgili olarak KOSGEB bünyesinde de bir destek programı bulunmaktadır (Ekovitrin, 2003/7, s.24).

İşletmelerin Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi için DTM tarafından yürütülen bir başka destek programı ile KOBİ'lerin, ISO 9000 kalite güvence sistemi belgelerini, ISO 14000 çevre yönetim sistemi belgelerini, CE işaretini, uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgelerini alma masraflarının %50'si karşılanmaktadır (R.G., 98/13 ve 14.11.1998 tarihli R.G.).

1960 yılında Türk ihracatının geliştirilmesi amacıyla kurulan İGEME, hedef kitlesi olan, Türk üretici ve ihracatçılarına ihracata yönelik eğitim yardımı ve ihracatta pazar araştırması desteği vermektedir (www.igeme.org.tr, 2004).

Gümrük Müsteşarlığı'nın ihracat işlemlerinde getirdiği kolaylıklar ile sık sık A-TR Dolaşım Belgesi düzenlenmesini gerektiren ihracat işlemlerinde basitleştirilmiş işlemler çerçevesinde Türkiye'deki ihracatçılara gümrük idarelerince onaylanmış ihracatçı izin belgeleri verilmektedir (Çarıkçı, 2001, s.145). Bu bağlamda ihracat işlemlerinde bürokrasiden uzak bir yaklaşım yakalanmaya çalışılmıştır.

1.2.3. Araştırma-Geliştirme Destekleri

Uzun vadeli gelişmenin (2001-2023) ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının (2001-2005) temel amaçları ve stratejileri arasında, bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere Ar-Ge ve teknolojik gelişme ve bu konularda AB'ye uyumun destekleneceği belirtilmiştir. Çünkü, Türkiye Ar-Ge harcamaları konusunda gerek AB ülkelerinden gerekse aday ülkelerden geridedir. 1999-2001 döneminde Ar-Ge harcamalarının GSYİH'ya oranı AB ülkelerinde ortalama %1,8-1,9 seviyesinde iken Türkiye'de bu oran %0,5-0,6 civarında gerçekleşmiştir (DPT, 2003, s.62). Türkiye'deki işletmelerin araştırma geliştirme çabalarının teşvikinin gerekliliği kuşkusuzdur. Türkiye'de

işletmelerin araştırma geliştirme faaliyetlerini teşvike yönelik çeşitli devlet yardımları ve destekler aşağıda kısaca verilmektedir.

Ar-Ge yatırımı tanımına giren her türlü yatırım konusu teşvik belgesi kapsamında desteklenebilmektedir. DTM ve TÜBİTAK tarafından yürütülen bu program ile proje kapsamında; personel, alet-teçhizat, yazılım, danışmanlık hizmetleri kapsamında alımlar ile patent başvuru, tasarımı/tescil giderleri 3 yıl süre ile çeşitli oranlarda desteklenir (R.G., 04.11.1998 ve 98/10 nolu tebliğ).

Patent, Faydalı Model Belgesi, Endüstriyel Tasarım Tescili Yardımının amacı; ihracat potansiyeli bulunan, teknoloji yoğun yeniliklerin, yeni ürünlerin ve yöntemlerin geliştirilmesinin desteklenmesi ile, Türkiye’de yerleşik gerçek kişiler tarafından yapılan çalışmalar neticesinde, ortaya çıkan buluşa patent veya faydalı model belgesi, endüstriyel tasarıma da endüstriyel tasarım tescili alınması sırasında yapılan harcamaların bir kısmının desteklenmesidir. Desteğin kullandırılmasında uygulamacı kuruluş Türk Patent Enstitüsü’dr (98/3 nolu tebliğ ve 27.02.1998 tarihli R.G.).

KOSGEB, *Küçük ve Orta lekli İmalat Sanayi İşletmelerine Bilgisayar Yazılımı Kullanım Desteği* başlığı altında KOBİ’lerin, rekabet güçlerini artırmak ve kalite düzeylerini yükseltmek için bilgisayar yazılımı kullanım desteği sağlamaktadır. Belirlenen desteklerden, KOSGEB KOBİ tanımına uyan işletmeler faydalanabilmektedir (KOSGEB İ.K.K., 2000/17).

Yine KOSGEB tarafından Teknoloji Geliştirme Merkezlerinde ve Duvarsız Teknoloji İnkbatrlerinde, KOBİ’lere malzeme, teçhizat ve hammadde teminine yönelik destekler ile bir takım geri ödemeli ve ödemesiz destekler sağlamaktır (KOSGEB İ.K.K., 2000-12).

1 Haziran 1991 tarihinde Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla Dünya Bankası’ndan sağlanan kaynağı Türk sanayisine aktararak, teknoloji geliştirme faaliyetlerini desteklemek, sanayi ve bilişim sektörlerinde ticari Ar-Ge bilincini artırmak amacıyla kurul Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV); KOBİ’lere teknolojik, finansal ve yönetim konularında proje bazında uzman yardımı sağlanması ve bu danışmanlık projesinin finansal olarak desteklenmesi kapsamında; teknoloji destek hizmetleri ve teknoloji geliştirme projeleri destekleme programı adı altında 2 çeşit destek sunmaktadır (www.ttgiv.org.tr).

1.2.4. İstihdam, Eğitim ve Danışmanlık Destekleri

Küçük işletmeler açısından danışmanlık hizmetlerinin önemi gerek Türkiye’de, gerekse dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler göz önüne alındığında daha da belirginleşmektedir. KOBİ’lerin ve bireysel girişimcilerin proje finansman, organizasyon ve teknoloji alanlarında sağlanacak katkılarla desteklenmesi özellikle gelişmekte olan ekonomilerde çok önemlidir. Türkiye’de çeşitli konularda danışmanlık ve eğitim destekleri işletmelere sunulmaktadır. Bunlara aşağıda kısaca değinilmektedir.

KOSGEB İstihdama Yol açma Desteği KOBİ’leri üniversite mezunu nitelikli eleman istihdamına yönlendirmek ve bu faaliyetlerinin desteklenmesi ile verimliliklerini arttırarak ulusal ve uluslararası ticarete güçlenerek rekabet edebilmelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır (KOSGEB İ.K.K., 2000/10).

KOSGEB VE İGEME’nin uygulamacı kuruluş olduğu bir başka destek ise KOBİ’lerin ve SDŞ’lerin, dış ticarete ilişkin alanlarla sınırlı olmak üzere, eğitim giderlerinin desteklenmesini içeren *Eğitim Yardımı*’dır. Bu kapsamda ileri üretim teknikleri ve yeni teknolojiler, toplam kalite yönetimi, tedarik, üretim, ürün ve çevre standartları, liderlik, örgüt yönetimi, büyüme, işgücü yönetimi, iş planı, şirket kurma, iç finansman olanakları ve teknikleri konularında; yurtiçi eğitim kurumları, profesyonel danışmanlık firmaları, üniversiteler ile işletmeler arasında yürütülecek eğitim desteklenmektedir (R.G., 23948, 29.01.2000).

İşletmelerin, girişimcilerin, meslek kuruluşlarının danışman kişi veya kuruluşlarından satın alacakları danışmanlık hizmetlerine *KOSGEB Danışmanlık Desteği* kapsamında geri ödemesiz destekler sağlanmaktadır (Ekovitrin, 2003/7, s.24).

1965 yılında kurulmuş bir araştırma, danışmanlık ve eğitim kuruluşu olan Milli Prodüktivite Merkezi (MPM), insangücü, fiziksel ve finansal kaynakların kullanımı, pazarlama ve endüstriyel ilişkiler alanlarında verimliliğin artırılmasına yönelik yaklaşım ve teknikler konusunda danışmanlık hizmetleri vermekte, işletmelerde verimlilik artırma tekniklerinin benimsenmesi ve uygulanması amacıyla, eğitim programları düzenlemektedir. Belirtilen amaçlara yönelik olarak 1998 yılından başlayarak “Verimlilik Artırma Projesi”ni yürütmektedir (Çakıcı, 2002, s.19).

Türkiye’de meslek eğitiminin gelişimine katkıda bulunmak ve küçük sanayiye destek olmak amacıyla, 1985 yılında kurulan Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA) yabancı kaynaklı kalkınma fonlarından finanse edilen

mesleki eğitim projeleri ile uygulandığı bölgelerde ve sektörlerde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların, eğitim sorumluluğunu paylaşmalarını ve giderek üstlenmelerini hedeflemektedir (www.adaso.org.tr/meksa.php, 2004). MEKSA bu amaca yönelik olarak danışmanlık ve fuar organizasyonları ile modernizasyon ve teknoloji geliştirme, yeni teknolojilerin tanıtılması ve yönetim teknikleri konularında eğitim programları düzenlemektedir (Çakıcı, 2002, s.18).

1.3. KOBİ'lere Finansman Desteği Sağlayan Kuruluşlar ve Uygulanan Destek

Programları

KOBİ'ler varoldukları her dönemde finansal sorunlarla karşılaşmışlardır. Özellikle 1990 yılından sonra, kamunun özel sektör üzerindeki yükün vergi uygulamaları ile ağırlaşması, ve 1996'da Gümrük Birliği ile gelen, korumacılığın tamamen ortadan kalkması ve rekabet ile KOBİ'lerin kaynak ihtiyaçları giderek artmaya başlamıştır. Günümüzde pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede KOBİ'lere verilen önemin kalıcı bir devlet politikası olmasının benimsenmesi ile KOBİ teşvikleri arttırılmıştır. Özellikle 1990 yılından sonra Türkiye'de de KOBİ'leri finansal yönden destekleyen kurum sayısındaki artış dikkat çekici olduğundan, bu kuruluşlara ve verdikleri hizmetlerin niteliklerine kısaca değinmekte yarar görülmektedir.

1.3.1. Ulusal Kuruluşlar Vasıtasıyla Sağlanan Destekler

KOBİ'lere yönelik çeşitli finansal hizmetler veren önemli ulusal kuruluşlar şunlardır:

1.3.1.1. Türkiye Halk Bankası

Türkiye Halk Bankası, 1933 yılında çıkartılan 2284 sayılı Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu ile kurulmuş olup, 1938 yılında faaliyete geçmiştir. Türkiye Halk Bankası'nın kurulmasının temelinde Atatürk'ün "Küçük esnafa ve büyük sanayi erbabına muhtaç oldukları kredileri kolayca ucuza verecek bir teşekkül vucûda getirmek ve kredinin normal şartlar altında ucuzlatılmasına çalışmak da çok lazımdır" ile "Siz sanatkarların ufak dükkanları yerine muhteşem fabrikalar yaptığını gördüğüm gün, mutluluğum en yüksek derecesini bulacaktır" fikirleri yol gösterici olmuştur.

Banka, 1938-1950 yılları arasında Halk Sandıkları kanalı ile kredi hizmetlerini yürütmüş, 1950 yılından sonra doğrudan şube açma ve kredi kullandırma yetkisi ile çalışmıştır. 2000 yılı sonuna gelindiğinde Türkiye Halk Bankası, 800 civarında şubesi ve aktif büyüklüğü ve mevduatı ile Türkiye'nin ikinci en büyük bankası olmuştur (<http://www.halkbank.com.tr/parser.asp?page=tarihce.asp>, 2004).

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen bankaların tasfiyesi söz konusu olduğunda Halkbankası Pamukbank'ı inceleme talebinde bulunmuş ve bu talebi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 21.01.2004 tarih ve 1186 sayılı ve Fon Yönetim Kurulunun 21.01.2004 tarih ve 16 sayılı kararları uyarınca uygun görülmüştür. Pamukbank'ın bir kamu bankası ile birleştirilmesi yoluyla çözüme kavuşturulmasının değerlendirilmesi amacıyla gerekli çalışmaların başlatılması sonrasında TMSF ile Türkiye Halk Bankası yönetimi ilke olarak Pamukbank-Halkbankası entegrasyonu konusunda mutabakata varmış, entegrasyonla ilgili teknik ve stratejik çerçevenin oluşturulması çalışmaları başlamıştır (TMSF, 2004). Pamukbank'ın özellikle KOBİ bankacılığı üzerine tecrübeli eski ve deneyimli bir banka olması Halk Bankası'nın gelişim ve yeniden yapılanmasında önemli olacaktır. Birleşme sonrası Halkbankası-Pamukbank'ın özelleştirme sürecine girmesi planlanmaktadır.

Türk banka sistemi içerisinde ağırlıklı bir yeri olan Halk Bankası, mevduat, kredi, kambiyo işlemleri ve diğer banka hizmetleri gibi tüm bankacılık işlerini ve de esnaf, sanatkar, ve KOBİ'lere finansman ve finansman dışı faaliyetlerle destek olma görevlerini yürütmektedir.

Türkiye Halk Bankası, KOBİ'lere 3 ayrı sistem içerisinde kredi vermektedir (İTO, 2003, s.27);

1. Kendi kaynaklarından kullandığı krediler
2. Yurtdışı ya da yurtiçi kaynaklardan elde ettiği fonlardan kullandığı krediler
3. Kararnamelerle bankaya verilmiş olan görev gereği kooperatiflere, esnaf, sanatkarlara kullandığı krediler: Teşvik belgeli yatırımlarda verilen kredilerin ortak özelliği %65 faiz oranı üzerinden kullandırılmaları ve sanayi kredilerinde 2 yıllık bir vade içermeleridir. Sanayi kredilerinin kullanımında BSMV ve KKDF kesintisi yapılmamaktadır (Bkz: EK 2).

Halkbankası, 2002 yılı içinde toplam 33.567 KOBİ'ye 427.488.000 Euro tutarında fon kaynaklı kredi kullandırmış, sanayi kredileri aracılığıyla da toplam 18.873

KOBİ'nin 71.840.935 Euro tutarındaki kredi talebini karşılamıştır. Aynı dönemde, esnaf ve sanatkarlara, esnaf ve sanatkar kredi ve kefalet kooperatifleri aracılığıyla toplam 102.637.407 Euro tutarında 145.059 adet kredi kullanılmıştır. Kullanılan tüm kredilerde teminat istenmektedir. Teminat oluşturulamaması durumunda Kredi Garanti Fonu'nun kefaleti kabul edilebilmektedir (<http://www.halkbank.com.tr/parser.asp?page=haberler.asp>, 2003).

1.3.1.2. Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank)

Türkiye İhracat Kredi Bankası 1987 yılında, Türkiye'nin artan ihracat potansiyelinin desteklenmesi, ihracatın geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçılar ile yurtdışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılmasının desteklenerek teşviki amacıyla kurulmuştur (TOBB, 2002, s.153).

2002 yılında 5 milyar dolarlık finansman desteği ile 2003 yılının ilk 3 ayında 551 milyon \$'lık nakdi kredi, yaklaşık 650 milyon \$'lık da sigorta garanti kapsamında kaynak Eximbank tarafından kullanılmıştır. İhracatta Türk Eximbank'ın katma değeri %15'lerdedir. Bu oran Hindistan'da %12, İtalya'da %6, Güney Kore'de %25, ABD'de %1 civarındadır (Ekonomik Forum, 2002/4, s.25).

Türk Eximbank, ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurtdışında faaliyet gösteren girişimcileri kısa, orta-uzun vadeli nakdi ve gayrinakdi kredi programları ile desteklemektedir. Eximbank'ın kredilendirdiği firmaların yüzde 62'si KOBİ'dir. 2003 yılı itibarıyla kısa vadeli kredilerinin %38'i olan 1.2 katrilyon TL. 1652'si KOBİ olmak üzere 2320 firmaya kullanılmıştır (Hürriyet Gazetesi, 8.9.2003, s.10). Eximbank'ın sevk öncesi ihracat ve KOBİ ihracata hazırlık kredisi ve döviz kredisi olmak üzere iki çeşit kredi desteği vardır (www.eximbank.gov.tr/html_files/krdaltmenu.htm, 2004).

Sevk öncesi ihracat kredilerinden; Eximbank KOBİ tanımına uyan, imalatçı ve imalatçı/ihracatçı işletmeler yararlanabilmektedir. Kredi, taahhüt edilen FOB ihraç tutarının %100'üne kadar kullanılmaktadır. Kredi limiti, döviz kredisi için 10 Milyon dolar; Türk Lirası kredisi için ise 1,5 trilyon TL'dir.

KOBİ ihracata hazırlık kredisi ve döviz kredisinden; imalatçı/ihracatçı ve ihracata yönelik mal üreten, imalatçı vasfını haiz KOBİ niteliğindeki firmalar yararlanır.

Kredi, ihracat taahhüdü karşılığında ve malların serbest dövizle ihraç edilmesi koşulu ile kullanılır.

1.3.1.3. Türkiye Kalkınma Bankası

Türkiye Kalkınma Bankası, 1975 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş. (DESIYAB) adı altında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak kurulmuş, 22.6.1988 tarihi itibarıyla Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. (TKB) olarak değiştirilmiş ve Bankaya sanayi sektörü yanında diğer sektörlerle de finansman desteği sağlama imkanı yaratılmıştır. T.C. Turizm Bankası A.Ş.'nin TKB'ye devredilmesi ile bankanın hizmet verdiği alanlara turizm sektörü de ilave edilmiştir.

Bankanın amacı; Türkiye'nin kalkınması için; anonim şirket statüsündeki teşebbüslere kredi vermek, iştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunarak, yurtiçi, yurtdışı ve uluslararası ortak yatırımları finanse etmek olarak belirlenmiştir.

KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkındaki karar kapsamındaki işletmelerin teşvik belgesi düzenlenmesi ve kredilendirme işlemleri TKB tarafından da yürütülmektedir. TKB, başta sanayi ve turizm olmak üzere enerji, eğitim, sağlık sektörlerindeki işletmelere; proje esaslı kredilendirme, finansal kiralama, iştirak yoluyla finansman temelinde destek sağlamaktadır. Bankanın KOBİ'lere yönelik kredilendirme faaliyetleri şunlardır (www.tkb.gov.tr/krediler, 2004):

- *Orta ve Uzun Vadeli Krediler*; TKB aracılığıyla uluslar arası kuruluşlar olan Alman Sanayileşme Fonu KfW (Kreditanstalt Für Wiederaufbau), UBS AG (Swiss Bank Corporation) ve İslam Kalkınma Bankası döviz kredileridir. Bunun yanında TKB'nin kendi kaynaklarından finanse ettiği yatırım ve işletme döviz kredileri de vardır. TKB Kaynaklı 1-2 yıl ödemesiz dönem dahil 3-5 yıl vadeli olarak TL ve dövize endeksli TL Yatırım ve İşletme kredileri de kullanılmaktadır. Ayrıca teşvik belgeli yatırımlar için kullanılan fon kaynaklı kredi tahsisi de yapılmaktadır.
- *Kısa Vadeli Krediler* kapsamında, ihracatın finansmanı amacıyla, Eximbank kaynaklı, "Sevk Öncesi İhracat Kredileri" TKB aracılığıyla da kullanılmaktadır.
- *Turizm Kredileri*; turizm sektöründeki yatırım, işletmecilik ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak, turizm sektöründeki girişimcileri yönlendirmek, finansman ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle yatırımlarının en kısa

sürede ve asgari maliyetle tamamlanmasını sağlamak, amaçları doğrultusunda çeşitli konularda kullandırılan kredilerdir.

1.3.1.4. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

Türkiye’de öncelikle sanayi olmak üzere bütün ekonomik sektörlerde özel girişim yatırımlarını desteklemek, yabancı ve yerli sermayenin Türkiye’de kurulmuş şirketlere iştirakine yardımcı olmak, Türkiye’de sermaye piyasasının gelişmesine yardım etmek amacıyla, 1950 yılında Dünya Bankası’nın desteği ve T.C. Hükümeti, Merkez Bankası ve ticaret bankalarının işbirliği ile kurulmuş, Türkiye’nin ilk özel yatırım ve kalkınma bankasıdır (TOBB, 2002, s.158).

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), 3500’den fazla şirkete orta vadeli kredi sağlayarak özel sektörün gelişimine önemli bir katkıda bulunmuştur. 1960’lı yıllardan itibaren 100’ün üzerinde şirketin sermayesine ortak olarak finansman sağlamıştır. Bankanın işletmelere yönelik finansman sağlama ve kredilendirme faaliyetleri yatırım kredileri, işletme kredileri, özel nitelikli krediler, finansal kiralama olarak 4 ana bölüme ayrılmıştır. İşletme kredileri, orta ve kısa vadeli; döviz yatırım kredileri, dövize endeksli TL ve TL yatırım kredileridir. TSKB son 8 yılda toplam 537 projeye 843,3 Milyon \$ karşılığı orta vadeli finansman sağlamıştır (Levent, Capital 2003, s.160).

TSKB yurtdışı finansman kaynaklarını da aracı banka olarak Türk sanayisine sunmaktadır. Bu kaynaklara aşağıda Tablo 1.8’de yer verilmiştir:

Tablo 1.8: TSKB Aracılığıyla Kullandırılan Yabancı Kaynaklar

Kredinin Adı	Kaynak Miktarı (milyon €)	Kullandırma Şartları
AYB Sanayi Kredisi II	125	KOBİ’lerin sabit sermaye yatırımlarının finanse edilmesi amacı ile yatırımın 25 milyon €’yu geçmemesi şartı ile
AYB Sanayi Kredisi III	200	
AYB Deprem Kredisi	150	Deprem bölgesindeki sabit sermaye yatırımları için
AYB Çevre Kredisi	70	Sanayi tesislerinin yol açtığı çevre kirliliğini önlemek amacıyla yapılan sabit sermaye yatırımlarına yönelik
KFW Çevre Kredisi	9,7	
KFW KOBİ Kredisi	50	KOBİ’lerin Türkiye çapında gerçekleştirdikleri sabit sermaye yatırımlarının finanse edilmesi amacıyla
KFW Küçük İşletme Kredisi	21,3	Çalışan sayısı 150’nin altında olan küçük işletmelerin sabit sermaye yatırımlarının desteklenmesi amacıyla
Dünya Bankası Yenilenebilir Enerji Kr.	200**	Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak elektrik üretecek firmaların sabit sermaye yatırımlarının finanse etmek amacıyla
Avrupa Konseyi Yatırım Bankası KOBİ Kredisi	100	KOBİ’lerin sabit sermaye yatırımları ve işletme sermayesi ihtiyaçlarının finansmanı için.

* söz konusu kredilere ilişkin anlaşmalar imza aşamasındadır. **kredi miktarı 200 milyon dolardır.

Kaynak: Levent, B., (2003/3), “Süper krediler şirket bekliyor”, Capital Dergisi, s.162.

1.3.1.5. Kredi Garanti Fonu A.Ş.

Batılı ülkelerde modern bir KOBİ teşvik aracı olarak uygulanan ve bu ekonomilerin 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki kalkınmasında önemli katkıları olan Kredi Garanti Sistemi, KOBİ'lerin, küçüklükten kaynaklanan dezavantajlarını gidererek rekabetçi piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi anlayışına dayanır. Bu anlayış çerçevesinde Türkiye için biraz gecikmiş bir uygulama olan Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş. (KGF), 1991 yılında, TESK, TOBB, TOSYÖV ve MEKSA'nın kurucu üyeliği ile kurumlar vergisinden muaf bir şirket olarak kurulmuştur. Daha sonra bu ortaklığa KOSGEB ve Türkiye Halk Bankası da katılmışlardır (TOBB, 2002, s.165).

KGF, KOBİ'lerin bankalardan (Halk Bankası, Garanti Bankası, Şekerbank, Vakıflar Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası) kullandığı her türlü nakdi ve gayrinakdi krediye garanti verir. Bunlar, yeni iş kurma, mevcut tesisin genişletilmesi, hammadde temini, yeni teknoloji kullanımı, yeni iş yerine taşınma, nakit sıkıntısı giderme, ihracatın finansmanı, ithalatın finansmanı, teminat mektubu amaçlı kredilerdir. KGF'den, KOBİ sahipleri, tacir ve sanayiciler ile esnaf ve sanatkarlar ve genç girişimciler yararlanabilirler. Riskin paylaşımı ilkesine göre çalışan KGF, 200.000 €'ya eşdeğer TL.'ye kadar olan talepler için kredinin en çok %80'ine, 200.000 €'yu aşan garanti kefaletlerin en çok %70'ine garanti/kefalet verilmektedir. Garanti/kefaletin üst sınırı, en çok 400.000 € karşılığı TL.'dir (www.kgf.com.tr/kefaletkosullari.htm, 2004).

KGF aracılığıyla 2002 yılı sonu itibariyle toplam 631 KOBİ'ye 18 trilyon tutarında garanti/kefalet desteği sağlanmıştır. Verilen garantilerin %93'ü imalat, %5'i hizmetler, %2'si madencilik sektörlerinde gerçekleşmiştir (DPT, 2000, s.106).

1.3.2. Uluslararası Kuruluşlar Aracılığıyla Sağlanan Destekler

Türkiye'deki işletmeler gerek yerel aracılar vasıtasıyla gerekse bizzat başvuruları ile yabancı kaynaklı pek çok kredi kolaylığından faydalanabilmektedirler. Asya kalkınma bankası, Avrupa Yatırım Bankası, İslam kalkınma bankası, Alman KFW İsviçre'nin USB bankası çeşitli amaçlarla Türk işletmelerine kredi kolaylıkları sağlamaktadırlar. Ayrıca Avrupa Birliği'nin işletmeler arası sınırötesi ortaklık programları Türk firmalarına çeşitli avantajlar ve destekler mahiyetinde faydalıdır.

1.3.2.1. Asya Kalkınma Bankası

Asya Kalkınma Bankası (AKB); Asya ve Pasifik'teki fakirliğin azaltılması ve bölge ülkeleri arasında ekonomik-mali işbirliğinin özendirilmesi amacıyla 1966 yılında kurulmuş çokuluslu bir kalkınma finansmanı kurumudur (TOBB, 2002, s.164).

Asya Kalkınma Bankası, gelişmekte olan üye ülkelere ekonomik ve sosyal kalkınmaları için kredi vermektedir. Kalkınma proje ve programlarının planlanması ve yerine getirilmesi için teknik yardım sağlamakta, kalkınmaya yönelik kamu ve özel sermaye yatırımlarını kolaylaştırmakta ve teşvik etmektedir. Gelişmekte olan üye ülkelerin kalkınma politikalarının ve planlarının koordinasyonuna ilişkin yardım taleplerine yanıt vermektedir. AKB'ye Türkiye de üyedir. Banka, Türkiye'ye doğrudan kredi vermemekte, fakat Türk firmaları gelişmekte olan ülkelere yönelik kredilerin kullanılması sonucunda açılan ihalelere katılabilmektedirler (ATO, 2000).

1.3.2.2. Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye

Avrupa Yatırım Bankası (AYB), KOBİ tanımını; çalışan sayısının 500'ün altında olması, son bilanço tarihi itibarıyla net sabit kıymetlerin 75 milyon Euro'nun altında olması, firma sermayesinin 1/3'ünden fazlasının diğer kriterlere uymayan kuruluşlara ait olmaması şeklinde yapmaktadır (Ekonomik Forum, 1997/5, s.54).

Yatırımların kişi başı gelir seviyesi Türkiye ortalamasının altında olan illerde ya da eğitim ve sağlık sektörlerinde gerçekleştirilmesi durumunda yatırımcının KOBİ niteliğine sahip olması şartı aranmamaktadır.

Özellikle altyapı ve sanayi yatırımları için kamu ve özel sektöre kredi sağlayan AYB'nin KOBİ'lere yönelik kredi olanakları bulunmaktadır. Krediler, Türk Sınai Kalkınma Bankası, Vakıflar Bankası ve Halk Bankası aracılığıyla kullanılmaktadır (http://www.deltur.cec.eu.int/KOBİ_mali_isbirligi.html, 2004).

Deprem kredisi; yaşanan deprem felaketi sonrasında hasar gören işletmelerin yeniden üretim ve ihracat kapasitelerinin sağlanması amacıyla verilmektedir.

Global KOBİ Kredisi; İmalat, tarıma dayalı sanayi, turizm ve bu sektörlerle ilgili hizmet yatırımlarında bulunan özel sektöre ait KOBİ'ler ve bunların sağlık ve eğitim sektörlerinde gerçekleştirdiği yatırımlar kredi kapsamındadır. 2001 yılında sağlanan 125 milyon Euro'luk kaynak ile 2003 yılında anlaşması imzalanan 200 milyon Euro'luk fon,

KOBİ'lerin yatırım ihtiyaçlarının finanse edilmesine yönelik olarak kullanılmaktadır. Global kredilerde vade, geri ödemesiz dönem 2 yıl olmak üzere toplam 7 yıl'dır.

Krediden yararlanabilmek için; AYB KOBİ tanımına uygun olmak gerekir. Krediden faydalanacak projelerin sabit yatırım tutarının 500,000 Euro ile 20 milyon Euro arasında olmalıdır. Kredinin vadesi, 4 yılı ödemesiz olmak üzere toplam 12 yıldır. Bu fon finansal kiralama olarak da kullanılabilir. Kredi başvurusunda bulunan firmanın ve yatırımın aracı bankaların proje değerlendirme standartlarına uygun olması gerekmektedir.

Sanayi Kirliliğini Önlemeye Yönelik Kredi;, sanayi işletmelerinde ortaya çıkacak kirliliği önleyici veya azaltıcı, atık su arıtma sistemleri türü yatırımlara yöneliktir. Krediden Organize Sanayi Bölgeleri ve özel sektör kuruluşları yararlanabilirler. Krediden bir firmaya tahsis edilebilecek azami tutar 12.5 milyon Euro'dur. Çevre kredisinden yararlanacak kuruluşlar için herhangi bir ölçek kısıtlaması yoktur. Kredi, finansal kiralama şeklinde de kullanılabilir.

1.3.2.3. İslam Kalkınma Bankası

İslam Kalkınma Bankası (İKB), Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 53 İslam ülkesi tarafından kurulan uluslararası bir yatırım bankasıdır. Türkiye'ye şu ana kadar 2,8 milyar dolarlık kredi desteğinde bulunan banka her türlü yatırım ve üretim projesini desteklemektedir. İhracata da destek veren İslam Kalkınma Bankası'ndan kredi almak için çok iyi bir ön hazırlık şarttır. Proje seçiminde çevre, politika ve sosyal şartlara uygunluk, bir ticari bankadan garanti belgesi alınması, Hazine'den proje onayı alınması önemlidir (<http://212.154.21.40/2000/10/27/Ekonomi/ekonomidevam.htm#2>, 2003).

Banka, İhracat Finansmanı Programı vasıtasıyla da Eximbank aracılığıyla Türk ihracatçısına kredi kolaylıkları sağlar. Bu krediler, Türk yatırımcıların yurt içi ve yurt dışından yapacakları makine- teçhizat alımlarının finansmanı amacıyla TSKB, Halkbank ve Vakıfbank aracılığıyla (3,5 milyon dolara kadar olan kredi talepleri) kullanılabilir. Ödemesiz dönem ve geri ödeme süresi anlaşma koşullarına uygun olarak İKB tarafından belirlenir ve ilk taksit ödemesiz dönemin sona erdiği tarihten 6 ay sonra ödenir (<http://www.tkb.com.tr/Kredi/sanayi.htm>, 2003).

1.3.2.4. AB Ortaklık Programları Aracılığıyla Sağlanan Destekler

Avrupa Birliği ülkelerindeki KOBİ'ler ile Asya, Latin Amerika, Güney Afrika ve Akdeniz Havzasındaki KOBİ'ler arasında ortaklık kurmaya yardımcı olacak ECIP, Avrupa ülkelerindeki endüstri ve araştırma kuruluşlarının dünya pazarlarındaki rekabet gücünü artıracak ileri teknolojilerin, ürünlerin ve hizmetlerin araştırılması ve geliştirilmesini, ülkeler arası ortak projeler oluşturulmasını ve yürütülmesini teşvik etmek amacıyla kurulan EUREKA kapsamında Türk işletmeleri çeşitli yardım ve desteklerden yararlanabilmektedirler. Bu destekler Türk hükümetinin bu programlara katılımın teşviki için verdiği ulusal desteklerin yanında, programlara katılım ile sağlanan avantajlar olarak iki şekilde olmaktadır.

1.3.2.5. Almanya ve İsviçre Kaynaklı Krediler

Almanya Kaynaklı Kredi kuruluşu olan KfW Grubu, Almanya'da 1948 yılında özel bir yasa ile kurulmuş olan ve sermayesinin %80'ni Federal Hükümet'e ve %20'si Eyaletlere ait olan bir gruptur. KfW Grubu tarafından Türkiye'ye sağlanan proje ve ihracat finansmanının toplamı 3,27 milyar € olup işbirliği ağırlıklı olarak uçak ve enerji sahalarında.

1961 yılından günümüze değin Türk Hükümeti ile varılan mali işbirliği taahhütlerinin tutarı 3,38 milyar € olup buna ilaveten karma finansman kredi uygulaması kapsamında, KfW kaynaklarından taahhüt edilen ilave kredi tutarı ise yaklaşık 0,64 milyar €'dur (www.germanembassyank.com/tr/press/bulten/2002/3073_0412002.html, 2003).

KfW'nin Türkiye Kalkınma Bankası ile yürüttüğü toplamı 0,133 milyar € olan KfW Kredi Programı 1986'dan beri yürürlüktedir. Söz konusu kredi kapsamında halen Türk firmalarına yatırım, makine ve teçhizatın sağlanması için toplam 0,99 milyar € tutarında kredi kullanılmıştır (www.germanembassyank.com/tr/press/bulten/2002/3073_0412002.html, 2003). Bu kredi Türk yatırımcıların Almanya'daki bir ihracatçıdan yapacakları Almanya menşeli makine teçhizat alımlarının ve bu makine teçhizatla ilgili montaj hizmetlerinin finansmanında kullanılır. Faiz oranı yaklaşık %2 komisyonla %9'dur. Yatırımcı şirketin ihtiyacının en fazla %85'i krediyle karşılanır. Bu krediyi kullanabilmek için krediye konu olan yatırım mali sipariş tutarının en az 500.000 € olması gerekmektedir (<http://www.tkb.com.tr/Kredi/sanayi.htm>, 2003).

UBS ise İsviçre kaynaklı güçlü bir bankadır. Banka, Türk yatırımcıların İsviçre'deki bir ihracatçıdan yapacakları İsviçre menşeli makine teçhizat alımlarının ve bu makine teçhizatla ilgili montaj hizmetlerinin finansmanında döviz kredileri kullanır. Kredi kullanımında aracı kuruluş Türkiye Kalkınma Bankası'dır ([http://www.tkb.com.tr/Kredi/sanayi .htm](http://www.tkb.com.tr/Kredi/sanayi.htm), 2003).

1.4. Yeni Finansman Araçları

Gelişmiş ekonomilere sahip dünya ülkelerinde KOBİ'ler dahil olmak üzere bütün firmalar finansman ihtiyaçlarını, leasing, factoring, forfaiting, sermaye piyasaları, risk sermayesi yatırım ortaklıkları yoluyla karşılamakta iken, Türkiye'deki işletmeler bu finansman araçlarından, henüz yeterli düzey ve miktarda faydalanamamaktadırlar. Burada değinilecek olan yeni finansman araçları leasing, faktoring şirketleri, hisse senedi piyasaları ve risk sermayesidir.

Leasing, bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak, belirli bir kira karşılığında, kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve yapılan sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya geçmesini sağlayan çağdaş bir finansman yöntemidir. Satın alma yerine kiralamayı tercih eden bir şirketin, sabit kaynaklarının finansmanına ilişkin kaynak gereksinimi azalacağı için, çalışma sermayesi finansmanını daha rahat yapabilmektedir (Doğukanlı ve Algan, 2000, s.136). Amerika'da 1930'larda kullanımına başlanan, II. Dünya savaşı sonrası yaygınlaşan ve Avrupa'da 1950'lerde ortaya çıkıp 1970'lerde yaygınlaşan leasing, Türkiye'de 1985 yılında finansal kiralama kanunu ile uygulamaya konulmuştur. Yıllar boyu Türkiye'de süregelen enflasyonist ortam sonucu leasing şirketlerinden ve KOBİ'ler arasındaki ilişkilerden beklenen katkı sağlanamamıştır (Çımat ve Laçinel, 2002).

Faktoring, mal satan ve ya hizmet arzeden ticari işletmelerin yurt içine veya dışına yapacakları kredili satışlardan kaynaklanan kısa vadeli senede bağlı alacak haklarının, faktör veya faktoring şirketi adı verilen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması temeline dayanan bir faaliyettir. Kısaca alacak hakkının satışdır. Faktoring şirketleri, ihracatı fonlar, alacakların tahsilatını da üstlenir. Ayrıca iletişim ağı sayesinde binlerce alıcı hakkında istihbarat toplar ve bu bilgiyi ihracatçı müşterileriyle paylaşır. Türkiye'de 1988 yılından itibaren bankaların bünyesinde faktoring hizmeti verilmeye

başlanmış, Faktoring adı altında ilk kuruluşu 1990 yılında açılmış, ilk yasal düzenleme, 1994'te hazırlanmıştır (<http://www.abchukuk.com/makale13.html>, 2003).

Bankacılık sektörünün KOBİ'lere kullandığı kredi oranının düşük olması, teminatların ağırlığı, kredilerin cazibesinin azalması ile KOBİ'lerin hisse senedi piyasasından kaynak bulmaları zorunlu bir alternatiftir. Bunun tüm dünyadaki en iyi örneği NASDAQ borsasıdır. Bu borsa, tamamen KOBİ'lere yönelik olarak elektronik ortamda işlem yapmaktadır. Bunun yanında ESDAQ, Japonya'da JASDAQ, İngiltere'de AIM, Almanya'da Neve Markt, Fransa'da Nouveou Marche Borsası da KOBİ'lerin işlem yapmaları amacıyla kurulmuş diğer borsalardır (DPT, 2000, s.116). Hisse senetlerinin halka arzı, oydan yoksun hisse senedi, çeşitli para birimlerine endeksli tahviller, hisse senedi ile değiştirilebilir tahviller, varantlar finansman ihtiyacının sermaye piyasalarından sağlanmasında kullanılabilecek araçlardan bazılarıdır (İMKB, 2000, s.9-10).

KOBİ'lere odaklanmış, yapısı ve organizasyonu bunların ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş bir piyasanın varlığının yaratacağı sinerji, KOBİ'lerin bu piyasaya girmeleri konusunda başlı başına bir teşvik unsuru olabilecektir. (<http://www.tobb.org.tr/organizasyon/kobi/kobiborsasi.php>, 2003). Yine 8. kalkınma planı sanayi politikaları içerisinde KOBİ'lere ait bir sermaye piyasasının oluşturulması ve halihazırda İMKB'ye küçük ve orta boy işletmelerin girmesine yönelik koşulların sağlanması gerektiğine yer verilmiştir.

Risk Sermayesi, profesyonel bir finansal aracı kuruluş aracılığıyla gelecek vadeden şirket veya projelere yapılan bütün riskli sermaye yatırımlarıdır. Risk sermayesi şirketleri genellikle başlangıç sermayesini finanse ederken, teorik olarak şirketlerin "şirket ömrü çizelgesinin" her aşamasına yatırım yapabilir. Yatırımların boyutu, yüzbin dolardan milyon dolarlara kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Risk sermayesi kavramı yeni kurulan işletmelerden ziyade yükselen teknoloji tabanlı şirketler için geçerlidir. Avrupa ve özellikle İngiltere piyasalarında 100 yeni şirketten ancak 1'i bu sermaye olanağından yararlanabilmektedir (İMKB, 2000, s.6). 1999 yılında ABD'de risk sermayesi yatırımları bir önceki yıla göre %160 artarken, bu oran Avrupa'da %2 seviyelerinde olmuştur. Bu farkın en önemli nedeni; Avrupa Risk sermayesine akıcılık ve likidite kazandıracak EASDAQ'ı 1996 yılında kurarken, ABD'nin 1970 başlarında NASDAQ'ı kurmuş olmasıdır (İMKB, 2000, s.6).

Türkiye’de faizlerin yüksek oluşu, ekonomik konjonktürün uygun olduğu dönemlerde dahi, KOBİ’lerin bankalardan kredi sağlayarak büyüme olanaklarını sınırlamaktadır. Bu bağlamda risk sermayesi sisteminin sağlayacağı finansmanın faiz karşılığı krediye değil, ortaklık esasına dayanması, bu sektörün gelişmesi gerektiğinin önemini göstermektedir (Şirin, 1998). Risk sermayesi sisteminin gelişmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile de karara bağlanmıştır. (<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ulusalpr/c2.pdf>, 2004).

1.5. KOBİ’lere Yönelik Finansman Dışı Destek Sağlayan Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Genel anlamda tüm kamu kuruluşları görevlerini yaparken KOBİ’lere de hizmet vermektedirler. Ancak bu tür hizmetler kesime yönelik devlet yardımı kapsamında düşünülmez. Bazı kuruluşlar ise, genelde maliyetinin çok altında bir fiyatla kesime çeşitli hizmetler sunmakla görevlidir. Bu kuruluşların bazıları; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı, Netherland Management Corporation Programme (NMCP), Avrupa bilgi Merkezleri’dir. Faaliyet alanları kapsamında KOBİ’lere hizmet veren burada ayrıntılı incelenmeyecek olan diğer kuruluşlar ise Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türk Standardları Enstitüsü (TSE), Türk Patent Enstitüsü (TPE) ve Türk Akreditasyon Kurumudur (TÜRKAK).

TOBB, KOBİ’lerden gelen sorunların ilk etapta ildeki odada, burada çözümü mümkün olmazsa araştırılmak üzere birliğe ulaştırılması, burada da çözülemeyecek boyutta ise veya çok genel bir sorunsu çözümüne yönelik öneri ile beraber sorunun hükümet yetkililerine sunulmasını amaçlamaktadır (Yazman, 1998, s.141).

1989 yılında kurulan TOSYÖV’ün amacı KOBİ’lere sağlıklı bir yapı, adil bir teşvik sistemi, yeterli finansman kaynakları, uygun yatırım imkanları, gelişmiş teknoloji ürünü makine ve teçhizat, kaliteli eğitim ve danışmanlık hizmetleri, sağlıklı ana-yan sanayi ilişkisinin temini için araştırmalar yapmak, kamu oyunu bilgilendirmek ve KOBİ’ler için yaygın bir kurumsal ağ oluşturmaktır (<http://www.tosyov.org.tr/tr/hakkimizda.htm>, 2004).

1978 yılında oluşturulan NMCP, iş hayatı süresince uzmanlaştıkları konularda, emekli veya erken emekli olmuş Hollanda’lı danışmanların, aynı konularda sorunları

olan firmalara danışmanlık hizmeti vermesi prensibine dayalı bir programdır. Kurum, Türkiye'deki ilk projelerini 1992 yılında gerçekleştirmiştir. Prensip olarak özel veya kamuya ait KOBİ'ler, yerinde sorun analizi ve çözüm önerileri, genç yöneticilerin Hollanda'da eğitimi gibi danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir (TOBB, 2002, s.202).

Avrupa Bilgi Merkezleri, KOBİ'lerin ihtiyaç duydukları bilgilere erişimi kolaylaştırmak ve değişen iş ortamında rehberlik etmek amaçları ile kurulan, işletmelerin karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçları hakkında çeşitli önlemlerin alınması için geri besleme yapılmasına yardımcı olan birimlerdir.

1.6. KOBİ Gelişim Projesi ve Gümrük Birliği Sonrası Dönemde KOBİ'lere Yönelik Politika Üretme Çabaları

Uzun yıllar küçük işletmelerin ekonomik gelişmeye ve istihdama katkılarıyla ilgili bir yaklaşımın Türkiye'de mevcut olmadığı görülmektedir. Türk ekonomisinin dışa açılma sürecine girdiği 80'li yıllarda devletin geliştirmeye çalıştığı istihdam politikaları, kısmen Sanayi Bakanlığı bünyesinde kurulu genel müdürlüklerle, eğitimle ilgili taraflar Milli Eğitim Bakanlığı, iş ve işçi bulma kurumu yoluyla gerçekleştirilen çıraklık, mesleki ve teknik eğitim biçiminde sürdürülen dağınık programlardır (İTO, 1999, s.174).

Gümrük Birliği ile birlikte Türk işletmelerinin rekabete karşı korumasız hale gelmesi, bu kesim için profesyonel politika arayışlarının başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Bugün tipik Türk KOBİ'leri Avrupalı KOBİ'lere göre çok daha düşük idari ve teknolojik düzeyde olup, büyük bir finansman sıkıntısına maruz kalarak ve ülke genelindeki bilgiye erişim, kalite altyapısı, ekonomik istikrar, hukuki ve kurumsal unsurlarıyla daha dezavantajlı bir iş atmosferinde çalışmak durumundadır. Bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak amacıyla, Gümrük birliğinin etkileri karşısında 1998 yılında Türkiye için Avrupa Stratejisi kapsamında geliştirilen Sanayi Stratejisi dahilinde KOBİ Eylem Planı Çerçevesi geliştirilmiştir. Her ne kadar Türk KOBİ'lerinin yapısal uyum ihtiyaçlarına yönelik bir doğru yaklaşımı temsil etmişse de Avrupa Topluluğundan gerekli yardımın sağlanamaması ve ulusal finansman imkanlarının bulunamaması nedeniyle bu çalışmanın uygulama aşamasına geçilememiştir (<http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>, 2003).

Türkiye'deki KOBİ'lerin AB tarafından kurulan ve finanse edilen KOBİ'lerle rekabet etmesi için yapması gerekenlerin gün geçtikçe arttığının farkına varılmasıyla birlikte; T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca (S.T.B.), KOBİ'lerin sorunlarının çözülebilmesi ve ekonomide konumlarının güçlendirilmesi amacıyla bir "KOBİ gelişim projesi" hazırlanmış ve 2002 tarihi itibarıyla uygulamaya konulmuştur (S.T.B, 2002). KOBİ'lerin kurulmasını, yaşamasını kolaylaştıracak rekabet düzeylerini artırmak amacıyla uygulamaya konulan projede S.T.B, KOSGEB ve TOBB ortak çalışmalar yapmaktadırlar.

Projenin hedefleri dahilinde, 17'si bakanlık olmak üzere 46 değişik kurum ve kuruluş ile görüşmeler yapılması, KOBİ'ler hizmet veren kurum ve kuruluşların organizasyon şemalarının çıkarılması, bütçeleri ve güncel hizmetlerinin belirlenmesi, KOBİ rehberi ve finansman destekleri broşürü bastırılması, KOBİ tanımı yasa taslağı (Bkz: EK 1) hazırlanması gibi pek çok çalışma yapılmıştır.

KOBİ Gelişim Projesi ile problemlerin çözümü için, işletmelere yönelik hizmet, sorumluluk ve yetkilerinin belirleneceği tek bir yapı önerisi hazırlanması hedeflenmektedir. Çünkü KOBİ'lere farklı yollardan hizmet sunan kuruluşlar arasında koordinasyon olmadığı için, hizmetlerde verimlilik sağlanamamaktadır. Ayrıca, projeye, yetersiz kalan KOBİ finansman kaynakları ve modelleri probleminin, "mevcut kaynakların artırılması, var olan modellerin işler hale getirilmesi ve yeni finans modellerinin geliştirilmesi" yoluyla çözüme kavuşturulması, KOBİ kurultayları düzenlenmesi, KOBİ pazarları kurularak, KOBİ'lerin fuar ortamında hizmet vererek, birbirlerini tanımaları, girişimci eğitim programları oluşturulması planlanmaktadır. Proje kapsamında, tek merkezli yönetim modeli, model oda, finansman modelleri, KOBİ pazarı ve tek adım merkezleri oluşturulması da hedeflenmektedir (http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anadoluyahaberler-yeni/2002/mart/ah_12_03-02.htm, 2003).

1.7. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Türkiye Sanayi Politikasında KOBİ'lerin Yeri

Türkiye, Nisan 2002 tarihinde onayladığı Avrupa Küçük İşletmeler Sözleşmesinin gereği olarak, sözleşmede yer alan ilkelere özel önem atfedilecektir. Yüksek Planlama Kurulu tarafından 8. beş yıllık kalkınma planı hedef ve önceliklerine göre, AB üyeliği doğrultusunda hazırlanan ve 30.09.2003 tarih ve 2003/44 sayılı kararı

ile onaylanan Türkiye sanayi politikasında KOBİ'ler ve girişimcilik konusunda yapılması gerekenler belirtilmiştir. KOBİ politikasının temel amacı KOBİ'lerin verimliliklerinin, katma değer içindeki paylarının ve uluslararası rekabet güçlerinin artırılmasıdır. Türkiye sanayi politikası altında yer alan KOBİ ve girişimcilik politikasının ana hedefleri ve öncelikleri şunlardır (DPT, 2003, s.18-19):

- KOBİ'lerin desteklenmesine, yenilik yapabilme sistemlerinin geliştirilmesine ve yeni girişimcilerin teşvik edilmesine özel önem verilecektir. Başta KOBİ'ler olmak üzere, işletmelere yönelik hukuki ve idari kurallar ile işlemlerin basitleştirilmesiyle girişimcilik faaliyetleri desteklenecek ve iş ortamı geliştirilecektir. Girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılacak, girişimcilik ve iş kurma konusunda uygun finansman ve danışmanlık destekleri sağlanacaktır.
- İş ortamı, KOBİ'lerin ve genel anlamda girişimcilik faaliyetlerinin yaratılmasını, büyümesini ve gelişmesini destekleyici bir yapıda olmalıdır.
- KOBİ'ler, sermaye piyasası ve mali piyasalarla uyumlu olan yeni finansman araçları ve kurumları ile desteklenecektir. KOBİ'lere iş kurma, gelişme ve büyüme aşamalarında finansal destek ve danışmanlık hizmetleri sağlamak amacıyla TOBB öncülüğünde KOBİ Yatırımlarına Ortaklık A.Ş. kurulmuştur. KOBİ'ler için diğer bir destek kuruluşu olan KGF, risk sermayesi, finansman yatırım ortaklığı, gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi finansman sağlama uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
- KOSGEB hizmet merkezlerinin sayısı artırılacak, özellikle az gelişmiş bölgelerde kaynakların kullanımı etkinleştirilecek, üreticiler arasındaki ilişkiler güçlendirilecek ve ürün yelpazesinin sanayi politikası ile uyumlu bir şekilde genişletilmesi sağlanacaktır.
- Sanayi ve Ticaret Odaları, iş ortamı ve KOBİ'ler için birer iş merkezi olacak şekilde faaliyet göstermek üzere yeniden yapılandırılacaktır.
- KOBİ'lerde, teknoloji düzeyinin ve ürün kalitesinin yükseltilmesi, verimliliğin artırılması, bilgiye erişimin kolaylaştırılması, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, ana-yan sanayi bütünleşmesi, işletmeler arası işbirliği ve elektronik ticaret imkanlarının artırılması desteklenecektir.
- KOBİ'lerin yerel kaynakların harekete geçirilmesine öncülük etmeleri sağlanacaktır.

- KOBİ'lerin ihracata yönlendirilmesi için bilgilendirilmesi sağlanacak, aynı alanda faaliyet gösteren işletmelerin ihracata dönük örgütlenmeleri yaygınlaştırılacak ve yabancı firmalarla ortaklıklar kurmaları teşvik edilecektir.
- Bir bütün olarak ana ve yan sanayinin rekabet gücünün artırılması için işbirliğine dayalı uzun vadeli ilişkilerin kurulmasına önem verilecektir.
- KOBİ'ler, Ar- Ge faaliyetlerine yönlendirilecek ve teknoparklarda üniversitelerle işbirliği yapmaları sağlanacaktır.
- KOBİ'lerin patent ve endüstriyel tasarım başvurularının artırılması amacıyla eğitim ve destek faaliyetleri yoğunlaştırılacaktır.
- Geleneksel el sanatlarına dayalı üretim yapan işletmeler, yatırım ve pazarlama aşamalarında desteklenecektir.

Çalışmanın buraya kadarki kısmında Türkiye'de KOBİ kesminin yeri ve önemi ile kesime yönelik teşvik ve desteklere yer verilmiştir. Bundan sonraki bölümde, Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin yeri ve önemi ile kesime yönelik destek ve teşviklere yer verilecektir. İkinci bölüm, Türkiye'deki KOBİ'ler ile AB'dekiler arasında kıyaslama yapılabilmesine olanak tanıyacaktır.

II. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERİN YERİ VE DESTEKLEMeye YÖNELİK POLİTİKALAR

Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler hem birlik bazında hem de ülkelerin rekabeti bozmayacak şekildeki politikaları kapsamında pek çok destekten yararlanmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak, Avrupa Birliği ekonomisinde KOBİ'lerin yeri, toplam işletmeler içindeki payları, istihdam, katma değer, ihracat ve banka kredileri kullanım oranları gibi değişkenlerle açıklanacaktır. Avrupa Birliği'nde devlet yardımları kavramı, hem üye ülkelerin uygulamalarını, hem de birlik bazında yapılan yardımlar kapsamında açıklanacaktır. KOBİ'lere finansman desteği sağlayan kuruluşlar ve kredilendirme faaliyetleri ile KOBİ'lere yönelik çeşitli programlara bölümün sonunda yer verilecektir.

2.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin Yeri ve Önemi

KOBİ'ler gerek sayıları, gerekse yarattıkları istihdam ile Avrupa Ekonomisi'nin bel kemiğini oluşturmaktadırlar. KOBİ'lere verilen önemin yadırganmaması gerektiği, AB ekonomisindeki yerlerinin ekonomik göstergeler açısından değerlendirilmesi ile açıkça ortaya çıkacaktır.

2.1.1. İşletme Sayıları Açısından KOBİ'ler

Avrupa-19 ülkelerinde birinci sektör olarak ifade edilen alanlar dışında (tarım, balıkçılık, madencilik vb. sektörler) faaliyet gösteren işletme sayısı (2002) 20.455.000'dir. Bu işletmelerin yaklaşık %99,8'i KOBİ kapsamındadır. Söz konusu işletmelerin ortak tanım kapsamında mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli olma kriterlerine göre dağılımına Tablo 2.1'de yer verilmiştir.

Tablo 2.1: Avrupa-19 Ülkelerinde Ölçeklerine Göre İşletmeler (2002)

		(KOBİ) İşletme Ölçekleri			Büyük işletmeler	Toplam
		Mikro	Küçük	Orta		
İşletme Sayıları	%	%93	%6	<%1	%0,2	100
	1000	19.040	1.200	170	40	20.455
İstihdam	1000	41.750	23.080	15.960	40.960	121.750

Kaynak: Main Results From The 2002 Observatory Of European SMEs.s.4'den derlenmiştir.

Avrupa-19 ülkelerinde Tablo 2.1’de de görüldüğü gibi faaliyet gösteren işletmelerin %93’ü 1-9 işçi çalıştıran mikro işletme (%50’sinde tek kişi çalışmaktadır) (Özyurt, 2000, s.15), %6’sı 10-49 arası işçi çalıştıran küçük ölçekli işletme, %1’den azı 50-249 arası işçi çalıştıran orta ölçekli işletme ve sadece %0,2’si 250’den fazla işçi çalıştıran büyük ölçekli işletme grubuna girmektedir.

En fazla istihdam sağlayan işletme ölçeğine “baskın işletme ölçeği” denilmektedir. Fransa, İtalya ve İspanya gibi Avrupa Birliği’nin nüfus açısından büyük ülkelerinde baskın işletme ölçeği mikro işletmelerdir (www.kobinet.org.tr/hizmetler/katilimci-kuruluslar/vakiflar/IKV-35.htm, 2003). AB ülkelerinde işletme sayıları, işletme başı ortalama istihdam ve baskın işletme ölçekleri gibi değişkenlere yer verildiği Tablo 2.2’den de görülebileceği gibi, Avrupa Birliği ülkelerindeki işletmelerin çoğunda mikro ve küçük-orta işletme ölçeği göze çarpmaktadır.

Tablo 2.2: AB’de İşletme Sayıları, İstihdam ve Baskın İşletme Ölçekleri

Ülkeler	İşletme sayıları (1000)	Ortalama işletme büyüklüğü	Baskın işletme ölçeği*	İstihdam (%)			
				Mikro	Küçük	Orta	Büyük
Avusturya	225	10	KOBİ	24	19,2	21,3	35,5
Belçika	545	6	Mikro	45,8	15,4	11,4	27,4
Danimarka	180	9	KOBİ	29	22,6	17,9	30,5
Finlandiya	210	6	Büyük	24,6	16,4	16,4	42,6
Fransa	2490	7	Mikro	32,4	18,7	14,9	34,1
Almanya	3550	8	büyük	23,5	20,3	13,9	42,3
Yunanistan	800	2	Mikro	56,6	27,2	12,7	13,5
İrlanda	95	10	KOBİ	22,7	22,9	21,4	33
İtalya	4125	3	Mikro	47,8	21,4	10,7	20,1
Lüksembourg	20	10	KOBİ	22,9	24,6	24,1	28,4
Hollanda	555	10	KOBİ	26	17	17,7	39,4
Portekiz	685	5	KOBİ	38,4	22,8	18,4	20,5
İspanya	2700	5	Mikro	47,5	19	12,9	20,6
İsveç	270	8	Büyük	26,7	18,2	16,1	39
İngiltere	3490	6	Büyük	28,9	15,3	12,6	43,1
Avrupa-15	19930	6	Mikro	32,8	18,9	13,9	34,3
İzlanda	25	4	Büyük				
Lihtenştayn	3	6	Mikro				
Norveç	175	6	KOBİ				
Switzerland	320	8	KOBİ				
AB üyesi olmayanlar	525	7	KOBİ				
Avrupa-19	20455	6	Mikro				

*www.kobinet.org.tr/hizmetler/katilimci-kuruluslar/vakiflar/IKV-35.htm.

Kaynak: EIM Small Business Research and Consultancy Estimated By EIM Business Policy Research; Esitimated Based On Eurostat’s SME Database. Also Based On European Economy, Supplement A, June 2001 ve OECD: Economic Outlook, No:65’den derlenmiştir.

2.1.2. İstihdam Açısından KOBİ'ler

Avrupa-19 ülkelerinde 2002 yılı itibariyle sayıları 20 milyonun üzerinde olan KOBİ'ler, toplam istihdamın %66'sını yaratmaktadırlar. Yer alan toplam 121.750.000 kişilik istihdamın 80.790.000'i KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Büyük işletmelerin istihdam ettiği kişi sayısı 40.960.000 olup, toplam istihdam içindeki payları %33,6'dır (SMEs in Focus, s.4).

AB'nde geçtiğimiz beş yıl içinde yaratılan işlerin %80'inden fazlasını KOBİ'ler gerçekleştirmiştir. İşletme başına düşen ortalama çalışan sayısı, mikro işletmelerde 2, küçük işletmelerde 20, orta ölçekli işletmelerde ise 100 civarındadır. Avrupa'da işletme başına istihdamın en düşük olduğu ülke Yunanistan(3), en yüksek olduğu ülke Lüksemburg(13)'dur (Demirci ve diğerleri, 2001, s.21). İşletme başına ortalama istihdam Avrupa-19 ortalaması ise 6'dır. Bu sayı Japonya'da 10, Amerika'da ise 19 olarak gerçekleşmektedir (SMEs in Focus, s.4).

Tablo 2.2'de de görüldüğü gibi Avrupa ülkelerinde işletmelerin ölçeklerine göre istihdam ettikleri kişi sayısı farklılıklar göstermektedir. Bunun nedeni kimi zaman nüfus yoğunluğu, kimi zaman ise gelişme düzeyi ile açıklanabilir. Örneğin; İngiltere'de KOBİ'lerin istihdama katkısı %57'lerde iken, Fransa'da %66, Almanya'da %58'dir. İtalya'da bu oran %80 olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca Tablo 2.2 de görülebileceği gibi İtalya'da mikro işletmeler toplam istihdamın %48'ini, Yunanistan'da ise %56'dan fazlasını yaratmaktadırlar

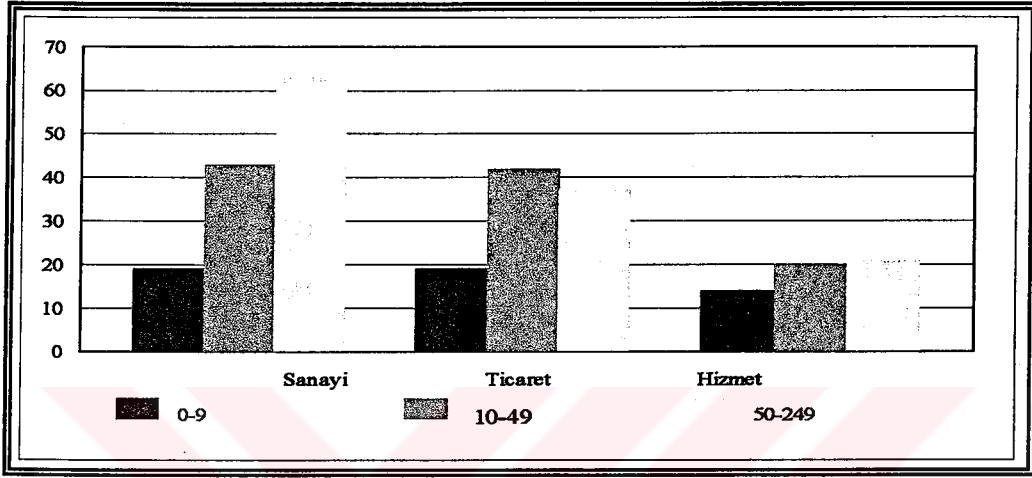
2.1.3. Yaratılan Katma Değer ve Ciro Açısından KOBİ'ler

Avrupa Birliği'nde 2002 yılı itibariyle toplam cironun %25,4'ünü mikro işletmeler, %20,4'ünü küçük işletmeler, %20'sini orta boy işletmeler ve %34'ünü de büyük işletmeler oluşturmaktadır (İKV, 1998, s.2-3). Ortalama ciro miktarı; mikro işletmelerde 0,2; küçük işletmelerde 3; orta ölçekli işletmelerde 23; büyük ölçekli işletmelerde ise 215 milyon ECU'dür (Demirci ve diğerleri, 2001, s.45).

Yaratılan katma değer içerisindeki, işgücü maliyetleri oranları, mikro işletmelerde %40, küçük işletmelerde %53 ve büyük işletmelerde %39'dur. Bu veriler KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmelerle rekabet gücünü anlama ve kıyaslama açısından önemlidir. AB ülkelerinde büyük işletmelerde çalışan bir kişinin yarattığı katma değer, mikro işletmede çalışan birinin yarattığı değer 3 katıdır (Akpınar ve Çevik, 2001, s.20).

2.1.4. KOBİ'lerin İhracat Payları

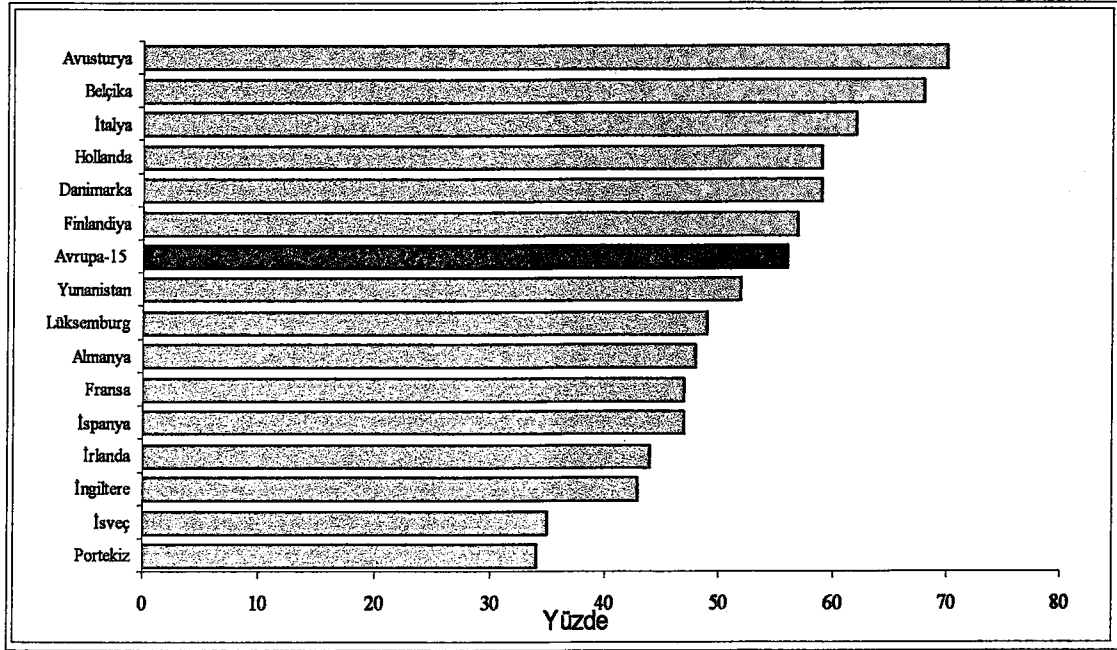
Avrupa 19 ülkelerinde 2002 yılı itibariyle işletme büyüklüklerine göre ihracatın toplam ciroya oranı %7-21 arasında değişiklik gösterirken ortalama ihracat oranının Avrupa ortalaması %17'dir. KOBİ'lerde bu oran %13 civarında iken büyük işletmelerde %21'e çıkmaktadır (SMEs in Focus, s.4).

Grafik 2.1: Sektör ve İşletme Büyüklüğü Açısından KOBİ'lerin İhracattaki Yeri
Kaynak: Weighted Data 2002 ENSR Survey on SMEs'den derlenmiştir.

2002 yılı itibariyle Avrupalı KOBİ'lerin %20'si ihracatla uğraşmaktadır. Bu oran ölçek büyüdükçe artış gösterir. Mikro işletmelerin %19'u, küçük ölçekli işletmelerin %32'si ve orta ölçekli işletmelerin %46'sı ihracat yapmaktadır (Observatory Of European SMEs 2002, s.15). Avrupalı KOBİ'lerin, işletme büyüklüklerine göre ihracat performansları Grafik 2.1. yardımıyla sektörel bir kıyaslamaya tabi tutulduğunda ise özellikle hizmet sektöründe çok başarılı oldukları söylenebilir.

Avrupa Birliği'nde ihracatçı KOBİ'lerin sayısal dağılımının ülkeler itibariyle değişiklik arz ettiği Grafik 2.1. yardımıyla görülmektedir. Avusturyalı KOBİ'lerin neredeyse %70'i ihracatla uğraşmaktayken İngiltere, ihracatında KOBİ'lerin payı sıralamasında 13'üncüdür.

Grafik 2.2: Avrupalı KOBİ'lerde İhracat (%)

Kaynak: Contribution Of Smaller Firms, 20.11.2002

http://www.dti.gov.uk/comp/benchmark/pdf_file/contrib.pdf

2.2. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları

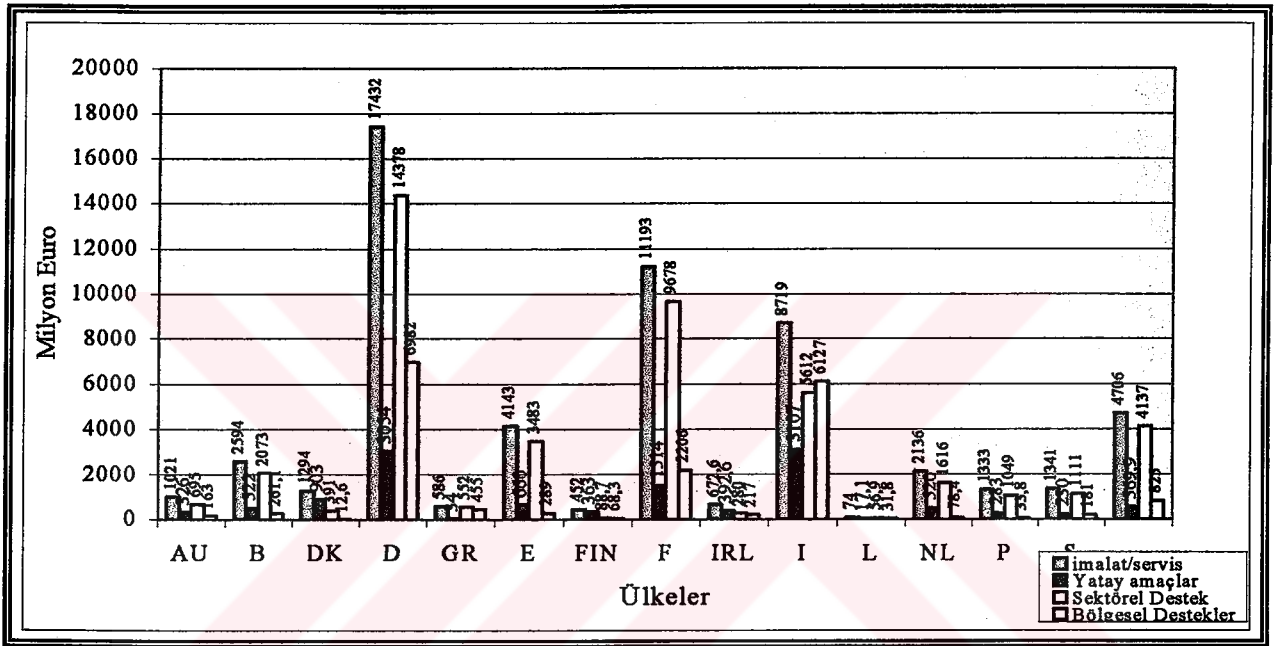
Avrupa Birliği serbest rekabet ve serbest ticaret sistemine zarar verebilecek devlet yardımına karşı bir tutum benimsemesine rağmen gerekli durumlarda yardımların gerekliliğine de işaret etmekte ve yardımlar çeşitli şekillerde uygulanmaktadır (Algan, 2000, s.24).

2.2.1. AB'de Devlet Yardımları Kavramı ve Yardımların Mali Boyutu

AB üyesi ülkeler her yıl 100 milyar ECU civarındaki bir kaynağı devlet yardımı olarak kullanmaktadır. De Minimis kuralı çerçevesinde yapılan devlet yardımları bu miktara dahil değildir. Ayrıca, bazı AB ülkelerinin KOBİ'lerini güçlendirmek için devlet yardımlarını yerel düzeye kaydardıkları, böylece bu yardımları görünmez kılarak AB'den gizlemeye çalıştıkları da bilinmektedir. Kısacası devlet yardımlarının yıllık 100 milyar ECU'nun çok üzerinde olduğu söylenebilir.

AB kayıtlarına yansıyan devlet yardımları ülkelere göre farklılık göstermektedir. Birlik ülkeleri içinde devlet yardımını en düşük düzeyde tutan ülke İngiltere'dir. 1996 –

1998 döneminde AB ülkelerindeki devlet yardımlarının; GSMH içindeki payı %0,52 ile %1,57 arasında değişmektedir. Ortalaması %1,12'dir. Kişi başına düşen devlet yardımı miktarı 95 ile 298 ECU arasında değişmektedir. Ortalaması 237 ECU'dur. İstihdam edilen kişi başına düşen devlet yardımı miktarı 223 ile 786 ECU arasında değişmektedir. Ortalaması 526 ECU'dur (Akpınar ve Çevik, 2001, s.38-39). Grafik 2.3. Avrupa Birliği'nde uygulanan devlet yardımlarını sektörel ve bölgesel destekler ile yatay amaçlar ve yardımların yapıldığı sektör açısından değerlendirmektedir.

Grafik 2.3: Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları

Kaynak: Söğüt, M., (2001), AB'de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları, KOSGEB.

2.2.2. Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımlarının Sınıflandırılması

AB'nde devlet yardımları niteliklerine ve amaçlarına göre olmak üzere ikiye ayrılır. Amaçlarına göre devlet yardımları, yatay amaçlar (Ar-Ge, çevre, KOBİ'ler, ticaret-ihracat, enerji tasarrufu ve genel yatırım yardımlar), spesifik sektörler ve bölgesel amaçlardan oluşmaktadır. Spesifik sektörler; çelik, ulaştırma, sektörleri ile gemi yapımı yatırımlarından ibarettir (Algan, 2000, s.24).

Birlik ülkelerinde en çok yatay amaçlı teşvikler uygulanmaktadır. Bunu bölgesel amaçlı teşvikler izlemektedir. Danimarka %90'la en çok yatay amaçlı teşvikleri uygularken, Yunanistan %97'lik bir oranla bölgesel desteklere ağırlık vermektedir.

İngiltere %52'lik bir oranla spesifik sektörlere yardımı ön plana çıkarırken, Yunanistan ve İtalya gibi bölgesel dengesizliklerin çok olduğu ülkelerde bölgesel destekler önem taşımaktadır.

Nakdi yardımlar AB ülkelerindeki devlet yardımlarının %80'ini oluşturmaktadır. Bu oranın en düşük olduğu ülkeler Almanya %67, Fransa %70'dir (Akpınar ve Çevik, 2001, s.204). Nakdi yardımı en yoğun biçimde uygulayan ülkeler İngiltere ve İspanyadır (Ege, 1995, s.58).

Vergi indirimi şeklindeki teşvikler ise Almanya'da toplam teşviklerin %61'ine, İrlanda'da %44'üne ve İtalya'da ise %40'ına denk düşmektedir. Yunanistan hemen her tür teşvik biçimini uygularken, toplam teşviklerin %17'sini vergi indirimi, %18'ini işletmelerin özsermayesine katılım, %11'ini uygun koşullu kredi ve %11'ini garanti yoluyla yapmaktadır (Ege, 1995, s.58).

Genel olarak AB'de yardımların önemli bir bölümünü bölgesel amaçlı yardımlar oluşturur. Bu durum Tablo 2.3. yardımıyla da açıkça görülmektedir.

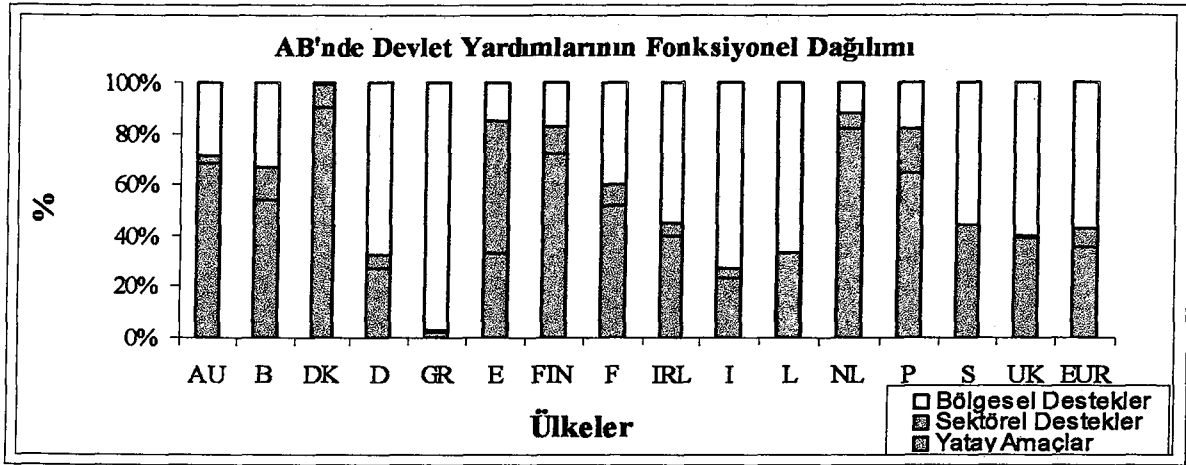
Tablo 2.3: AB'de Devlet Yardımlarının Sektörel ve Fonksiyonel Dağılımı (%) (1996-1998)

	1.yatay amaçlar	Ar-Ge	Çevre	KOBİ'ler	Ticaret	Enerji tasarrufu	Diğerler	2.sektörel dest.	Gemi yapımı	Diğer sektörler	3.bölgesel dest.	Toplam
Avusturya	69	30	10	15	0	1	12	3	0	3	29	100
Belçika	54	16	1	16	2	0	20	13	0	13	33	100
Danimarka	90	24	33	3	4	27	0	9	8	1	1	100
Almanya	27	10	1	9	0	2	5	5	3	2	68	100
Yunanistan	2	0	0	1	1	0	0	1	1	0	97	100
İspanya	33	10	1	15	0	1	6	52	37	15	15	100
Finlandiya	72	36	1	17	10	7	1	11	9	2	17	100
Fransa	52	27	1	7	3	0	13	8	4	4	40	100
İrlanda	40	5	0	1	1	0	33	5	0	5	55	100
İtalya	23	3	0	8	2	0	10	4	2	2	72	100
Lüksamburg	33	7	4	21	1	0	0	0	0	0	67	100
Hollanda	82	20	10	3	4	34	11	6	6	3	12	100
Portekiz	65	6	0	6	0	5	48	17	6	11	18	100
İsveç	44	10	14	16	0	4	0	0	0	0	56	100
İngiltere	39	11	0	21	6	1	0	1	1	0	60	100
Avrupa-15	35	11	2	9	2	3	8	8	5	3	57	100

Kaynak: Söğüt M., (2001), AB'de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları, KOSGEB.

Avrupa Birliği ülkelerinde en çok yatay amaçlı yardımlar ve bölgesel destekler

alıcı bulmaktadır. Bölgesel desteklerin ülkeler bazında dağılım yüzdesine bakıldığında %97'lik bir oranda en çok Almanya'da, %1'lik bir oranla ise en az Danimarka'da uygulandığı görülmektedir. Almanya'nın doğusu ve batısı arasındaki bölgesel

gelişmişlik farkını kapatma çabası olarak bölgesel destekleri uyguladığı söylenebilir.

Grafik 2.4: Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımlarının Fonksiyonel Dağılımı

Kaynak: Söğüt, M., (2001), AB'de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları, KOSGEB.

Niteliklerine göre devlet yardımları komisyon tarafından A, B, C ve D grubu yardımlar olmak üzere 4 şekilde sınıflandırılır (Akpınar ve Çevik, 2001, s.41);

A ($A1+A2$) Grubu Yardımlar: doğrudan alıcıya yapılan yardımlardır. Bu kapsamdaki yardımlar merkezi hükümet bütçesinden yapılabildiği gibi vergi, sosyal güvenlik sistemi ve benzeri kanallarla da yapılmaktadır (Ege, 1995, s.55). Hibe ($A1$) şeklindeki nakdi yardımların, vergi muafiyeti ($A2$) şeklinde sağlanan dolaylı yardımların iki katından daha fazla olduğu bilinmektedir. Kısaca, AB ülkelerindeki devlet yardımlarında hibelerin esas alındığı söylenebilir. Zira 15 üye ülkenin 9'unda devlet yardımlarının %90 ve üzerinde olduğu bilinmektedir (Demirci ve diğerleri, 2001,s.204).

B Grubu Yardımlar: özel ve kamu kuruluşlarına, normal koşullarda devletin öz sermayeye "hisse senedi alım" yoluyla katılım şeklinde yapılan bir transferdir. Zaman içinde devlet, bu faaliyetlerini sürdürebileceği gibi hisse senetlerini satarak yatırımlara mali destek de sağlamaktadır (Algan, 2000, s.24).

C ($C1+C2$) Grubu Yardımlar: kamu veya özel kaynaklı düşük faizli krediler, ertelenmiş vergi pozisyonları-rezervler, hızlandırılmış amortismanlar ya da kamu veya özel

kaynaklı katılım kredileri ve başarı halinde geri ödenecek avans ile farklı oranlarda da olsa tüm ülkelerde kullanılan iyileştirilmiş krediler (C1), bu gruba giren yardım araçlarındandır (İKV, 1994, s.24).

D Grubu Yardımlar: ihracatı arttırmak, şirket kurtarma operasyonlarını desteklemek ve KOBİ'lerin gelişmesini sağlamak olan, çeşitli risklere karşı devlet garantisi şeklinde nominal olarak ifade edilen garantileri kapsamaktadır (Algan, 2000, s.25).

Tablo 2.4, devlet yardımlarının niteliklerine göre sınıflandırılmasını alt gruplar ve bu gruplarda uygulanan yardım araçları ile kısaca açıklamaya çalışmaktadır.

Tablo 2.4: Gruplara Göre Devlet Yardımları ve Araçları

Yardım Grupları	Alt Gruplar	Yardım Araçları
A Grubu yardımlar Nakdi yardımlar	A1 (Direkt yardımlar)	Hibeler, Ar-Ge faaliyetlerinin finansmanı, Vergi indirimi ve muafiyeti, Sosyal sigorta primlerinde indirim
	A2 (Dolaylı yardımlar)	
B Grubu yardımlar	B1 (Devletin hisse senedi alım yoluyla özsermayeye katılımı)	İşletmenin kamuya olan borcunun tahvile çevrilmesi, Kamunun ortaklık yoluyla gerçekleştirdiği mali kaynaklar
C Grubu yardımlar İyileştirilmiş krediler	C1 (Ucuz krediler)	- Kamu kaynakları ve özel fonlardan sağlanan ucuz krediler, Projelere katılım, destek amaçlı fonlar, Vergi ertelemeleri - Projenin başarılı olması durumunda geri ödenecek krediler
	C2 (Kredi ertelemeleri)	
D Grubu yardımlar	D (Devlet garantileri)	İşletmelerin kredi taleplerine istinaden verilen krediler, Kredi garanti fonları

Kaynak: Akpınar A., İzzet Çevik, (2001), Avrupa Birliği ve Türkiye’de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (Özet), TESKOMB, Ankara., s.41.

2.2.3. Birlik Ülkelerinde Devlet Yardımları ve Destekleme Programları

Avrupa Birliği ülkeleri, ekonomi ve politika önceliklerine göre şekillenen değişik yardım araçlarını kullanmaktadırlar. Birlik üyesi ülkeler hem ülke bazında işletmelerini desteklemekte, hem de birlik programları vasıtasıyla bu işlevi pekiştirmektedirler. Tablo 2.5 ulusal devletlerin devlet yardımı çeşitlerini ve uyguladıkları teşvik araçlarını göstermektedir.

Tablo 2.5: Avrupa Birliğinde Makro Düzeyde Devlet Yardımları

1. Kurumlar Vergisi İndirimi: İtalya, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda
2. Kurumlar Vergisi Muhafiyeti : İtalya (10 yıl için), İngiltere (40.000 Sterlin kadar)
3. KDV İndirimi: İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü), Almanya (Berlin için)
4. Sosyal Yüklerin Hafifletilmesi : İtalya, İngiltere, Fransa, Hollanda
5. Yatırımlarda Sübvansiyon: İtalya (%60), İngiltere (%15-50), Almanya (%15-20), Fransa (çeşitli fonlardan), Hollanda (%45 sübvansiyon ileri teknolojiler için)
6. Özel Koşullu Krediler: İtalya (%30 ucuz), Almanya (2-3 puan düşük), Fransa (2-3 puan düşük), Hollanda (devlet garantisi)
7. Ürüne Girdi Sübvansiyonu: İtalya (ilk yıl için), İngiltere (ithalatta rahatlık)
8. Mesleki Vergi Bağışıklığı: Fransa
9. İhracat Kredisi: İtalya (%45 ucuz), İngiltere, Fransa (düşük faizli), Hollanda (yeni pazar bulma masraflarının %30-50'si sübvansiyon)
10. İhracat Sigortası Sübvansiyonu : İngiltere (pazarlama giderlerinin %40),Almanya (2 milyon DM'ye kadar otomatikman), Fransa (Fransa dışı yatırımlara %70), Hollanda (10 milyon FL üstü için)
11. Ar-Ge Sübvansiyonu: İtalya, İngiltere (%25),Almanya (ucuz kredi), Fransa (%50 ve her araştırmacı için 5000FL), Hollanda (personelle 900.000 FL kadar sübvansiyon)
12. İç ve Dış Pazarlar Üzerine Bilgi: İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda
13. Kredi Borcu Erteleme: Almanya (sübvansiyon şeklini alır)
14. Yerel Vergi Muhafiyeti: İngiltere, Fransa, Hollanda(%5 ucuz)
15. İlk Yılda %100 Amortisman İmkânı : İngiltere
16. Yeni Yaratılan İstihdam Primi: İngiltere (3000), Almanya yatırım %8,75 ve 2 milyon DM'ye kadar), Fransa (sosyal yük maliyeti), Hollanda (30 milyon FL'den büyük yatırımlarda her iş için 25.000 FL prim)
17. Hizmet-İçi Eğitim: İngiltere (5-10 gün için harcamaların %50 veya tüm programın %100'ü)
18. İleri Teknoloji Yatırımlarına Sübvansiyon : İngiltere(%50), Almanya (%15-20), Fransa, Hollanda (%45)
19. Makine Parkı Modernizasyon Sübvansiyonu : İngiltere (kömür %25), diğer (%20), Almanya (vergi muhafiyeti), Fransa, Hollanda (%12,5)
20. Arsa Parkı Sübvansiyonu: İtalya (%60), İngiltere (%10,2), Almanya (%15), Fransa (yerel yönetim yardımı),Hollanda (%12,5)
21. Doğal Afet Garantisi: Fransa
22. Çevre Kirliliği Mücadele Sübvansiyonu : Fransa, Hollanda
23. Enerji Sübvansiyonu: Almanya (Berlin için %25), Fransa, Hollanda (kitle tüketim üretimi için)
24. Kredi Borcu İptal: Almanya (sübvansiyon şeklini alır ya da başarısızlık halinde iptal)
25. Taşıma Tarife Sübvansiyonu: İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü)
26. KOBİ'lere Büyüme Yardımı: İngiltere (proje bedelinin ilk yıl %50'si, ikinci yıl %25'i), Hollanda (%12,5 oranında sübvansiyon)

Kaynak: Gümrük Birliği Sürecinde Mali Yardımların KOBİ'lere Etkisi, (1998),

KOSGEB.

Tablo 2.5 ve 2.6'den görülebildiği gibi İtalya hemen her alanda işletmeleri destekleyecek yardım araçlarını uygulamaktadır. Ayrıca teşvik araçlarının bir kısmının uygulayan ülkelerin yapısına göre değiştiği görülmektedir. Almanya bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmaya yönelik politika araçlarını yoğunlukla kullanırken, bu sorunu göreceli olarak çözmüş ülkeler çevre kirliliğini önlemeye yönelik politikaları yoğunlukla kullanmaktadırlar.

Tablo 2.6: AB Üyesi Ülkelerde Konularına Göre Uygulanan Yada Planlanan Destek Tedbirleri

Ülkeler	İdari engellerin kaldırılması		Finansal çevre				Uluslar arasılaştırma/bilgi				İşgücü/egitim/ yenilik				Girişim ciliği destek leme	
			Geç ödeme		Finansman		Uluslararasılaştırma		Bilgi		İşgücü /egitim		Yenilik			
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Avusturya	*	*			*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
Belçika	*	*			*	*	*	*		*	*	*	*	*		
Danimarka	*	*			*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	
Almanya	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Finlandiya	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Fransa	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Yunanistan		*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
İrlanda	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
İtalya	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Lüksembourg	*	*			*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	
Hollanda	*	*		*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	
Portekiz	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
İspanya	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
İsveç	*	*			*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	
İngiltere	*	*	*	*		*		*	*	*	*	*	*	*	*	

Not: (A) sütunundaki bilgiler 1996-1997, (B) sütunundaki bilgiler ise 1997-1998 dönemine aittir. (A) sütunundaki bilgiler "The European Observatory For SMEs, Fifth Report (1997); (B) sütunundaki bilgiler ise aynı kaynağın Sixth Report: (2000) dokümanlarından alınmıştır.

Kaynak: Demirci R., Aişe Akpınar, İzzet Çevik (2001), Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf ve Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, TESKOMB, Ankara, s.283.

AB üyesi ülkelerde uygulanan politikalarda 1997-1998 döneminde bir artış olduğu Tablo 2.6'da görülmektedir. Özellikle 1996-1997 yıllarında girişimciliğin desteklenmesi ile ilgili tek bir programın bile AB ülkelerinde uygulanmadığı görülmektedir. Ancak, 1997-1998 döneminde Belçika hariç tüm ülkelerde girişimciliğin desteklenmesine yönelik teşvikler ve yardımlar uygulama alanı bulabilmiştir.

2.3. KOBİ'lere Yönelik Yardımlar, Programlar ve Destekleme Araçları

Avrupa Birliği ülkeleri KOBİ'lere yönelik olarak makro düzeyde birlik politikalarına ters düşmeyecek şekil ve boyutlarda yardım yapabilirler. AB'de KOBİ'lere sağlanan destekler, iki grupta toplanabilir. Birincisi AB politikalarıyla çelişmeyecek şekilde üye ülkelerce uygulanan devlet yardımları, ikincisi AB'nin uyguladığı politikalar çerçevesinde ve Birlik genelinde bütçeden sağlanan yardımlardır.

2.3.1. KOBİ'lere Yönelik Devlet Yardımları

Avrupa Birliği KOBİ tanımı kapsamına giren işletmelere verilecek devlet yardımları 3 grupta toplanmaktadır. Bunlardan (Demirci ve diğerleri, 2001, s.215);

- *Direkt Yardımlar* arazi, bina, makine, teçhizat, araç ve gereçlere yapılan yardımları;
- *Dolaylı Yardımlar*, teknoloji transferi, patent vb. konuları;
- *Dolaylı Destekler*, danışmanlık hizmetleri, bilginin paylaşılması.

gibi alanları kapsamaktadır. KOBİ'lere sağlanabilecek dolaylı destek oranları, normal yörelerde %50'ye, geliştirme bölgelerinde ise %100'e kadar yükseltilebilmektedir.

Yukarıda verilen 3 grup yardım dışındaki pek çok konuda da KOBİ'lere yardım yapılmaktadır. Bu yardımlar:

İstihdam Yardımları: İşletmelerin yarattıkları yeni istihdam veya niteliğini yükselttikleri istihdam için uygulanan devlet yardımlarıdır.

Eğitim Yardımları: İşletmelerin veya bir imalat sektörünün, maliyetlerini düşürmek, işçilerin bilgi, beceri düzeylerini yükseltmek için tek başlarına veya birlikte gerçekleştirdikleri eğitim faaliyetlerine destek sağlamak amacıyla verilen devlet yardımlarıdır.

KOBİ'ler Birlik düzeyindeki yatay amaçlı yardımlardan da her boyutta yararlanabilmektedirler (Demirci ve diğerleri, 2001, s.215).

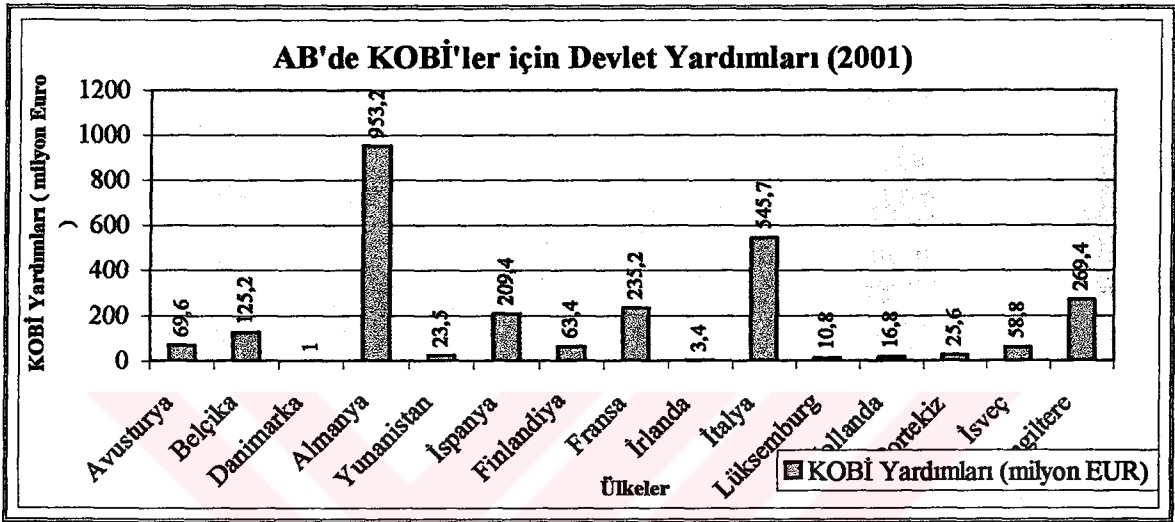
Ar-Ge yardımları: Ar-Ge yardımları büyük ölçüde KOBİ'lerin faydalanmaları için oluşturulmuştur. Endüstriyel Ar-Ge çalışma giderlerinin %50-75'e kadarı devlet yardımı olarak karşılanabilmektedir. Ürün prototipleri geliştirme ve imalat öncesi tasarımlar gibi çalışmaları kapsayan rekabet öncesi Ar-Ge giderlerinin %25-50'si devlet yardımı olarak karşılanabilmektedir. Ar-Ge kapsamındaki devlet yardımları ile;

- Araştırma personelinin ücreti,
- Araştırmada kullanılacak araç ve gereçlerin satın alma veya kiralama bedelleri,
- Araştırmada gereken bilgi tedariki ve danışmanlık hizmetlerinin bedelleri,
- Araştırmayla ilgili genel giderler karşılanabilmektedir.

Çevre korumaya yönelik yardımlar: KOBİ'ler çevre standartlarının korunmasına ve yükseltilmesine destek olacak yardımlardan da pay alabilmektedir. Firmaların yeni oluşan standartlara uymak için yaptıkları yatırımın işletme büyüklüğüne göre %15-25'i,

oluşan standartların üzerinde çevre değerlerini sağlamaya yönelik yatırımlarının %30-40'ı, henüz standart oluşturmadığı halde, daha iyi bir çevre için yapılacak yatırımların %30-40'ı devlet yardımlarıyla sağlanabilmektedir (Demirci ve diğerleri, 2001, s.216).

Grafik 2.5 Avrupa Birliği'nde ulusal bazda yapılan KOBİ yardımlarını göstermektedir.

Grafik 2.5: Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler için Devlet Yardımları

Kaynak: Söğüt, M., (2001), AB'de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları, KOSGEB.

Almanya 953,2 milyon €'luk tutarla KOBİ'lerini en fazla destekleyen AB üyesi ülke olurken, Danimarka'nın yaptığı yardım 1 milyon €'nun altındadır.

Avrupa Birliği pek çok konuda KOBİ'lere yönelik yeni politikalar üretme çabasıdadır. Bunun sonucu olarak, idari ve finansal ortamın iyileştirilmesi, uluslararası işbirliği çabalarına destek, Ar-Ge faaliyetlerine erişimin artırılması; işgücü ve eğitimin geliştirilmesine yönelik yeni uygulamalara Birlik ülkelerinde verilen önem her geçen gün artmaktadır. Özellikle idari işlerin ve masrafların azaltılmasına yönelik çalışmalar hemen hemen tüm AB ülkelerinde yapılmaktadır (Bkz: EK.3).

2.3.2. Birlik Kaynaklarından Sağlanan Yardımlar

Avrupa Birliği farklı kültürler, diller, tarihler ve geleneklerden oluşan bir mozaiktir. Sadece üye ülkeler arasında değil, değişik bölgeler arasında da farklılıklar vardır. Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, Birliğin ekonomik ve sosyal alanda uyumlu bir biçimde gelişmesi ve bütünleşmesini sağlamak, bölgeler arası gelir dağılımı farklılıklarından doğan istihdam ve gelişme sorunlarıyla mücadele etmek amacıyla oluşturulmuştur. Üye ülkelerin çeşitli alanlarda sağladıkları devlet yardımları denetlenerek, bu yardımların AB içinde rekabeti olumsuz yönde etkilememesi ve bölgesel farklılıklara neden olmaması sağlanmaktadır (Özyurt, 2000, s.14).

AB ülkelerine bakıldığında en önemli problemler arasında işsizlik ve bölgesel farklılıkların geldiği görülmektedir. Örneğin; istihdam ve üretim faktörlerinin büyüme yüzdeleri açısından, Almanya'nın en gelişmiş bölgeleri ile en az gelişmiş bölgesi arasındaki fark, %1-1.9 arasındadır. Bu gösterge Fransa için %1-1.8, İspanya için %1-%1.7, İngiltere için %1-2.1, İtalya için %1-3.9'dur. Bu farklılık çok açık bir şekilde %1-4.7 ile birlik genelinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle AB bölgesel dengesizliklerin giderilmesine önemle eğilmektedir (Özyurt, 2000, s.14).

Bu bağlamda, dezavantajlı bölgelere istihdam ve ekonomik kalkınma yardımı için Yapısal Fonları oluşturulmuştur. Ekonomilerin temel dinamiğini oluşturan KOBİ'ler, bölgesel kalkınma stratejileri açısından da ön plana çıkmaktadır. Bu yüzden KOBİ'lere yönelik sübvansiyonlar da yapısal fonlardan sağlanmaktadır. Yapısal Fonların amacı, AB'nin farklı bölgelerinde uygulanan projelere mali yardım sağlamaktır. Fonlar, birden çok yılı kapsayacak şekilde programlanır. Bölgesel dengesizlikleri azaltmayı hedefleyen dört yapısal fon vardır. Bunlar; Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (1975), Avrupa Sosyal Fonu (1958), Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu (1964) ve Balıkçılığın Yönlendirilmesi için Mali Araştır (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.6).

2.3.2.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu

Avrupa Birliği yapısal fonlarının en büyüğü olup, bütçenin yarısına yakın bir bölümünü oluşturur. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'ndan (ABKF) sağlanan mali yardım, KOBİ'lerin desteklenmesi, üretken yatırımların teşvik edilmesi, altyapının ıslah edilmesi ve yerel kalkınmanın güçlendirilmesi kapsamındadır. ABKF'nin nihai amacı,

rekabetçi ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik ederek istihdam yaratmaktır. ABKF kurulduğu yıldan bu yana, AB'nin geri kalmış bölgelerine, bölgesel gelişmişlik farkını gidermek amacıyla tutarı 10 milyon Euro'dan az olmak üzere pek çok projeyi desteklemiştir. 1996 dan bu yana ise "Akdeniz Entegre Programları" adı altında KOBİ'lere çeşitli finansal destekler vermektedir. İlke olarak KOBİ'lere yapılan yardımların %50'sinin ABKF'den geldiği belirtilmektedir (AB Bölgesel Politika, 2000, s.5).

2.3.2.2. Avrupa Sosyal Fonu

Avrupa Sosyal Fonu, 40 yıl önce, eski Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 1957 Roma Antlaşması çerçevesinde oluşturulan Avrupa Sosyal Fonu'nun (ASF) bugünkü amacı, Birlik sathında dengeli bölgesel kalkınma ve tüm AB yurttaşları için çalışma yaşamlarında eşitlik ile birlikte, Avrupa Birliği'nin Tek Pazarı içinde rekabetçi ekonomik büyüme için beşerî kaynakların mümkün olan en iyi şekilde geliştirilmesini teşvik etmektir.

1994-1999 döneminde ASF, on beş üye ülkede toplam 47 milyar ECU civarında fon dağıtmıştır. Bu miktar, AB bütçesinin %10'unu temsil eder. AB çapında ekonomik ve sosyal kaynaşma yaratacak şekilde Avrupa'nın refah seviyesi yüksek bölgeleri ile daha az gelişmiş bölgeleri arasındaki dengesizliği azaltmak amacıyla, bölgesel gelişme, tarım ve balıkçılık için diğer Yapısal Fonlar ile bağlantı içinde olan ASF'nin rolü, bu ortak amacın istihdam ve beşerî kaynak boyutuna hitap etmektir. Fon'un malî yardım verdiği projelerin ilgili üye devletlerden benzer miktarda finansman alması ve ortaklık ürünü olması gerekir. ASF, KOBİ'lerin teknolojiye uyum ve mesleki eğitim programlarını ve yeni teknoloji eğitim programlarını vermek, ayrıca bu çerçevede geliştirilen projeleri maliyetinin %10'unu işletmenin karşılaması halinde, kalan kısmın (%90) yarısı bu fondan, kalan yarısı da ulusal hükümetçe karşılanmaktadır (AB Bölgesel Politika, 2000, s.6).

2.3.2.3. Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu

Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu (ATRGF); Ortak Tarım Politikası'nın ikinci ayağı olarak kabul edilen kırsal kalkınma politikasını destekleyen mali araçtır. Avrupa Birliği'nde kırsal kalkınma ile ilgili farklı faaliyetleri finanse eder;

tarımsal işletmelerce yapılan yatırımlar, genç çiftçiler için başlama desteği, mesleki eğitim, dezavantajlı bölgeler için telafi edici ödenekle, tarımsal çevre tedbirleri, tarım ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, ormanların geliştirilmesi ve teşvik edilmesi vb. Fon Garanti ve yönlendirme olmak üzere iki bölümden oluşur. KOBİ'ler yönlendirme bölümünün yaptığı kredilerden yararlanmaktadır (AB Bölgesel Politika, 2000, s.5).

2.3.2.4. Balıkçılığın Yönlendirilmesi için Mali Araç

Yapısal fonların reformu çerçevesinde, Temmuz 1993 tarihinde AB'ye, balıkçılığa özgü yeni bir mali araç daha kazandırılmıştır. Fonun başlıca amaçları, kaynaklar ile kaynakların işletilmesi arasında kalıcı bir dengenin sağlanmasına yardımcı olmak, ekonomik açıdan verimli olabilecek işletmelerin geliştirilmesini ve etkinliğini güçlendirmek, balıkçılığın yapısal uyum konularında yapılacak araştırma ve pilot uygulamalara destek sağlamak olarak sıralanabilir (Şahinöz, 2000, s.10). Balıkçılık sektörünün gelişmesine yardım etmeye yönelik Ortak Balıkçılık Politikası tedbirlerini finanse eder. Bu amaçla, farklı faaliyetler yürütmektedir. Filo modernleşmesi, kültür balıkçılığının geliştirilmesi, deniz alanlarının korunması, balıkçı limanlarında tesisler inşa edilmesi, balık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, ürünlerin tanıtımı...vb (AB Bölgesel Politika, 2000, s.5)

2.3.3. KOBİ'leri Desteklemeye Yönelik Finansal Araçlar ve Programlar

Avrupa Birliği KOBİ'lerin finansman sorunlarının incelenmesinde ve çözümünde yeni bir yaklaşım izlemektedir. Bu yaklaşıma göre; işletmeleri mikro, küçük, orta ve büyük olarak sınıflandırmak yeterli değildir Avrupa Komisyonu'nun KOBİ'lere ilişkin 6. raporunda işletmeler gelişim evrelerine göre 4 grupta ele alınmaktadır. Buna göre işletmeler (Akpınar ve Çevik, 2001,s.29);

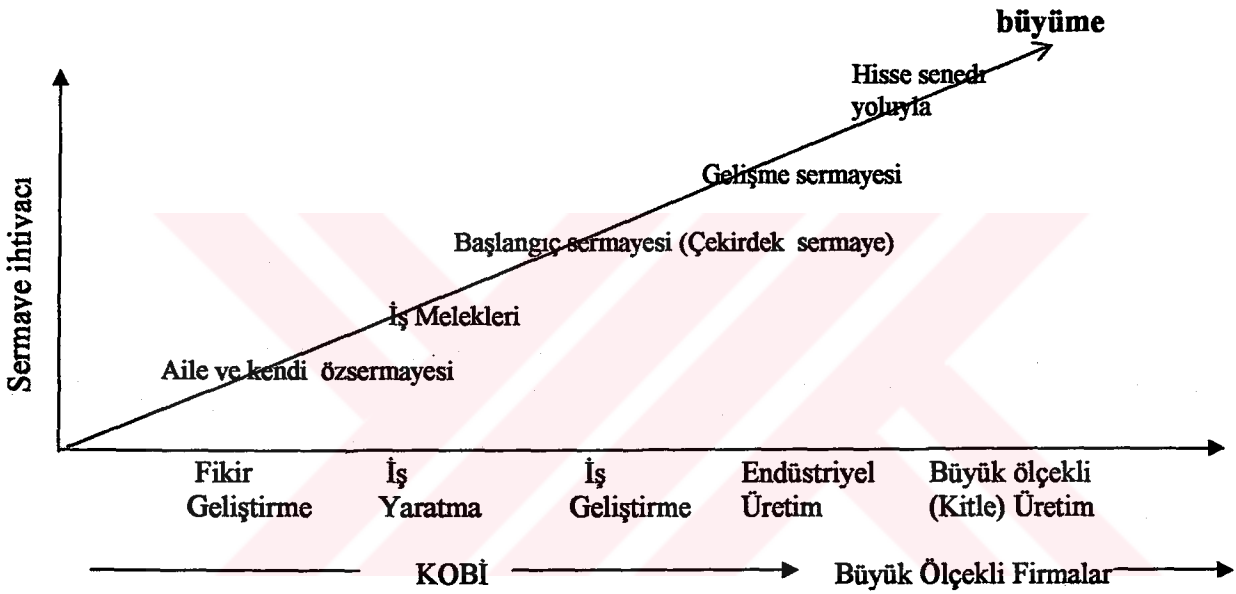
- Yeni kurulan işletmeler
- Küçük boyutlu olgun işletmeler
- Gelişmekte olan işletmeler
- İleri düzeyde yenilikçi işletmeler şeklinde sınıflandırmıştır.

Raporda, finansman sorunlarının ve kaynaklarının içinde bulundukları evreye göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiş, işletmelerin finansman sorunlarının çözümünde sadece işletme ölçeğine göre oluşturulmuş politikaların yeterli olmadığı

ortaya konulmuştur. Bu nedenler,, AB, kesimin finansman sorunlarının çözümünde yeni yaklaşımlar benimsemektedir.

Yeni başlayanlar ve ileri düzeyde yenilikçi işletmeler için özel finansman araçları geliştirmekte, ek kaynaklar yaratma yoluna gitmektedir (Akpınar ve Çevik, 2001, s.29).

Şekil 2.1., ileri teknoloji odaklı KOBİ'lerin yaşam eğrisinde bulundukları yere göre sermaye ihtiyacına işaret etmektedir. Kamu sektörü ve bölgesel gelişme ofisleri dikkatlerini bu yüksek istihdam yaratma gücüne sahip ileri teknoloji odaklı KOBİ'lere vermiştir.

Şekil 2.1: İşletmelerin Yaşam Eğrisinde Bulundukları Yere Göre Sermaye İhtiyacı

Kaynak: ARNAU, R.,Alain Denis, (1999), Network 3 Finance&Management Second React Annual Conference.

AB'nin finansman destekleri ilgili kurumlarca yürütülen pek çok sayıdaki program yoluyla yapılmaktadır. Programlar, belli dönemler için uygulanırlar. Edinilen tecrübeler ve belirlenen yeni ihtiyaçlar çerçevesinde mevcut programlar revize edilir yada yenileri devreye sokulur.

KOBİ'lere finansman desteği sağlayan Birlik programları, amaçları doğrultusunda aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

- Küçük Girişimi Sermayesine Yönelik Programlar: Çekirdek Sermayesi, Yenilik ve Teknoloji özsermayesi, Eurotech Sermayesi, Avrupa Teknoloji Kolaylığı, Avrupa

Teknoloji Kolaylığı yeni başlayanlar için, İş Melekleri Ağı

- Yatırım Ortaklıklarına Yönelik Programlar: Avrupa Yatırım Ortaklıkları, Avrupa Topluluğu Yatırım Ortaklıkları, Ortak Yatırım Programı
- Garantiler/Kefaletler Programları: Avrupa Yatırım Fonu (AYF), KOBİ Garanti Kolaylığı, Karşılıklı Garanti Programları, Büyüme ve Çevre Programı.

Ayrıca KOBİ'lerin faydalandığı ve Birlik düzeyinde uygulanan ilk amacı finansal destek ve yardım olmayan programlar da vardır. Bu programlar, KOBİ'lere birbirleriyle daha iyi iletişim kurma imkanı sağlayan bilgilendirme programlarından, teknoloji altyapısı konusunda işbirliğini teşvik eden, e-ticareti destekleyen programlara ticari dengenin geliştirilmesi, çevre kirliliğinin azaltılması gibi enerji programlarına kadar pek çok alanı kapsamaktadır.

2.3.3.1. Avrupa Birliği'nde Yatırımlara Kredi Sağlayan Kuruluşlar ve Kredi Faaliyetleri

AB'de işletmelere finansman desteği sağlanması öncelikli konular arasında yer almaktadır. Özellikle KOBİ'lerin kurulma ve büyüme aşamalarında finansman temel sorunlarından birini teşkil etmektedir. Bu işletmelerin ödünç fon, garanti ve teminat bulmakta zorlanmakta olmaları önemli finansman kaynağı olan kredilerden yararlanabilmelerini zorlaştırmaktadır (Algan, 2000, s.27). Bu aşamada kredi sağlayan kuruluşlar devreye girer. Kredi kuruluşlarının başlıcaları Avrupa Yatırım Bankası, Yeni Topluluk Aracı ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'dur.

2.3.3.1.1. Avrupa Yatırım Bankası

Özerk bir finansman sistemine sahip olan Avrupa Yatırım Bankası (AYB), 1958 yılında kurulmuştur. AB üyesi ülkeler, Lüksemburg merkezli ve 120'den fazla ülkede faaliyet gösteren AYB üyesidir. Banka, mali piyasalarda konumunun sağladığı üstünlüklerden girişimcileri yararlandırır. AYB, kaynaklarının büyük bir bölümünü sermaye piyasalarından ödünç alır. Banka, Ortak Pazar ilkelerine ters düşmeden topluluğun çıkarları doğrultusunda dengeli bir gelişmeye katkıda bulunmak zorundadır (Ekonomik Forum, 1997/5, s.50).

Öncelikle topluluk içindeki yatırım projelerini finanse eden Avrupa Yatırım

Bankası, Birlik dışındaki projelere de kaynak sağlayabilmektedir. Örneğin Türkiye dahil 12 Akdeniz Ülkesi, 68 tane Afrika, Karayip, Pasifik Ülkeleri gibi. Bu ülkelere açılan kredilerin faizleri, diğer kredilere oranla daha düşük olup, vadeleri daha uzundur. Ayrıca ödemesiz dönemleri de vardır. Birlik dışı ülkelere verilen kredilere faiz sübvansiyonu yapılmaktadır. Bu sübvansiyonların bir kısmı üye ülke bütçelerinden bir kısmı da ABKF'den karşılanmaktadır (Ekonomik Forum, 1997/5, s.52).

Avrupa Yatırım Bankası, kredi ve kredi teminatı vererek ekonominin bütün sektörlerini kapsayan değişik projelerin finansmanına katkıda bulunur. Banka işletmeleri sübvansiyon yoluyla değil sadece kredilerle finanse etmektedir. Banka iki tip kredi imkanı sunar. Büyük ölçekli projeler bu projelere açılan krediler ile finanse edilirken, KOBİ'lerin projeleri küresel krediler ile finanse edilmektedir (Şahinöz, 2000, s.12). Avrupa Yatırım Bankası'ndan yararlanmak isteyen KOBİ'lerin Banka'nın belirlediği finansal araçlarla bağlantı kurması gerekmektedir.

AYB ayrıca Amsterdam Zirvesi'nde alınan büyüme ve istihdama ilişkin tavsiye kararının desteklenmesi çerçevesinde "Amsterdam Özel Eylem Programı"nı oluşturarak KOBİ Risk Sermayesi Girişimi'ni başlatmış, 2000'li yıllarda KOBİ'lerin ve girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla "Yenilikçi Faaliyetler 2000 Girişimi" çerçevesinde finansman sağlamayı öngörmüştür (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.5).

Avrupa Yatırım Bankası'nın KOBİ kredilendirme faaliyetlerinde özellikle küresel kredilerin, Yenilikçi 2000 İnsiyatifi ve Amsterdam Özel Eylem Planı çerçevesinde yürütülen faaliyetlerin yeri önemlidir.

Küresel krediler, Bankanın KOBİ'lere yönelik kredilenme faaliyetlerinde en büyük paya sahiptir. Küresel krediler, ekonomik, mali ve teknik açıdan Avrupa Yatırım Bankası'nın kriterlerine uygun yatırımlar için kullanılır. AYB'nin finanse edeceği alanlar sayılırken KOBİ'lerin gelişimini sağlayacak projeler için özel bir madde ayrılmıştır. AYB tarafından finansman desteği sağlanacak projeler şu niteliklere haiz olmalıdır:

- Az gelişmiş yörelerin değerlendirilmesini öngören projeler,
- Ortak Pazar'ın oluşmasına bağlı olarak işletmelerin modernleşmesi, dönüştürülmesi ya da yeni faaliyet alanlarının yaratılması amaçlarını güden ya da üye devletlerin ortak yararına olan; ancak boyutları ya da nitelikleri gereği üye devletlerin sahip oldukları değişik finansman araçları ile tam olarak karşılanamayan projeler,

AYB'nin 1990'dan bu yana sanayi ve hizmet sektörlerine sağladığı kredilerin yaklaşık %45'inden KOBİ'ler yararlanmıştır. Küresel kredi'lerin KOBİ'ler açısından en üstün yönü, kredi faiz oranlarının diğer bankalara nazaran daha düşük ve esnek olmasıdır.

AB'nin istihdam yaratmaya ve yenilikçi faaliyetlere verdiği özel önem karşısında AYB, KOBİ'lere sağladığı yatırım finansmanını kapsamında, küresel kredi'lerin önemi gerek miktarı gerekse de AYB'nin toplam borç verme faaliyetleri arasında yüzdesi bakımından giderek artmıştır. 1994 yılında Küresel krediler toplam €3.9 milyar iken, bu tutar 1998'de €8.3 milyar olmuştur. 1999 yılında 2.8 milyar Euro'luk küresel Kredi 11.500 KOBİ arasında paylaştırılmıştır (Commision Of The European Communitie, 2001, 98 Final). Ayrıca yine AYB tarafından 1994'den beri KOBİ Kolaylığı kapsamında faiz sübvansiyonlu kredi uygulaması vardır. Bu uygulamada KOBİ'lere tahsis edilen meblağ 1 milyar Euro'dur. 1999'da Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan beşinci rapora göre 15 üye ülkede toplam 4.336 KOBİ bu kolaylıktan faydalanmış ve 53.789 yeni istihdam yaratılmıştır. AYB'nin küresel kredilerle birlikte toplam yatırım tutarı yaklaşık €3.8 milyar'dur. Ortalama bireysel yatırım €890.000'ya tekabül etmektedir. Yaratılan istihdam başına yatırım yaklaşık €74.450 olup, işletme başına alınan ortalama faiz tutarı €1.716'dur (Commission of The European Communitie, 2001, 98 Final, s.64).

AB KOBİ'lerinin AYB küresel kredileri'nden yararlanabilmesi için kendi KOBİ tanımına uyumluluk aranır (Akgemci ,2001, s.62).

Avrupa Yatırım Bankası'nın, *Amsterdam Özel Eylem Planı (ASAP)* kapsamında sağladığı desteklerin KOBİ'ler ile ilgili en önemli 3 tanesi şunlardır (İKV (b), 2001, s.36):

- **KOBİ Penceresi:** Var olan veya yeni kurulan küçük girişimci sermayesi fonlarına sermaye aktarmak, bu fondan hisse satın-almak, küçük girişimci sermayesi fonlarına yönelik sigortalama çalışmalarına kaynak aktarmak, aracılarn KOBİ'lere kaynak sağlayabilmeleri için onlara eri ödeme planı içeren uzun vadeli krediler sağlamak.
- **Eğitim, Sağlık, Kentsel Yenilenme, Çevre Alanlarındaki Etkinlikler:** AYB'nin bu sektörlerle ilgili olarak üye ülkelerin destek kapsamına giren 56 proje ve program için Mayıs 1999'a kadar kabul etmiş olduğu kredilerin toplamı 8167 milyon ECU'dür.
- **Avrupa Ötesi Ağlar:** Bu kapsamda işletmelerin dışa açılması ve işletmeler arasındaki

işbirliği teşvik edilmekte ve desteklenmektedir.

Avrupa Yatırım Bankası, *Yenilikçi 2000 İnsiyatifi*; bilgi ve yenilikçilik üzerine kurulmuş bir Avrupa inşa etmeyi hedefleyen, Avrupa Konseyi (Mart 2000) tarafından açıklanan Lizbon Stratejisi'ni desteklemek için başlatılmıştır. AYB Grubu, bu insiyatif yolu ile aşağıdaki hedeflere ulaşmayı planlamaktadır (İKV (b), 2001, s.35):

- Girişim sermayesi fonlaması artırılarak KOBİ'lerin ve girişimciliği geliştirilmesi,
- Hem kamu kurumlarının hem de özel şirketlerin gerçekleştirdiği her büyüklükteki projenin finanse edilerek yenilenme, araştırma ve geliştirmenin yaygınlaştırılması,
- Ar-Ge açısından, kamu ve özel araştırma programlarının özellikle bu kesimleri bir araya getirenleri destekleme, araştırma altyapısının ve merkezlerinin geliştirilmesi.

Yenilikçi 2000 İnsiyatifi, AYB Grubu'nun faaliyetlerini geleceğin teknolojik katma değeri yüksek sektörlerine doğru kaydırmaya çalışmaktadır.

2.3.3.1.2. Yeni Topluluk Aracı

Avrupa Birliği içerisindeki ekonomi politikalarının uyumlaştırılması ve ekonomik bütünleşmenin güçlendirilmesi temel amacı çerçevesinde, yeni teknoloji ve ürünlerin geliştirilmesi, sanayisinin rekabet gücünün artırılması küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesi, enerji, altyapı, bölgesel kalkınma ve işsizlikle mücadele alanlarında yapılacak yatırımları özendirip destekleyen bu mali araç, Konsey'in Ekim 1978 tarihli kararı ile yürürlüğe girmiş ve Nisan 1983 tarihli kararı ile de çerçevesi genişletilerek yenilenmiştir. Bu kuruluşta KOBİ'lerin çok özel bir yeri olup, krediler KOBİ'lere aktarılmaktadır Bu araç AYB kaynaklarını tamamlar ve yararlanma usulleri aynıdır. Komisyon'un önerisi üzerine Konsey tarafından karara bağlanan krediler AYB aracılığı ile kullanılır (Şahinöz, 2000, s.12).

2.3.3.1.3. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

Kömür ve çelik sanayisinin yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla üretim tesislerinin modernizasyonu, sektör ürünlerinin tüketiminin özendirilmesi ve pazarlama olanaklarının geliştirilmesi, Ar-Ge faaliyetlerinin sürdürülmesi, değişen koşullara uyum sağlanması, çalışanlara konut yapımı, vs. konularında finansman desteği sağlamaktadır. Söz konusu kaynaklardan 1991 yılından itibaren Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri de yararlanmaya başlamıştır Ödünç alınmış fonlar karşılığında veya kendi fonları

karşılığında kredi sunmaktadır (Şahinöz, 2000, s.11).

Avrupa Birliği'nde yatırımlara, özellikle KOBİ'lere yönelik kredi veren Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Yatırım Fonu ve Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun faaliyet alanları, verdikleri destekler Tablo 2.7 ile özetlenmiştir.

Tablo 2.7: Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Yönelik Kredi İmkanları

	AYB	AYF	AKÇT
Kapsanan Alanlar	Dezavantajlı bölgelerde altyapı Yapısal güçlükleri giderme projeleri, Ortak ilgi alanına giren projeler	KOBİ'lerin altyapı yatırım projeleri; -Sanayi, Yeni teknolojilerin uygulanması ve Enerji kullanımı.	Kömür ve çelik sektörü ile bağlantılı projeler.
Verilebilecek destekler	Aşağıdaki özellikleri taşıyan münferit krediler: - Yatırım tutarının yarısına kadar olan bölümü karşılanabilir. - Asgari miktar 7 milyar ECU veya hiçbir global kredi yoksa 20.000 ECU, - Üst sınır yok Global Krediler: - Sadece araçlar yoluyla verilebilir. En az 20.000, en çok 20 milyon ECU.	Gayri maddi varlıklar için kredi Mali katkılar Dezavantajlı bölgelerdeki projeler	AKÇT bölgelerinde istihdam yaratmaya yönelik yeniden yapılanma fonları Kömür ve çelik sektöründe işçi eğitimine yardım
KOBİ'leri özellikle ilgilendiren hususlar	Global Krediler için: -Araçlar listesi Avrupa Bilgi Merkezinden alınabilir. -Bazı sektörlerde KOBİ'lere öncelik verilir.		Yeniden yapılanma fonları gittikçe daha çok KOBİ'ye kanalize edilmektedir.

Kaynak: Sayın M., Mustafa Akan Fazlıoğlu, (1997), "Avrupa Birliği'nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları", KOSGEB, Ankara, s.95.

2.3.3.2. KOBİ'lere Yönelik Kredi Garanti Programları

Kredi garanti sisteminin temel fonksiyonu, eskiden teminat yetersizliğinden dolayı kredi alamayan firmaların kredilendirilmesinde bir artış sağlayarak ekonomide ek bir kredilendirme yaratmaktır (Önder, 2001, s.95). Bu sistemin önemini anlayan ülkeler, özellikle KOBİ'lerin banka kredilerinden daha çok yararlanabilmesi için çeşitli programlar uygulamakta, araçlar kullanmaktadır.

Bunlardan ilki olan "*Avrupa Yatırım Fonu*", Avrupalı işletmelerin kredi garanti ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir 1994 yılında oluşturulmuştur. Fon, bağımsız uluslararası bir finans kuruluşu olup, Avrupa'lı büyük hissedarları, kamu ile özel sektör ortaklığı için biraraya getirmektedir. Ayrıca Fon, AYB, Avrupa Komisyonu, AB'ye üye ülkelerin bankaları ve mali kuruluşlarının katıldığı bir iş ortaklığı olarak kabul edilmektedir.

Fonun misyonu, esasen özel sektör veya özel/kamu sektörüne ulaşım, haberleşme ve enerji alanlarında ve de küçük ve orta ölçekli girişimlere uzun vadeli altyapı projelerinde garanti sağlamaktadır. AYF kurulduğu 1994 yılından beri 711 milyon ECU tutarındaki faaliyetleri onaylamış ve 1994 yılında yaklaşık 515 milyon ECU garanti imzalamıştır. AYF'den, fonlar yolu ile risk sermayesi yatırımları için AYB rezervlerinden 2003 yılına kadar 2 milyar Euro ile mali enstrümanlar (ATK başlangıç, KOBİ teminat kolaylığı, çekirdek sermayesi faaliyeti) için AB bütçesinden 317 milyon Euro kaynaklar ayrılmıştır.

KOBİ'lerin banka kredilerinden daha çok yararlanabilmesi için oluşturulan bir diğer araç, "*KOBİ Garanti Kolaylığı*"dır. Bu girişim üye devletlerdeki küçük işletmelere (en fazla 100 çalışanı olan) kredi sağlayan kamu ve/veya özel sektörde faaliyet gösteren mevcut Avrupa garanti sistemlerini desteklemekte; garanti sistemlerinin mevcut olmadığı ülkeler için Avrupa Yatırım Fonu mali araçlar seçebilmektedir (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.6).

Yine Avrupa Birliği "*Karşılıklı Garanti Şirketleri*"ni ve bu şirketlerin gelişimini aktif bir şekilde teşvik ederek kredi garanti sistemini güçlendirmeye çalışmaktadır. KOBİ'lerin bankalar tarafından istenen garantileri sağlayamamaları sebebiyle uygun maliyetli bir finansman kaynağına erişimde karşılaştıkları sorunlar, karşılıklı garanti şirketleri yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. Komisyon, bu şirketlerin kuruluşuna ilişkin fizibilite çalışmalarının en çok bir yıllık bir süre için %50'sini, karşılıklı garanti şirketlerinin kurulmasına ilişkin, işletme giderlerinin ise en çok 3 yıllık bir süre için %50'sini karşılamaktadır (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.6).

"*Büyüme ve Çevre Programı*", Birliğin bir diğer kredi garanti sistemi güçlendirme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Program, KOBİ'lerin yeni çevresel yatırımlar için banka kredilerine erişimini kolaylaştırmakta; bu çerçevede Komisyon küçük işletmeler için yeni çevresel yatırımlara ilişkin banka kredilerini karşılayan garantileri sağlamaktadır. Öncelik en fazla 50 çalışanı olan küçük işletmelere verilmekte ve küçük işletmelerin mali aracı niteliğindeki bir bankaya başvurmaları gerekmektedir. Program kapsamında çevresel yatırım olarak nitelendirilen yatırımlar, çevresel ekipman üretimi, çevresel etki yaratmaya yönelik yatırımlar ve belirgin çevresel etkiye sahip diğer yatırımları kapsamaktadır. Program kapsamında AYF kıstaslarını karşılayan krediler (asgari 3 yıl vadeli, ulusal para birimi cinsinden 1 milyon Euro eşdeğerindeki bir tutarı geçmeyen ve sadece yatırımlar için kullanılan) için bankalarla ilgili kredinin

%50'si oranında garanti sağlamaktadır (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.6).

2.3.3.3. Girişimci Sermayesi

Avrupa Komisyonu'nun hedefi, ticari olarak uygulanabilir bir fikri olan kişilerin, en iyi teknolojiye eriştikten sonra, mümkün olan en iyi imkanlarla en uygun pazara ulaşarak bu fikrini gerçekleştirebileceği Lizbon zirvesinde çizdiği bilgi odaklı bir Avrupa meydana getirmektir. Bu amaçla genelde dönemsel nitelikli ya da topluluk programlarının faaliyet araçları olan çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bunların başlıcaları Çekirdek Sermayesi Faaliyeti, Avrupa Teknoloji Sermayesi, Avrupa Teknoloji Kolaylığı, Avrupa Teknoloji Kolaylığı İş Yeri Kurma Programı, Yenilik ve Teknoloji Özsermayesi (I-TECH), İş Melekleri Ağı ve Avrupa Ortak Yatırımı'dır.

Çekirdek sermayesi faaliyeti, ekonominin geleneksel sektörleri de dahil, büyüme ve istihdam yaratma potansiyeli olan yenilikçi işletmelerin kurulması için gerekli sermaye desteğinin arttırılmasını hedeflemektedir (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.5).

Avrupa Teknoloji Sermayesi Programı, yüksek teknolojili KOBİ'ler için risk sermayesini hedeflemekte olup, sınırötesi yüksek teknolojili projeler geliştiren işletmelere Avrupa Risk Sermayesi Şirketleri tarafından yatırım yapılmasının özendirilmesini amaçlamaktadır (Demirci ve diğerleri, 2001, s.385);

Avrupa Teknoloji Kolaylığı (ATK) Programının amacı, yüksek büyüme potansiyeli ve teknoloji hedefli KOBİ'lerin oluşturulması ve gelişmesine yönelik yatırım yapan küçük girişimci sermayesi fonlarını desteklemek, ortak girişim piyasalarının geliştirilmesini sağlamaktır (Demirci ve diğerleri, 2001, s.386). Bölgesel özelliği olan fonlara, yeni teknolojiye odaklı fonlara ve yenilikçi KOBİ'lerde uzmanlaşmış fonlara özel ilgi gösterilmektedir (İKV (c), 2001, s.35).

Avrupa Teknoloji Kolaylığı İş Yeri Kurma Programı, yenilikçi KOBİ'lere risk sermayesi sağlayan, uzmanlaşmış küçük girişimci fonlarına yatırım yaparak büyüme ve istihdamın desteklenmesini amaçlar. Program, özellikle küçük ve yeni kurulmuş fonlar, bölgesel fonlar, özel endüstriler ve teknolojiler, Ar-Ge sonuçlarının kullanımını finanse eden fonlar, yeni yönetim ekipleri oluşturan riskli fonların üzerinde yoğunlaşmaktadır (Demirci ve diğerleri, 2001,s.388).

Yenilik ve Teknoloji Özsermayesi (I-TECH), AB içindeki yatırım sermayecilerini, küçük ve yeni şirketleri yatırım yapmaya, erken tahmin ve ilk aşamadaki yönetim maliyetine yardım ederek teşvik etmeyi amaçlanmaktadır. Program Haziran 97'de yürürlüğe konmuştur. 1998 de ise I-TECH II başlatılmıştır (Demirci ve diğerleri, 2001,s.383-384).

İş Melekleri Ağı Projesinin hedefi; çok çeşitli ve orta büyüklükteki işletmeler ile bunların genç KOBİ'leri fonlama becerilerini artırmak ve bundan KOBİ'lerin maksimum yararlanmasını sağlamaktır AB, KOBİ'lere İş Meleklerinin bağlantı kurabileceği ağlara kaynak sağlayarak, resmi olmayan risk sermayesi sektörünü teşvik etmeyi ve bu sektörün etkisini artırmayı, böylece KOBİ'lere banka finansmanı ve resmi risk sermayesi dışında yeni bir kaynağa erişme olanağı sağlamayı amaçlamıştır (Demirci ve diğerleri, 2001, s.385).

Avrupa Ortak Yatırımı Programı, yatırım ve istihdam yaratılması dahil olmak üzere yeni ekonomik faaliyetlerin oluşturulmasına yönelik ortak yatırımları teşvik ederek, KOBİ'lerin Tek Pazar'ın avantajlarından faydalanmasını hedeflemektedir (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.7). Program çerçevesinde, yatırım ortaklığı kavramı geniş anlamda kullanılmış olup, endüstri, hizmet, ticaret ve el sanatları alanındaki her çeşit konsorsiyum, ortaklık veya ortak girişimi kapsamaktadır (Demirci ve diğerleri, 2001, s.390).

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN AVRUPA BİRLİĞİ KAYNAKLARINDAN YARARLANMA OLANAKLARI

Avrupa Birliği, KOBİ'lere yönelik pek çok finansal ve finansman dışı yardımı doğrudan ve dolaylı yollarla kullanıma sunmaktadır. Türkiye Avrupa ile çeşitli şekillerdeki ilişkileri ile farklı programlardan yararlanmaya hak kazanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, belirtilen programlardan Türkiye'deki KOBİ'lerin dolaylı ve doğrudan yararlanma olanaklarına yer verilmiştir.

Türkiye'nin bir Akdeniz ülkesi olması, KOBİ'lerinin Meda kaynaklarından ve Meda kapsamındaki MED-invest çerçevesindeki programlardan yararlanmasına olanak vermektedir. Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelere açık ortaklık programları da Türk KOBİ'lerinin katılımına olanak tanımaktadır.

1999 Helsinki Zirvesi sonrası adaylığı teyit edilen Türkiye, pek çok topluluk programına katılmaya hak kazanmıştır. Bunlardan Çok Yıllı Girişimcilik Programı ilk hedefi KOBİ'ler olan ve onlara doğrudan mali ve mali olmayan destekler sağlayan alt eylemlere sahiptir. Topluluk programlarının pek çoğu doğrudan KOBİ'lere yönelik olarak hazırlanmasa da proje sunumlarında KOBİ'lere özel bölümler içermektedir. Yine Türkiye'ye üyelik öncesi katılım stratejisi kapsamında verilen pek çok kredi desteği ve hibeler, Türkiye'nin öncelikli konularından biri olan KOBİ'lerin kullanımına da doğrudan mali destekler olarak sunulmaktadır.

Türk işletmelerine sunulan bir diğer fırsat Avrupa Birliği fonları tarafından finanse edilen programlar kapsamında yapılan hizmet, tedarik ve inşaat ihalelerine teklif sunabilme kolaylığıdır. Bu olanak ihalelere katılan firmalar açısından doğrudan bir mali finansman niteliğinde değerlendirilebilir.

3.1. Doğrudan Mali Destekler

Avrupa Birliği üyelerine yönelik pek çoğu KOBİ'lerin katılımına açık topluluk programları hazırlamaktadır. Topluluk çalışma metotlarına uyum sağlamaları ve gittikçe güçlenen bir işbirliği sayesinde aday ülkelerin AB mekanizmalarına entegre olmalarının

önemi doğrultusunda programlara aday ülkelerin de katılımı için 1997 Lüksemburg Zirvesi ile gereken süreç başlatılmıştır. Topluluk programları ülkelerin belirli katılım payları ödeyerek dahil olabilecekleri programlardır. Bu programların pek çoğu KOBİ'lere finansal olmayan destekler sağlarken, yalnızca Çok Yıllı Girişimcilik Programı doğrudan olarak KOBİ'leri hedefler ve onlara doğrudan finansal destekler sağlar. Program kapsamında finansal olmayan desteklere de yer verilmektedir.

Türkiye, Avrupa Birliği'nden gerek üye ülke olma statüsü sayesinde, gerekse de Akdeniz ülkesi olması ile çeşitli hibe şeklinde yardımlar ve krediler alabilmektedir. Katılım ortaklığı belgesi ile Avrupa komisyonuna sunulan öncelikli konulardan biri olması sebebiyle finansal ve mali ortamın iyileştirilmesi konu başlığı, bu kaynakların KOBİ'lere doğrudan finansal destek şeklinde kullanıldığını da gerektirmektedir.

3.1.1. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı ve Sağladığı Mali Destekler

AB'nin işletmelere yönelik politikasını uygulamaya koyacak Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı'nın temel amaçları ve hedefleri şunlardır (Sanayicinin Sesi, 2000/12):

- Müteşebbisliğin teşviki,
- Sürdürülebilir kalkınma için araştırma yenilik ve müteşebbisliği geliştirici düzenleyici idari ortam ve iş ortamının teşviki,
- KOBİ'ler için finansal ortamları geliştirme,
- Bilgi temelli ekonomide KOBİ'lerin rekabet gücünü yükseltme,
- Bürokrasinin azaltılması,
- Koordinasyon için yeni yöntemler ve eylemler

2001-2005 yılları arasında uygulanacak olan Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programının bütçesi toplam 450 milyon Euro olarak saptanmıştır. Program aday ülkelerin katılımına açılmıştır. Program bütçesinin 317 milyon Euroluk bölümü işletmelere finansman olanakları sağlanmasında kullanılacaktır. AB komisyonu adına AYF tarafından kullanılacak bu fon ile mali kaynak bulmakta güçlük çeken işletmelere risk sermayesi ve kredi garantileri sağlanması planlanmıştır. Program bütçesinin 133 milyon Euro tutarındaki ikinci bölümü ise hali hazırda tüm Avrupa'da sayıları 300'ü bulan ve yenilerinin kurulması planlanan Avrupa Bilgi Merkezleri'nin

finansmanına ve girişimcilik politikalarının oluşturulmasına ayrılmıştır (İKV Bülteni, 1-15.08.2002).

Programın yürütülmesinden Avrupa Birliği Komisyonu sorumludur. (İKV (a), 2001, s.88). Çok yıllık programa katılan ülkeler; 18 Avrupa Ekonomik Alanı ülkeleri (15 üye dışında Lihtenştayn, Norveç yer almakta) ve ayrıca aday ülke konumunda bulunan ülkelerdir (Sanayicinin Sesi, 2000/12).

Programın amaçları, *Avrupa Bilgi Merkezleri, Mali Yatırımlar, Politika Geliştirme* iç başlıklarında yürütülecek çeşitli faaliyetler yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu bölümde bu faaliyet alanlarından mali yatırımlar başlığı altında yürütülen faaliyetlere değinilecektir.

3.1.1.1. Programın Finansal Araçları

Programın mali yatırımlar başlığı birtakım finansal araçlar ile KOBİ'lere yapılan mali yardımları içermektedir. Birliğin gelecekteki garanti politikasının, riskli işlere yatırılan sermaye, mikro krediler ve KOBİ kredilerine odaklanacaktır. Bunlara ek olarak risk sermayesi fonlarına katılım ve fonların işlevsel faaliyetlerinin finansmanı ile risk sermayesi daha da gelişecektir. Bu bağlamda Avrupa teknoloji sistemi ile KOBİ garanti sistemi uygulamalarına devam edilmesi planlanmaktadır (İKV (a), 2001, s.88). Teknoloji firmaları için başlangıç sermayesi, çekirdek sermayesi ve KOBİ garanti kolaylığı program için uygun finansal araçlar olarak belirlenmiştir.

Teknoloji Firmaları İçin Başlangıç Sermayesi, AYB ve Avrupa Yatırım Fonu işbirliğiyle, hem aracı fonları hem de bunların yatırım politikaları bakımından daha yüksek bir risk profili içeren bir yatırım politikası benimsenerek kurulan Avrupa Teknoloji Kolaylığını destekler. AYF, programa ayrılan Topluluk fonlarını aşağıdaki türden uzman girişim sermaye fonlarına yatırır:

- özellikle küçük ve yeni kurulan fonlar,
- bölgesel faaliyet gösteren fonlar,
- özel endüstriler ya da teknolojiler üzerinde yoğunlaşmış fonlar,
- Ar-Ge sonuçlarının hayata geçirilmesi için finansman sağlayan girişim sermaye fonları, örn. KOBİ'ler için risk sermayesi sağlayan, araştırma merkezleri ile bağlantılı fonlar.

AYF, aracı girişim sermaye fonunun toplam özsermayesinin maksimum %25'i oranında yatırım yapabilir. Programın hedefi, bir çekirdek fonunun genelde kabul ettiğinden daha yüksek risk profiline sahip KOBİ'lerdeki özsermaye yatırımlarını desteklemektir (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/finansal/teknoloji.html>, 2004).

Program kapsamındaki bir diğer araç, finansmanı AB tarafından sağlanan ve AYF tarafından işletilen KOBİ Kredi Garantisi (Garanti Kolaylığı)'dır. KOBİ'lere garanti hizmetlerinin tüm yönleriyle sunulabilmesi için Kolaylık kapsamında dört pencere bulunmaktadır. Bunlar; kredi garantileri, mikro kredi portföyleri için garantiler, kontrgarantiler veya ortak garantiler, bilgi iletişim teknolojileri garantileri'dir. Tablo 3.1'de dört pencereyle ilgili ayrıntılı bilgi ve her pencerenin özellikleri tanımlanmaktadır (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/finansal/kredi.html>, 2004).

Tablo 3.1: KOBİ Kredi Garanti Kolaylığı

Garanti konusu	Kredi	Mikro Kredi	Özsermaye	BİT Kredileri
Finansmanın Amacı	Son lehdarların gelişmesini destekleyen, tipik yatırım kredileri ve Gayri maddi varlıkların finansmanına yönelik krediler	İşletme sermayesi ve/veya yatırım finansmanı	Garanti edilen yatırımlar ve ek olarak uzun vadeli özsermaye veya benzeri sermaye sağlamalıdır	Bilgi teknolojisinde yeni yatırımları destekleyen - donanım&yazılım. - ICT ile ilgili eğitimi destekleyen krediler.
Uygun İşletmeler				
Personel Sayısı	en fazla 100	en fazla 10	250'den az	en fazla 100 (50'den az personel çalıştıran işletmelere öncelik)
Ya Azami Yıllık Ciro	40 milyon EUR	7 milyon EUR	40 milyon EUR	40 milyon EUR
Ya da Azami Yıllık Bilanço Toplamı	27 milyon EUR	5 milyon EUR	27 milyon EUR	27 milyon EUR
Azami Kredi/ Yatırım Tutarı		25.000 EUR	1.000.000 EUR	
AYF Garanti Oranı (Aracı taahhüdünün)	%50'sine (istisnai %75'e) kadar	%75'ine kadar	%50'sine kadar	%75'ine kadar
Garanti Tavanı (AYF'nin garanti taahhüdünün)	%20'sine kadar	%40'ına kadar	%25'ine kadar	%20'sine kadar
Garanti Vadesi	en fazla 10 yıl	en fazla 5 yıl	en fazla 10 yıl	en fazla 10 yıl

Kaynak: KOSGEB, "KOBİ Kredi Garantisi", 20.01.2004.,

<http://www.map.kosgeb.gov.tr/finansal/kredi.htm>,

Çekirdek Sermayesi Faaliyeti, girişimcilik programının son mali aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kolaylık amaçları çerçevesinde, Çekirdek Sermaye Yatırımı, kuruluş aşamasında olan ya da kısa süredir işletilen fakat ürününün ticari satışını yapmamış bir şirket tarafından geliştirilen bir ilk konseptin araştırma, değerlendirme ve geliştirilmesi için sağlanan finansman olarak tanımlanır. Şu anda, Avrupa Birliği Üye Devletleri ve Aday Ülkeler (Türkiye dahil) ve EFTA ülkeleri Çekirdek Sermaye Hareket programına katılabilirler.

Çekirdek Sermaye Hareketinin sağladığı destek, uygun görülen faaliyetlerle ilgili yönetim giderlerinin bir kısmını karşılayacak bir hibedir. İşe alınan her uygun personel için lehdar bir kolaylık hibe anlaşması imzalayacaktır. Her kolaylık hibe anlaşması için azami tutar 100.000 Euro'dur. Lehdar başına azami hibe tutarı 300.000 EUR (3 kişi) ya da kolaylık hibe anlaşmasının imza tarihinde Çekirdek Sermaye Yatırımlarına tahsis edilen sermayenin %5'inden fazla olamaz. Lehdar, profesyonel personelinin %50'sinden fazlası için hibe alamaz (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/finansal/cekirdek.html>, 2004).

3.1.1.2. Türkiye'nin Katılımı ve Programa Katılımının Faydaları

İşletme ve Girişimcilik için Çok Yıllı Programa katılım ile ilgili mutabakat zaptı 23 Ekim 2002 tarihinde imzalanmış ve 29 Aralık 2002 tarih ve 24978 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, Dışişleri Bakanlığı tarafından 06.01.2003 tarihinde Komisyon'a gerekli bildirimin yapılması ile aynı tarihte yürürlüğe girmiştir (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/cokyilli/topluluk.html>, 2004).

Türkiye'nin İşletmeler Çok Yıllı Programına katılımında gerekli olan 6.258.856 Euro tutarındaki yerel katkı payının, 2002 yılında tamamının, 2003 yılında % 90'ının, 2004 yılında % 80'inin MEDA fonlarından, bakiyesinin ise KOSGEB bütçesinden karşılanması planlanmaktadır. 2005 yılında ise katkı payının % 70'inin katılım öncesi mali yardımdan karşılanabileceği düşünülmektedir (<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/turkmutesebbis.htm>, 2002). Ödenecek katkı payının % 65'ini 12 Avrupa Bilgi Merkezinin kuruluşu oluşturmaktadır.

Programa Türkiye KOSGEB koordinasyonunda katılım sağlayacaktır. Programa katılımın faydaları şu şekildedir (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/trcokyilli/katilim.html>, 2004):

1. KOBİ'lerle ilgili program ve politikaları oluşturmak üzere Çok Yıllı Program kapsamında teşkil edilen 37 çalışma grubuna Türkiye'deki uzmanların da katılımı sağlanacak ve AB'de oluşan bilgi ve tecrübe Türkiye'ye taşınacaktır.
2. Çok Yıllı Program Projelerine katılım, Türkiye'nin Topluluğun çalışma usulleri ve ortak politikalarına daha kolay uyum sağlayabilmesine katkı sağlayacaktır.
3. AB çapında geliştirilen ortak metodolojik yaklaşımlar, hazırlanan etüt ve raporlar Türkiye'yi de içerecek, böylece Türkiye'nin performansı ile AB arasında karşılaştırılabilir ortak veri tabanları oluşabilecektir.
4. Hedef kitleye yönlendirilen ortak projeler milli düzeydeki kurum ve kuruluşların bazı faaliyetlerini AB ile ortak bir platformda icra etmesini sağlayacak ve gerçekleştirilecek insan ve kaynak tasarrufunun başkaca önceliklere yönlendirilmesi mümkün olacaktır.

Türkiye'nin Çok Yıllı İşletmeler Programı ile ilgili ulusal yaklaşımı ise aşağıdaki şekilde özetlenebilir (<http://www.map.kosgeb.gov.tr>, 2004);

- Paylaşımçı olmak; KOBİ'lere hizmet ve destek veren kurumlar arasında sinerji oluşturmak, kurumlar arasında iş birliğini geliştirmek, atıl duran kaynakları harekete geçirerek ihtiyaç alanlarına yönlendirmek,
- AB'den mali destek almanın ötesinde, AB'nin KOBİ politika ve stratejilerini özümsemeye önem vermek,
- AB'nin KOBİ politikalarını, projelerini, en iyi uygulama örneklerini ve başarılı çözümlerini öğrenerek, know-how kazanmak.

3.1.2. Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları ve KOBİ'ler

Gerek Katılım Ortaklığı Belgesinde, gerekse de 2003 yılı katılım Öncesi Ekonomik Programda KOBİ'ler; kısa, orta ve uzun vadede öncelikli konular arasında yer almaktadır. Zira, Avrupa Küçük İşletmeler Şartı ve İşletme ve Girişimcilik İçin Çok Yıllı Programla uyumlu bir ulusal KOBİ Stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanması, KOBİ'ler için iş ortamının iyileştirilmesi ve KOBİ tanımının AB tanımı ile uyumlaştırılması 2003 Katılım Ortaklığı Belgesiyle Avrupa Birliği'ne bir taahhüt niteliğinde sunulmuştur.

Katılım öncesi ekonomik programda yatırım ortamının iyileştirilmesi başlığı da KOBİ'lere yönelik KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı oluşturulması adı altında bir dizi eylem içermektedir. Gerek ulusal programlarda gerekse de katılım ortaklığı belgelerinde

bu derece önem gösterilen bir konunun, Avrupa Birliği tarafından aday ülke Türkiye'ye yapılacak olan mali yardımların (hibe ve krediler) kullanılması aşamasında da önemli bir pay alması gerekmektedir.

Türkiye'ye yönelik katılım stratejisi çerçevesinde yapılacak “hibe” nitelikli yardımların tek bir çerçeve altında toplanması amacıyla hazırlanan ve kısaca “Tek Çerçeve” olarak bilinen bir yönetmelik 17 Aralık 2001 tarihi itibarıyla kabul edilmiştir. Tek Çerçeve, Türkiye'nin halihazırda AB'den hibe yardımı aldığı kaynakları, standart prosedürlere dayanan tek bir program çerçevesinde yeniden düzenlemiş ve sağlanacak yardımın yalnızca Katılım Ortaklığı'nda belirtilen öncelikler için kullanılmasını güvence altına almayı amaçlamıştır. Türkiye'nin şu üç kaynaktan aldığı hibe yardımları katılım ortaklığı önceliklerine göre tek çatı altında birleştirilmiştir (<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-genel-over.html#2>, 2003).

1. MEDA-II programı kapsamında, adaylık sürecinde Türkiye'ye, 2000-2006 yıllarını kapsayan 7 yıllık sürede, hibe olarak 899 milyon EURO (yılda ortalama 127 milyon EURO) ve AYB kredisi olarak 1 milyar 470 milyon EURO (yılda ortalama 210 milyon EURO) mali yardımda bulunulması öngörülmüştür (<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-genel-over.html#2>, 2003).
2. Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi desteklemeye yönelik tedbirler içeren ve Gümrük Birliği döneminden kalma yükümlülüklerin bir bölümünün yerine getirilmesini amaçlayan yönetmelik çerçevesindeki yardımlar.
3. Türkiye-AB Gümrük Birliğini güçlendirmeye yönelik yardım içeren ve Gümrük Birliği döneminden kalma yükümlülüklerin bir bölümünün yerine getirilmesini amaçlayan yönetmelik çerçevesindeki hibeler (<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/genel050203.htm>, 2004).

Türkiye'ye yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımlarının bir kısmını da krediler oluşturmaktadır. Türkiye'nin gerek Akdeniz ülkesi olması sonucunda, gerekse de Birliğe adaylığının gereği olarak aldığı adaylık öncesi mali yardımlar adı altında verilen AYB kredilerinin bir kısmı, dolaylı ve direkt olarak Türk işletmelerinin kullanımına sunulmaktadır. *Türk hükümetinin belirleyeceği öncelikler kapsamında yönlendirilecek* olan bu kredilerin bir kısmı düşük faizli ve uzun vadeli krediler olmak üzere çeşitli yerel araçlar (Halkbankası, Sınai Yatırım Bankası...vb) vasıtasıyla

KOBİ'lere kullanılmaktadır. Türkiye'nin 2000-2006 döneminde faydalanabileceği AYB kredileri şunlardır:

Terra (2000-2003): Deprem yardımı kapsamında Türkiye'ye açılan 600 milyon Euro tutarındaki Avrupa Yatırım Bankası kredisinin 150 milyon Euro'luk kısmı KOBİ'lere ayrılmıştır. 2000 yılı içerisinde kullanılan 300 milyon Euro'luk bölümün 75 milyon Euro'luk kısmı yine KOBİ'lerin kullanımına sunulmuştur (Gençkol, 2003, 195).

Özel Eylem Programı (2000-2004): Gümrük birliğini güçlendiren yatırım projelerine destek olmak amacıyla 2001 yılında, AYB'den finanse edilmek üzere oluşturulan 450 milyon Euro bütçeli bir kredi programıdır (<http://www.deltur.cec.eu.int/english/e-mali-bilateral-2.html#1>).

Katılım Öncesi Kolaylığı (2000-2003): Aday ülkelerin hepsinin kullanımına açık olan toplam 8,5 milyar Euro'luk bir kredi paketidir. Bu paketten ülkelerin kullanımı için belirli oranlar ve paylar belirtilmemiştir. Verilecek olan kredi miktarı, ülkelerin hazırladıkları projelere ve bunların onaylanmasına bağlı olarak belirlenecektir (Gençkol, 2003, 196).

Akdeniz Ortaklığı Paketi (2001-2006): 2001 yılında kabul edilmiş olan yeni bir bölgesel kredi imkanı olan Akdeniz Ortaklığı kolaylığı, 2001-2007 dönemi bütçesi 1 milyar Euro olup, Avrupa ve Akdeniz ülkelerinin ortak ilgi alanına giren ve bölgesel entegrasyonu geliştirilen projelerin finansmanını öngörmektedir (Gençkol, 2003, 196).

Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (Euromed) (2000-2006): Türkiye dahil, diğer 11 Akdeniz ülkesine yönelik AYB kaynaklı bir kredi programı olan Euromed programının ikinci dönemi 2000-2006 dönemi için planlanmış olup, ikinci dönemin bütçesi 6425 milyon Euro'dur (<http://www.deltur.cec.eu.int/english/e-mali-bilateral-2.html#1>). Türkiye bu miktardan yılda 210 milyon Euro olmak üzere 7 yılda toplam 1470 milyon Euro kullanabilecektir (Gençkol, 2003, 195).

3.2. Dolaylı Mali Destekler

Avrupa Birliği, Orta ve Güney Doğu Avrupa ile Balkan, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerine hibe ve ucuz kredi şeklinde çeşitli, fonlarla yardımlar yapmaktadır. Bu yardımlar, CARDS, TACIS, PHARE, ISPA ve SAPARD kısaltmaları ile anılan fonlar aracılığıyla yapılmaktadır. 2002 yılı başından itibaren, Türk firmalarının bu fonlar tarafından finanse edilen projelerin ihalelerine katılımına olanak sağlanmıştır. Bu

programlar dahilinde açılacak olan ihalelere teklif sunabilme ve sunulan teklifin kabulü ile işin yapılması KOBİ'lere dolaylı da olsa mali katkılarda bulunacaktır.

3.2.1. Tek Çerçeve Yönetmeliği ve Dış Yardım İhalelerine Katılım Kolaylığı

Avrupa Birliği adaylık sürecinde Türkiye'ye yönelik mali yardımları düzenleyen iki adet tüzük çıkarmıştır. İlki 27 Şubat 2001 tarihinde kabul edilen Türkiye'ye yönelik mali yardımların hukuki zeminini oluşturan tüzüktür. İkincisi ise, 17 Aralık 2001 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilen ve Türk firmalarının diğer aday ülkelerin faydalandığı mali yardım programlarının ihalelerine katılabilmelerine olanak tanıyan tüzüktür. Bu programlar MDAÜ'lere yönelik olan Phare, Ispa ve Sapard ile, Balkan ülkelerine yönelik Cards ve Tacis programlarıdır. Tüzüğe göre, Türkiye, Malta ve Kıbrıs gibi MEDA'dan yararlanmaya devam edecektir (Gençkol, 2003, 190). Bu tüzük ile Türk firmaları aşağıda tanıtılacak olan programlar dahilinde açılan tüm ihalelere (hizmetler, teçhizat, mallar, iş) katılabilmektedir.

3.2.1.1. Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya Ülkelerine Yönelik AB Mali Yardım Programları

Avrupa Birliği Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerine yönelik iki tane mali yardım programı yönetmektedir. Bu programlar CARDS ve TACIS adıyla bilinen mali yardım programlarıdır.

Avrupa Birliği'nin 5 Aralık 2000 tarihli 2666/2000 no.lu. Bakanlar Konseyi kararı uyarınca uygulamaya giren CARDS; Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti (Kosova ve Karadağ dahil) ve Makedonyada istikrar ve ortaklık sürecinin desteklenmesi, bölgenin yeniden yapılandırılması, demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesi, piyasa ekonomisine geçiş sürecinin hızlandırılması amacıyla geliştirilmiş, bir Avrupa Birliği yardım programıdır. Program, hibe yardımı şeklinde uygulanacaktır. AB mali desteğinin amacı, söz konusu ülkelerin politik, ekonomik ve kurumsal gelişiminin gerçekleştirilmesi ve AB temel taşlarını oluşturan değerlere ve modellere entegrasyonunun sağlanmasıdır. Böylece, Avrupa Birliği adı geçen ülkeleri potansiyel aday olarak resmen tanımlamıştır. 2000-2006 döneminde öngörülen toplam bütçe 5.3 milyar Euro'dur (<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/turk.mutesebbis.htm>, 2002). Sağladığı yıllık mali destek yaklaşık 1

milyar Euro'ya ulaşan Program kapsamında Türk firmalarının, CARDS Yönetmeliği çerçevesinde finanse edilen tüm proje ihalelerine katılım hakkı bulunmaktadır.

TACIS, Kafkasya ve Orta Asya Ülkeleri ile Rusya Federasyonu, Moğolistan, Moldova ve Ukrayna'daki ekonomik ve siyasi reform çabalarını, kırsal ekonomiyi, çevre ve altyapıyı desteklemek üzere AB tarafından 1991 yılında oluşturulan mali yardım programıdır. 2000-2006 döneminde 3.138 milyon euro tutarında kaynak TACIS kapsamında ilgili ülkelere ayrılmıştır. TACIS Fonu, ulusal ülke programı, bölgesel programlar ve küçük proje programları olmak üzere üç çeşit program aracılığıyla tahsis edilmektedir. 2000 yılında yapılan yeni düzenlemelerle birlikte, TACIS, kurumsal ve idari reform, özel sektör ve ekonomik gelişme, altyapı ağı, çevreyi koruma, kırsal ekonomi, nükleer korunma olmak üzere altı temel alan üzerinde yoğunlaşmıştır (ATO, 2002).

TACIS fonlarının ihalelerine katılımın, komisyon tarafından "Case-by-case" temelinde değerlendirilerek onaylanması gerekmektedir. TACIS programı için Sözleşme Makamı olan AB Komisyonu, hangi projelerin Türk şirketlere açılacağına karar verir. Bununla birlikte, bu program kapsamındaki projeler sadece Türkiye'deki şirketlerin sahip olabileceği bir uzmanlığa gereksinim duyulduğu zaman Türk şirketlere açılır ([http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/a_bab/turk.mutesebbis .htm](http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/a_bab/turk.mutesebbis.htm), 2002).

3.2.1.2. Orta ve Doğu Avrupa'da Türk Firmalarının Katılabileceği Mali Yardım Programları

AB 2000-2006 yılları arasında Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri'ne (MDAÜ) (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya) üç ayrı kaynaktan katılım öncesi yardımda bulunacaktır. Bu kaynaklar 1990 yılından beri uygulanmakta olan Phare programı ile 2000 yılından itibaren işlerlik kazanmış olan Ispa ve Sapard programlarıdır. Katılım sonrası Phare programının yerini Yapısal Fonlar, Sapard programının yerini ise ATGYF alacaktır (Gençkol, 2003, s.141).

Komisyon tarafından son 10 yılda MDAÜ'lere ayrılan kaynak yaklaşık 10 milyar Euro olup, yıllık 3.120 milyon Euro tutarında bir kaynağın aktarılması söz konusudur. 2000-2006 yılları arasında Komisyon, bu üç program aracılığıyla Tablo 3.2'de belirlenen tutarlar kadar bir yardımı yapmayı planlamaktadır.

Tablo 3.2: 2000-2006 Yılları Arasında Phare, Ispa ve Sapard Kapsamındaki Mali Yardımlar (Milyon €)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Phare	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	10.920
Sapard	520	520	520	520	520	520	520	3.640
Isipa	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	1.040	7.280
TOPLAM	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	3.120	21.840

Kaynak: <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/turk.mutesebbis.htm>, 2002' den derlenmiştir.

PHARE, 1989 yılında oluşturulan AB'nin 10 MDAÜ'ye yönelik mali ve teknik yardımlarının ana kaynağını oluşturan programdır (İKV, 2002, s.13). Phare kapsamında, 1989-1994 döneminde 4,284 milyon Euro, 1990-1999 döneminde 11 milyar Euro'luk kaynak aktarımı olmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/turk.mutesebbis.htm>, 2002). Tablo 3.2'de de görüldüğü üzere 2000-2006 dönemi içinde yılda 1.560 milyon Euro hibe yardımı yapılması öngörülmüştür.

Phare, bölgesel kalkınma politikaları dahil, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, Topluluk programlarına iştirak ile sınai kalkınma ve KOBİ'lerin geliştirilmesine ilişkin projelere finansman sağlayan bir programdır. Program, Doğu Avrupa'da yer alan aday ülkeleri, Topluluk müktesebatının üstlenilmesi hususundaki iki öncelikli konu -kurumsal yapılanma ve yatırım desteği- bazında destekleyerek AB üyeliğine hazırlamayı amaçlar. Yardımların %30'u kurumların yeniden yapılanmasında, %70'i ekonomik ve sosyal altyapının geliştirilmesine yönlendirilmektedir. Phare kapsamındaki yardımlarda öncelik, özel sektörün geliştirilmesi ve ticaretin teşvik edilmesine verilmiştir. Söz konusu yardımlar teknik yardım, teknik eğitim, fizibilite çalışmaları ve özellikle kurumların yeniden yapılandırılması gibi faaliyetlere sağlanmaktadır (İKV, 2002, s.13).

Program çerçevesindeki yardımların finansmanı büyük ölçüde AYB ve Avrupa İmar Bankası tarafından karşılanırken, programa ayrıca Dünya Bankası ile özel bankaların sağladığı finansmanlar da dahil edilmektedir (Korluk, 1998, s.144).

ISPA, katılım öncesi yapısal politikalar kapsamında yer alır. Program'ın 2000-2006 dönemi için bütçesi yıllık 1.04 milyar Euro'dur. Doğu Avrupa'daki Aday Ülkelerin, Topluluğun özellikle taşımacılık ve çevre alanlarındaki altyapı standartlarına uyumunu sağlamayı amaçlayan büyük çevre ve taşımacılık alanı altyapı projelerini finanse etmektedir (www.microsoft.com/turkiye/girisimci/avrupabirligi/hibeler.asp, 2003).

Projelerin finansmanında, harcamaların %75-85'ine kadar Ispa kaynaklarından, geri kalanı ise yerel kaynaklardan karşılanmaktadır. Programın üç temel amacı vardır:

- Aday ülkeleri AB politika ve süreçleriyle yakınlaşmalarını sağlamak,
- Aday ülkelerin Topluluk çevre standartlarıyla uyum çabalarında destek olmak,
- Trans-Avrupa Şebekelerine aday ülkelerin girişini sağlamak ve bu şebekelerin aday ülkelere açılması.

SAPARD Programı, tarım ve kırsal kalkınmaya yönelik özel bir katılım programıdır. Tarımın modernizasyonu ve kırsal kalkınma konusundaki faaliyetleri desteklemek amacıyla oluşturulmuştur. 2000 yılı itibarı ile oluşturulmuş ve 2006 yılına kadar sürmesi öngörülen Sapard programının toplam bütçesi 3,640 milyon Euro olup, yıllık bütçesi 520 milyon Euro'dur. Aday ülkeler Sapard'dan 2000 yılından başlamak üzere birliğe üye oldukları tarihe kadar yararlanabileceklerdir (İKV bülteni 1-15 Kasım 2002). Sapard'daki öncelikler ise şunlardır (İKV (a), 2001):

- Tarımsal işletmelerde yatırım,
- Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işleme ve pazarlamasının iyileştirilmesi,
- Gıda kalitesi ve tüketicinin korunması bağlamında kalite, veterinerlik ve bitki sağlığı kontrolleri yapılarının iyileştirilmesi,
- Çevreyi ve kırsal alanı korumaya dönük üretim yöntemleri,
- Ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi,
- Çiftçilere yönelik hizmetler ile üretici grupları kurulması, köylerin yenilenmesi ve geliştirilmesi ile kırsal mirasın korunması,
- Arazilerin iyileştirilmesi ve yeniden parsellenmesi, arazi kayıtlarının oluşturulması ve güncellenmesi,
- İşte eğitimin iyileştirilmesi,
- Ormancılık ve ağaçlandırma özel orman sahiplerinin orman işletmelerine yatırımının sağlanması, orman ürünlerinin işletmesi ve pazarlanması,

- Teknik yardım bilgilendirme ve reklam kampanyaları ile programın izlenmesini ve hazırlanmasına yardımcı olacak çalışmalar yapılması.

3.2.1.3. Avrupa Birliği Dış Yardımları İçin İhale Süreci ve Temel Kuralları

Türkiye'deki şirketler, MDAÜ'lerine yönelik PHARE, ISPA ve SAPARD programları kapsamında açılan projelere ek olarak, Batı Balkanlar'a yönelik yardım programı CARDS ve Orta Asya ve Kafkas ülkelerine yardım amaçlı olan TACIS programı çerçevesinde gerçekleşecek projelerine Tek Çerçeve Yönetmeliğinin sağladığı bir fırsat olarak teklif sunabilmektedirler. Türk işletmeleri ayrıca, MEDA çerçevesindeki bölgesel projelere, Malta ve Kıbrıs'ta AB fonlarıyla gerçekleştirilen projelere de katılabilirler.

Programlar kapsamındaki faaliyetlere yönelik mal (tedarik-teknolojik altyapının oluşturulması), teknik hizmetler (danışmanlık) ve inşaat ihaleleri Türk işletmelerinin teklif sunumuna açıktır.

Belirtilen programlar çerçevesinde finanse edilen projelerin teklif çağrılarına, pek çok kamu kurum ve kuruluşu ile sivil toplum örgütlerinin yanında, yerleşik olan gerçek ve tüzel kişiliği bulunan şirketler, iş dünyası destek kuruluşları ve KOBİ'ler katılabilirler. Teklif sunulabilmesi için öncelikle Sözleşme Makamı tarafından ihale veya teklif çağrısı düzenlenir. *İhale çağrıları* hizmet, inşaat ve tedarik sözleşmeleri için düzenlenirken, *teklif çağrıları* kar amacı gütmeyen örgütlerin AB fonlarından yararlanmasını hedefler.

Sözleşmelerin nasıl ihale edilmesi gerektiği konusunda kesin kurallar vardır. Sözleşmelerde geçerli genel şartlar yani yeterlilik kriterleri şunlardır (http://europa.eu.int/comm/europeaid/tender/gestion/pg/b09_d_en.doc, 2004):

- **Uyrukluk:** İhale dosyasında, teklif verenlerin, o ülkenin hukukuna göre gereken belgeleri sunarak, hangi ülkenin uyrukları olduklarını belirtmeleri istenir
- **Menşe kuralı:** Bir tedarik sözleşmesi kapsamında satın alınan bütün malzemeler ve cihazların menşei, AB veya uyrukluk kuralında tanımlandığı gibi uygun bir ülke olmalıdır. Bir teklif veren, teklifinde, malzemelerin menşeiini belirtmelidir.
- **Dışlama:** Müflis durumda olan veya tasfiye edilmekte olan, işleri mahkemelerce idare edilen, alacaklılar ile konkordato yapmış olan, aleyhlerinde önceki durumlara yol açabilecek davalar bulunan, mesleki davranışa ilişkin bir suçtan mahkum olmuş,

bir ihale prosedüründe ciddi yanlış beyanda bulunmaktan suçlu bulunmuş kişiler, yerleşik oldukları ülkenin vergi yükümlülüklerini yerine getirmemiş vb. Kişiler ihalelerde teklif veremezler veya onlara sözleşme ihale edilmez.

- **Adil Rekabet:** Bir projenin hazırlanmasına katılan bir firma veya uzman, bu hazırlık çalışmasına dayalı ihalelere katılamaz.

Sözleşmelerin ihale edilmesiyle ilgili temel ilke, bir rekabet ortamında teklif verilmesidir. Dolayısıyla mümkün olan en geniş katılım sağlanmalıdır. Standart ihale prosedürlerinin uygulanması için kurallar, Tablo 3.3'de özetlenmiştir. Bu kurallar, **hizmetler, tedarik ve inşaat** ile ilgili kurallar olarak üçe ayrılır ve projelerden yararlanacak kişi ve kuruluşlar bu kurallara göre belirlenir (<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ihale-2.pdf>, 2004).

Tablo 3.3: Hizmetler, Tedarik ve İnşaat Sözleşmeleri İle İlgili Genel Kurallar

HİZMETLER (teknik yardım, araştırma, teknik bilgi sağlama, eğitim...vb.)	≥ 200.000 € Uluslararası kısıtlı ihale prosedürü*	< 200.000 € fakat > 5.000 € 1 Çerçeve Sözleşme 2 Basit prosedür		≤ 5.000 € Tek teklif
TEDARİK (teçhizat ve malzemeler)	≥ 150.000 € Uluslararası açık ihale prosedürü*	< 150.000 € fakat ≥ 30.000 € Yerel açık ihale prosedürü*	< 300.000 € fakat > 5.000 € Basit prosedür	≤ 5.000 € Tek teklif
İNŞAAT (altyapı ve başka mühendislik işleri)	≥ 5.000.000 € 1 Uluslararası açık ihale prosedürü 2 Uluslararası kısıtlı ihale prosedürü (istisnai hallerde)*	< 5.000.000 € fakat ≥ 300.000 € Yerel açık ihale prosedürü	< 300.000 € fakat > 5.000 € Basit prosedür	≤ 5.000 € Tek teklif

* İstisnai durumlarda Müzakereli ihale prosedürü uygulanır.

Kaynak: AT Dış Yardımlar Sözleşme Prosedürleri İçin Pratik Kılavuz, 31.01.2004

<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ihale-2.pdf>.

Açık Prosedür: Açık prosedür, ihaleye katılıp teklif vermek için açık bir davet yapılmasını içerir.

Kısıtlı Prosedür: Kısıtlı prosedürde, Sözleşme Makamı, niteliklerine göre seçtiği sınırlı sayıda adayı teklif vermeye davet eder. Yayımlanan duyuruya cevap veren bütün adayları içeren uzun listenin bir kısa listeye dönüştürülmesiyle, seçim prosedüründe,

ihale duyurusuna verilen cevaplar incelenir. İhale duyurusuna cevap veren adaylar teklif vermeye davet edilir ve onlara ihale dosyası gönderilir.

Basit Prosedür: Basit prosedürde, Sözleşme Makamı, kendi seçtiği adayları teklif vermeye davet eder.

Çerçeve Sözleşme: Çerçeve Sözleşme düzenlemeleri kapsamında, Avrupa Komisyonu, bir uluslararası kısıtlı ihale prosedürü başlatmış, adayları seçmiş, yapılan çerçeve teklifleri incelemiş potansiyel yüklenicilerin bir listesini çıkarmıştır. Sözleşme'nin sınırları içinde bir teklif sunmak üzere listeden seçilen yüklenicileri davet eder. (<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ihale-2.pdf>, 2004).

İhale duyurusunda yayımlanan seçim kriterlerine dayanan seçim prosedürü, teklifçilerin yeterliliğinin, malî ve ekonomik durumlarının doğrulanması, teklifçilerin, ve onların yönetici kadrolarının teknik ve profesyonel kapasitelerinin doğrulanması, ekonomik bakımdan en avantajlı teklifin belirlenmesine imkan veren fiyat kriterleri ve ihale kriterleri temelinde tekliflerin kıyaslanması süreci sonrasında en uygun teklife ihale edilir.

3.3. Doğrudan Mali Olmayan Destekler

İşletmelere, finansman yapılarının düzeltilmesi, çeşitli yatırımlar için kaynak oluşturması vb sebeplerle verilen teşvik ve krediler haricinde, çeşitli mesleki eğitim amaçlı yatırımlar ile çevreyi korumaya yönelik yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge yatırımları, çeşitli danışmanlık hizmetleri mali olmayan yardımlar kapsamında değerlendirilebilir Avrupa Birliğinin mali olmayan desteklerinin bir kısmı doğrudan olarak KOBİ'leri hedeflerken bir kısmı KOBİ katılımının özel olarak teşvik edildiği programlardır.

Sınırötesi ortaklıklar kurma amacına yönelik programlar ile birincil amacı KOBİ'ler olan Çok yıllık girişim ve girişimcilik programının iki alt eylemi (ABM'lerin kurulması, politika geliştirme) doğrudan fakat mali olmayan destekler veren AB kaynakları olarak sınıflandırılabilir. Zira bu programların birincil hedefi işletmeler olup, onlara çeşitli şekillerde yardımlarda ve desteklerde bulunurlar.

3.3.1. Çok Yıllı Girişimcilik Programı Kapsamındaki Mali Olmayan Destekler

Çok Yıllı Girişimcilik Programı, çeşitli finansal araçların yanı sıra Avrupa Bilgi Merkezleri ile ve politika geliştirme çabaları ile KOBİ'lere birtakım mali olmayan katkılar sağlamaktadır.

Avrupa Komisyonunun, KOBİ'lerin bilgi ve işbirliği ihtiyaçlarını karşılamak üzere 35 ülkedeki Avrupa Bilgi Merkezleri ile oluşturduğu KOBİ Bilgi Ağına Türkiye, KOSGEB'in Avrupa Komisyonu ile 1994 yılında imzaladığı anlaşma ile katılmıştır. Bilgi Merkezi ağına genişletilmesi ve kısmen yenilenmesiyle ilgili olarak 11 AB ülkesinde 19 ABM'nin yenilenmesi, 7 aday ülkede 23 yeni ABM'nin açılması, (Türkiye'de 12) için çeşitli çalışmalar program kapsamında yürütülmektedir.

Türkiye'nin, Çok Yıllı Programa katılmak için 2002-2005 yılları için ödeyeceği yaklaşık 4.5 milyon Euro'luk meblağın %65'ini 12 ABM'nin kuruluşu oluşturmaktadır. Türkiye'de 12 ABM için öncelikli bölgelerden 9'unun teklifi Ekim 2003 AB Komisyonu ihale değerlendirmesi sonucu kabul edilmiştir. Bu bölgeler; Ankara, İstanbul-Asya, İstanbul- Avrupa, Gaziantep, Konya, Bursa, Samsun, Adana, Denizli'dir. AB'de Avrupa Bilgi Merkezleri standart bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu bağlamda, KOSGEB; bu bölgelerde kurulacak yeni ABM'lere personel ve finansal katkı verecek, tüm merkezlere teknik ve yönetsel destek ve koordinasyon konularında ve standartlara uygun ABM'ler olabilmeleri için her türlü desteği sağlayacaktır. Avrupa Bilgi Merkezlerinin misyonu, görevleri ve hizmetlerini şunlardır:

- Ekonomik, yasal, sosyal, teknik ve finansal konularda AB mevzuatı ve düzenlemeleri, AB yardımları ve kredileri, gelişmekte olan ülkeler için hazırlanan işbirliği programları, Ar-Ge programları, sektör politikaları hakkında özel ve kamu sektörünün bilgi ihtiyacını karşılamak,
 - İşletmelerin AB enstitüleri ile olan işlemlerinde yardımcı olunması ve rehberlik edilmesi,
 - Avrupa Komisyonu ve üye ülkelerden gelen genel, yasal, istatistiksel ve yönetsel konulardaki Türkiye'ye ilişkin soruları cevaplandırılması,
 - AB ile ilgili hertürlü bilginin, alt bilgi ağları ile yayılmasının sağlanması ve işletmeler için değerli olabilecek bilgilerin diğer ABM'lere dağıtılması,
 - AB konusunda konferanslar, seminerler, vs. düzenlenmesi bulunmaktadır.
- (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/faliyet/eic.html>, 2004)

Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı işletmelerin performansını en üst düzeye çıkaracak ve verimli girişimciliği harekete geçirecek bir dizi faaliyeti politika geliştirme çabaları kapsamında yürütmektedir. Söz konusu program çerçevesindeki çalışmalar başarılı uygulamaların tespit edilmesi, benchmarking yönteminin kullanılması ve ilerlemelerin izlenmesi alanlarında yoğunlaşacak bu çalışmaları desteklemek amacı ile çeşitli istatistiki incelemeler gerçekleştirilecektir. Topluluk, iş çevreleri ve üye devletler ile yakın işbirliğine girerek KOBİ'lerin faaliyetlerini etkileyen genel (yasal mali, idari, ekonomik ve politik) düzeninin daha iyi hale getirilebilmesi için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

AB Komisyonunun 1997 de BEST (Business Environment Simplification Task Force) İş Ortamını Basitleştirme Çalışma Grubunu oluşturulması ile çok yıllık programın politika geliştirme bölümüne başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, AB üyesi ülkelerin KOBİ'lere bakış açılarında birlikteliği sağlamak ve bu birlikteliği, ülkelerinin KOBİ politikalarına yansıtarak, KOBİ'lerin gelişmesi ve desteklenmesi suretiyle AB'yi hedeflerine ulaştırmaktır. MAP'ın temel ayaklarından biri en iyi uygulamaların seçildiği BEST prosedürü olup, bu kapsamda geliştirilen BEST projeleri ile KOBİ'lere yönelik politikalarda somut değişiklikler yapmak ve iş çevresini geliştirmek üzere anahtar konularda araştırmalar yapılarak KOBİ politikalarında yönlendirici olunması amacıyla raporlar hazırlanmaktadır. Bu kapsamda üye ülkeler tarafından hazırlanan BEST Raporlarının hazırlanma sürecine, CC BEST adı altında aday ülkelerin de katılımı karar altına alınmış ve CC BEST Türkiye Raporu, KOSGEB Koordinatörlüğünde hazırlanmış ve 28/09/2001 tarihinde AB Komisyonuna sunularak yayınlanmıştır (<http://www.map.kosgeb.gov.tr/dokuman/index.html>, 2004).

3.3.2. Avrupa Birliği'nin KOBİ'lere Yönelik İşbirliği Programları ve Türkiye'nin Katılımı

Avrupa Birliği KOBİ'ler arasındaki sınırötesi işbirliklerini çeşitli programlar vasıtasıyla teşvik etmektedir. Türkiye, bu programlara katılımı teşvik etmektedir. Bakanlar Kurulu'nun 27 Aralık 1994 tarihli kararına istinaden, yürürlüğe giren 97/6 sayılı İhracata Yönelik Devlet Yardımları kapsamında "Pazar Araştırması Teşviği" tebliği çerçevesinde, AB'nin KOBİ'ler arası işbirliği programları devlet desteği kapsamına alınmıştır. Bu destek, KOBİ'ler arası işbirliğini oluşturmaya yönelik faaliyetlere katılımı sağlamak amacıyla (Bkz Bölüm 2).

Belirtilen programların en yaygın ve bilinir olanları Europartenariat, Avrupa Yatırım Ortakları Programı (ECIP), EUREKA, Med-Invest (Akdeniz KOBİ'ler Arası İş Geliştirme Programı)'tir.

3.3.2.1. Europartenariat

Avrupa Birliği tarafından 1987 yılında uygulamaya koyulan, 1992 yılından itibaren Akdeniz, MDAÜ'lerine açılan, KOBİ'lerin uluslararası piyasalara açılımlarını ve desteklenmelerini hedefleyen program, 80'den fazla ülkeden 3000'in üzerinde firmanın katıldığı dünya çapında bir organizasyon haline gelmiştir. Europartenariat gelişmekte olan bölgelerin tanıtımı ve KOBİ'lerin uluslararasılaşmasının tanıtımı ve gelişimi şeklinde tanımlanabilen iki farklı amaç arasında sinerji yaratması için tasarlanmıştır (<http://www.asp2002.org/EasyWeb.asp?pcpid=364>).

Program benzer öncelikler için bölgesel ve sektörel bazda da benimsenmiştir. Bunlar; MDAÜ'ler için CIS partenariat, Akdeniz Havzası Ülkeleri için; Med partenariat, med-interprise, Asya Ülkeleri için ; EU ASİA partenariat, interprise, Latin Amerika Ülkeleri için; AL-partenariat, Al invest, Amerika Kıtası için EU-USA interprise programlarıdır (<http://www.asp2002.org/EasyWeb.asp?pcpid=364>).

KOBİ'ler için özellikle Kuzey Avrupa Pazarlarına açılımları hakkında önemli bir fırsattır. Bir Europartenariat etkinliği, bütün Üye Devletlerden ve AB dışından gelen işletme yöneticileri arasında doğrudan temas olanağı sağlar. Europartenariat etkinliklerinin, mevcut iş olanaklarının tanıtılması, ilgili bölgenin imajının güçlendirilmesi, tek pazarın oluşturulması sonucu ortaya çıkan fırsatlar konusunda KOBİ'lerin bilgisinin artırılması gibi yapılandırma etkileri de vardır (<http://www.KOBİ-efor.com.tr/KOBİ%20hizmet.htm>, 2003).

Europartenariat bir çeşit fuar niteliğindedir. Hangi ülkelerde yapılacağı ve hangi ülkeden en fazla kaç firmanın katılabileceği, AB Komisyonu tarafından belirlenmektedir. Bütün sektörleri kapsamaktadır.

Programa katılım için yapılan başvurular ziyaretçi firma hakkındaki bilgilerden ve görüşme talep edilen firmaların tespit edilmesinden oluşmaktadır. Randevular ev sahibi firmalar tarafından organize edilir. Yaklaşık olarak 10.000 görüşme randevusu hazırlık safhasında ayarlanabilmekte iken, 2.000 kadar görüşme randevusu ise fuar esnasında gerçekleşebilmektedir. Bir Europartenariat sonunda ortalama olarak ev sahibi

firmaların %30-40'ı bir görüşme ve ortaklık ayarlayabilmektedir (<http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/partnership/europartenariat.htm>, 2003).

Türkiye, AB'nin KOBİ'lere yönelik işbirliği programları olan Europartenariat programlarına 1992 yılında dahil edilmiştir. Programa katılacak olan Türk firmaları kendilerine gönderilecek randevu programları çerçevesinde doğrudan temas kurma olanağına sahiptir. Ayrıca, program süresince diğer ülkelerden programa katılan ve kendi sektörlerine faaliyet gösteren ziyaretçi firmalarla da program anında tespit edilecek ek randevular kapsamında görüşme olanağı edinilebilir.

Katılan firmaların hiçbir bağlantı kurmasalar bile kendilerini dünya firmalarıyla kıyaslayarak tanıma imkanı bulurlar. Örneğin; Europartenariat Denmark 2000, 13 farklı sektörde faaliyet gösteren 384 Danimarkalı KOBİ'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. 60 ülkeden 2000'in üzerinde ziyaretçinin yer aldığı programa Türkiye, 41 firma ve 51 kişiden oluşan bir delegasyonla katılmıştır. Programa katılan Türk firmaları gerek ev sahibi Danimarka'nın KOBİ'leri ile gerek diğer ülkelerden gelen KOBİ'lerle görüşmelerde bulunmuşlardır. Katılan firmalardan oluşan değerlendirme formları sonuçlarına göre Türk firmalarının aldığı randevuların %22'si kesinlikle devam edecek, %38'i ise devam edebilecek görüşme olarak nitelendirilmiştir.

3.3.2.2. Avrupa Yatırım Ortakları Programı (ECIP)

Avrupa Birliği ülkelerindeki KOBİ'ler ile Asya, Latin Amerika, Güney Afrika ve Akdeniz Havzasındaki KOBİ'ler arasında ortaklık kurmaya yardımcı olacak bir mali yardım kaynağıdır. Gelişen ülkelerdeki şirketler ile Avrupa şirketleri arasında kurulacak olan ortaklık anlaşmalarını teşvik etmek için ECIP finansal araçlarına değişik türde kolaylıklar sağlanmıştır. ECIP Programı, KOBİ'lere aşamalı finans destekleri sağlar. Birinci aşaması daha çok özelleştirme ağırlıklı projeleri kapsarken, ikinci aşamanın ağırlığı ortak yatırım projelerine bir diğeri ise, uzun vadeli faizsiz kredi imkanını öngörür.

1998 yılında başlatılan programın yıllık 50 milyon Ecu'luk bir bütçesi bulunmaktadır. ECIP, toplam 222 milyon ECU harcayarak 1933 projenin hayata geçirilmesine katkıda bulunmuştur. Her yıl 400 kadar projeyi desteklemektedir (Tekgül, 2000, s.73).

3.3.2.3. EUREKA

EUREKA Avrupa ülkelerindeki endüstri ve araştırma kuruluşlarının dünya pazarlarındaki rekabet gücünü artıracak ileri teknolojilerin, ürünlerin ve hizmetlerin araştırılması ve geliştirilmesini, ülkeler arası ortak projeler oluşturulmasını ve yürütülmesini teşvik etmek amacıyla 1985 yılında, 19 Avrupa ülkesi ve AB Komisyonu tarafından kurulmuştur. EUREKA'da esas olan, pazar ekonomisinin rekabet koşullarının itici gücü ile sanayicilerin uluslar arası işbirliği yaparak, daha kısa soluklu süreçlerde ürüne dönüştürebilecekleri geliştirmelerin teşvik edilmesidir (<http://www.tideb.tubitak.gov.tr>).

EUREKA'ya katılan firmaların büyük bir bölümü kendi iş alanı doğrultusunda projelere katılmaktadırlar. Özellikle KOBİ'ler stratejileri için hayati önemi olan alanlarda kendilerini tam anlamıyla vererek kaynak teknoloji aramaktadırlar. Firmalar kendi stratejilerine daha uygun projelerde, kendi seçtikleri ortaklarla bırakılmaktadır. EUREKA'da çok büyük ve çok küçük kuruluşlar herhangi bir kısıtlama olmadan yan yana yer alabilirler. Büyük firmaların yer aldığı projelerde küçük firmalar proje liderliğini yürütebilir.

Türkiye, kurulduğu 1985 yılından beri EUREKA'ya üyedir. TÜBİTAK uluslar arası projelere katılma konusunda zorluk çekebilecek küçük ve orta ölçekli kuruluşlara özel yardımlarda bulunmaktadır. Onay görmüş projeler TTGV'nin proje desteğine ve TÜBİTAK-TİDEB'in hibe desteğine hak kazanırlar (<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/haziran/eureka.html>).

3.3.2.4. Med-Invest (Akdeniz KOBİ'ler Arası İş Geliştirme Programı)

KOBİ'ler arası iş geliştirme programı Med-Invest iki ayrı bölümden oluşur. Bunlardan ilki, yani boyut A, işbirliği programlarıyla sonuçlanacak mesleki bağlantıların kurularak Avrupa Birliği Programlarının Akdenizli Ortakları kapsayacak şekilde genişletilmesini içerir (<http://www.kobinet.org.tr/kosgebabm/hizmetler/dokumantasyon/AB1.html>, 2003).

Bu programın önemli özelliği, girişimciler arasındaki ortaklığın geliştirilmesidir. Bu program çerçevesinde dört etkinlik bulunmaktadır (Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Rehberi, s.13-15):

1. *Europartenariat Med-Invest*, Güney ve Doğu Akdeniz ülkelerindeki KOBİ''erin 1987 yılında başlatılan EUROPARTENARIAT'a katılımı ile ilgilidir. Bu hedeflenmiş toplantılar aracılığıyla firma yöneticileri arasında daha yakın bağların oluşmasını teşvik etmektedir.

Medpartenariat Europeanariat modeli üzerine kurulmuş yeni bir girişimdir. Aradaki fark, Avrupalı KOBİ'lerin Akdenizli Ortaklara gitmesidir. Türkiye'de, Fas'da ve ve İsrail'de bu ülkelerin koordinasyonu altında etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Med-Partenariat programları 1994 yılında, AB içerisinde KOBİ'lere yönelik mevcut mekanizma ve programların, AB üyesi olmayan Akdeniz ülkelerine genişletilmesi hedefi çerçevesinde Europartenariat örneğinden yola çıkılarak oluşturulan, ancak katılımcı ülke sayısı açısından daha küçük ölçekli olan işbirliği programlarıdır. AB'ye üye olmayan Akdeniz ülkelerindeki KOBİ'lerin gelişimi ve rekabet kapasitelerinin artırılması için elverişli ortam sağlanmasını ve AB'deki KOBİ'lerle aralarındaki işbirliği olanaklarının desteklenmesini amaçlayan Med-Partenariat programının Türkiye'deki organizasyonu İKV tarafından gerçekleştirilmektedir (AB KOBİ Destek Politikası, 2000, s.8).

Med Interprise, Avrupa Birliği Girişimcilik programının genişletilmiş biçimidir. Birçok bölgesel ve ulusal düzeyde Akdenizli ortaklar, şirketler arasındaki etkin işbirliğini geliştirmek için en az iki Avrupa Birliği bölgesiyle bir araya gelirler. Teknoloji, ticaret, finans ve çevre ile ilgili şirketler ön planda yer alır ve bugüne kadar Tunus, Türkiye, Fas, Kıbrıs ve Lübnan'da etkinlikler gerçekleştirilmiştir. İleriye yönelik etkinlikler de hazırlanma aşamasındadır. Avrupa Birliği girişimcilik programının genişletilmiş biçimidir. Birçok bölgesel ve ulusal düzeyde Akdenizli ortaklar, şirketler arasındaki etkin işbirliğini geliştirmek için en az iki Avrupa Birliği bölgesiyle bir araya gelirler. Teknoloji, ticaret finans ve çevre ile ilgili şirketler ön planda yer alır. Med-invest programı çerçevesinde "enterprise-üye olmayan Akdeniz ülkeleri" adıyla bilinen özel olan bu bölüm uygulamaya konulmuştur. Proje kapsamında değişik türlerde yardımlar öngörülür. Bir med-interprise etkinliğinin düzenlenmesi için aşağıdakilerin katılımı gerekir (Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Rehberi, s.14):

- projelerin üye olmayan bir Akdeniz ülkesinde gerçekleştirilmesi durumunda, en az iki üye devlet ve üye olmayan bir Akdeniz ülkesi,
- projenin toplulukta gerçekleştirilmesi durumunda, en az 3 üye devlet ve üye olmayan bir Akdeniz ülkesi.

2. *Bc-Net ve Bre*; BC-NET şebekesi (İşletmeler Arası İşbirliği Ağı) KOBİ'lerin bölgeler arası temelde işbirliği ile ilgilenen diğer işletmeleri tanımalarına olanak sağlar. BC-Net veri tabanı Akdeniz Ortaklarından bazılarını içerecek biçimde genişletilmiştir.

İkinci bölümü (Boyut B) kapsamındaki etkinlikler şu başlıklar altında sürdürülmektedir (Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Rehberi, s.14):

1. *Krediye Erişim*: AYB ve Avrupa Topluluğu Yatırım Ortaklığı programları ile Akdenizli Ortaklarda desteklenen uzman mali şirketler, işletmelere yeni finansal araçlar sunarlar ve finansman danışmanlığı işlevini yerine getirirler.

2. *İhracat*: MED-INVEST Akdenizli Ortaklarda uzman ihracat yönetimi şirketleri yaratır ya da varolanları güçlendirir.

3. *Hizmet Merkezleri*: MED-INVEST hizmet merkezleri yerel olarak işlev görürler ve KOBİ'lere yeni teknoloji, pazarlama, örgütlenme iletişim, insan kaynağı yönetimi, mali mühendislik, kalite iyileştirme, ihracat vb. Konularda yüksek kalitede uzmanlık sağlar.

4. *Kalkınma Ajansları*: Akdenizli Ortaklarda oluşturulan Kalkınma Ajansları, yatırımları ve iş yaratma programlarını cezbetmek için bir bölgenin tanıtılmasına yardımcı olur. jansları, yatırımları ve iş yaratma programlarını cezbetmek için bir bölgenin tanıtılmasına yardımcı olur.

5. *İş Yaratma*: MED-INVEST, Akdenizli Ortaklarda yer alan bir grup işletme, meslek kuruluşları ya da kalkınma ajansları ile işbirliği içinde proje yarışmaları düzenler. Bu yolla yeni işletmeler danışmanlık hizmetlerinden ve özel fonlardan yararlanır.

6. *Hibeler ve Eğitim*

7. *Denetimler ve Çalışmalar*

3.4. Dolaylı Mali Olmayan Destekler

Çeşitli nedenlerle oluşturulan, yararlanabilen kurumlar arasında KOBİ'lerin özellikli bir yere sahip olduğu, doğrudan mali desteklerden ziyade, çeşitli nedenlerle ve amaçlarla KOBİ'lere dolaylı olarak finansman harici çeşitli projelerine kaynak sağlayan programlar vardır. Topluluk programları olarak bilinen bu programların pek çoğu, 1995 Essen Zirvesi ile ortaya atılması ve 1997 Lüksemburg zirvesi ile gerekli sürecin başlatılması aday ülkelerin katılımına açılmıştır. Topluluk programlarının pek çoğu direkt KOBİ'lere yönelik olarak hazırlanmasa da proje sunumlarında KOBİ'lere özel

bölümler içerir ve gerekli mutabakat zabıtları imzalandığı, katılım payları ödendiği sürece pek çoğu aday ülkelerin katılımına açıktır.

3.4.1. LIFE - Çevre Politikası Mali Aracı

LIFE programının amacı, topluluğun çevre politikalarının ve çevre ile ilgili düzenlemelerinin uygulanması, güncelleştirilmesi ve geliştirilmesidir. Bu programın temel hedefi, toplulukta çevrenin diğer politikalara ve sürdürülebilir kalkınma politikalarına entegre edilmesidir (<http://www.kobinet.org.tr/kosgebabm/hizmetler/dokumantasyon/AB21htm#2>, 2003).

1992 den bu yana KOBİ'ler 21.05.1992 tarih ve 1973-92 sayılı AET yönetmeliği 109 ile uygulamaya konulmuş olan çevre konusundaki LIFE mali aracı kapsamında desteklenebilmektedirler (Avrupa Birliği ve Çevre, 1999). 1993 yılında üye devletlerdeki 99 demostrasyon projesi toplam 44.653.159 ECU tutarındaki bir yardım kullanılarak program çerçevesinde ortaklaşa finanse edilmiştir. Bu projelerin 43 ünün, nihai olarak 16.983.627 ECU tutarında ortak finansmandan başka bir deyişle toplam finansmanın %38'inden yararlanan KOBİ'lerle ilgili olduğu tahmin edilmektedir. Projelerin sürdürüldüğü başlıca sektörler şunlardır: Yüzey işleme, tekstil, dericilik, tarım, gıda, yeniden işleme yoluyla atık arıtma, su sektörü ve kağıt.

LIFE'in ilk aşamasını oluşturan 1992-1995 yılları arasında toplam 190 milyon Euro tutarındaki bir yardım ile 464 demostrasyon projesi, 1996-1999 yılları arasında toplam 200 milyon Euro tutarında 483 proje finanse edilmiştir.

Pilot demostrasyon projelerinde genellikle geçici personel veya işletmede halen çalışmakta olan elemanlar kullanıldığından istihdam etkisinin tahmin edilmesi güçtür. Fakat proje başına 4-6 işin yaratıldığı tahmin edilmektedir; buna göre ise KOBİ'lerde yaratılan yaklaşık 1600 ila 2400 iş LIFE III tarafından 2000-2004 yılları arasında desteklenmiş olabilecektir (Commision of The European Communities, 2001, s.119).

LIFE programının 1996-1999 yıllarını kapsayan ikinci aşaması (LIFE II) üçüncü ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeye yönelik olarak çevre sektörünün gereksinim duyduğu yönetsel yeniden yapılanma ile koruyucu ve açıklayıcı eylemlerden oluşmaktadır (İKV, 1999, s.108). LIFE II programının bütçesi 450 milyon ECU'dur (İKV, 1998, s.61).

Çevre konusundaki topluluk politikaları ve mevzuatın yürütülmesine finansal kaynak oluşturmak amacıyla yürürlüğe konulan LIFE programının 17 Haziran 2000 tarihi ve 1655/2000 sayılı konsey tüzüğü ile 2000-2004 yılları arasında uygulanmak üzere üçüncü dönemi başlatılmıştır (Life Environment in Action, 2001, s.7). LIFE III Programı kapsamında 2004 yılına kadar 640 milyon Euro'luk bir meblağın ayrılması öngörülmüştür.

LIFE yalnızca çevreye yönelik projelerin finansmanı amacıyla oluşturulan tek mali araçtır. LIFE programı kapsamında Çevre, Doğa ve Üçüncü ülkeler olmak üzere üç ayrı alanda mali destek sağlamaktadır. Yukarıda sıralanan 3 alan çerçevesinde proje geliştiren tüm işletmeler ve yerel idareler, LIFE kapsamında mali destekten yararlanmak için başvurabilirler. Projelerin destekten yararlanması için göz önünde bulundurulacak başlıca kriterler şunlardır (İKV, 1998, s.43):

- Çok küçük çaplı projeler, çalışmalar ve altyapı çalışmaları destekten yararlanamaz.
- Çevrenin durumunda önemli ölçüde iyileşme sağlama amaçlı pilot projelere yönelik önerilere öncelik tanınır.
- Büyük işletmelere oranla KOBİ'lere öncelik tanınır.
- Projelerin sınır ötesi boyutlu olması tercih edilir.
- Projelerin ihale duyurusunda belirtilen koşullara uyulması beklenir.

Fonlar, esasen araştırmalar ve deneme projeler için elde edilebilmektedir. Değerlendirmelere göre 1992 ile 1998 arasındaki sürede 2 milyon ECU böyle araştırmalar için verilmiştir (http://www.kypros.org/CY-EU/tr/06_news/news008.htm, 2003).

3.4.1.1. LIFE Programları

Birliğin çevre politikası mali aracı olan LIFE Programları; LIFE-çevre, LIFE-doğa ve life-üçüncü ülkeler olmak üzere 3 alt hedefe yöneliktir.

LIFE Çevre, endüstriyel faaliyetlerde sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına katkıda bulunan yenilikçi eylemler ve demonstrasyon faaliyetleri; yerel yönetimleri hedef alan, teknik yardım faaliyetleri; topluluk mevzuatı ve politikalarını desteklemeye yönelik hazırlık eylemlerini destekler (İKV, 1998, s.60). Programa katılan ülkelerde ikamet eden ve hukuki statüsü olan kişiler, ticari ve sınai faaliyette bulunan

şirketler, yerel ortaklıklar proje önerileri özellikle desteklenmektedir. Programa KOBİ'ler tarafından sunulan projelere özel önem verilmektedir (İKV (c), 2001, s.92).

LIFE-Doğa ile AB sınırları içerisindeki doğal yaşam alanları ile vahşi hayvan ve bitki örtüsünün korunmasına yönelik projelere destek verilmektedir.

LIFE-Üçüncü Ülkeler, öncelikle kamu idarelerinin çevre konusundaki politikalarını ve faaliyetlerini desteklemeyi hedeflemekte ise de, belirtilen ülkelerde yerleşik olması şartıyla gerçek kişiler ve hukuki statüsü bulunan şirketlerde programa proje sunabilmektedirler. Ağırlıklı olarak ulusal idareler tarafından geliştirilen projelerin desteklendiği LIFE Üçüncü Ülkeler programına, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı toplam 19 MDAÜ, Akdeniz ve Batlık ülkesi katılmaktadır. (İKV, 1998, s.61).

AB üyesi olmayan ülkelerde çevre yönetimine ilişkin idari yapıların oluşturulmasını ve çevrenin korunmasına yönelik eylemler ve sürdürülebilir kalkınma amaçlı demonstrasyon faaliyetlerini desteklemek amacıyla, LIFE Üçüncü Ülkeler kapsamında çeşitli yardımlar sağlanır. Bu yardımlar için başvurular ulusal çevre bakanlıkları aracılığıyla yapılır. Bunlar (İKV (c), 2001, s.94);

- Teknik yardım gelişmeleri, programın amaçları doğrultusunda çevrenin iyi şekilde idaresi ve çevre konusunda planlama ve mevzuat geliştirilmesi için karşılıklı bilgi ve tecrübe değişiminin artırılmasına yönelik projeler ile işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacak teknik yardım girişimleri program desteğinden yararlanabilmektedir. Teknik yardıma yönelik projelerin maliyetinin %70'i topluluk bütçesinden karşılanmaktadır. Sunulan projelerin toplam maliyetinin 100.000-600.000 Euro arasında olması gerekir.
- Projelerden elde edilen sonuçların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar da desteklerden yararlanabilmektedir. Program kapsamında sağlanan ve destek önlemlerinin toplam faaliyetinin %100'ü topluluk bütçesinden karşılanmaktadır.

3.4.1.2. LIFE III Programlarına Türkiye'nin Katılım

Baltık ve Akdeniz ülkelerine yönelik Life-üçüncü ülkeler programı Türkiye'nin katılımına açıktır. Programa katılan ülkelerde, çevre konusunda yetkili bir kurum programa sunulacak projelerin komisyona gönderilmesinden önce tetkik edilmesinden sorumludur. Türkiye de LIFE programı çerçevesinde yetkili kurum çevre bakanlığıdır. Bu program öncelikli olarak ulusal kurumları hedeflemekte ise de fayda sağlayan

ülkedeki tüm özel ve tüzel kişilere açıktır. 2000 - 2001 döneminde LIFE-Üçüncü Ülkeler programı kapsamında seçilen projelerden 4 tanesi Türkiye’denir: Kokulu Gazların Yönetimi, Çevre Referans Laboratuvarının Güçlendirilmesi, Katı Atıkların Yönetimi için Kapasite Geliştirme ve Entegre Tıbbi Atık Yönetimi konularında hazırlanan projelere 2000 yılı programı çerçevesinde LIFE tarafından 1.5 milyon Euro destek sağlamıştır. Bu projelerin en belirgin ortak özelliği ise her projenin Türkiye’nin AB mevzuatına uyum sürecinde ulusal program önceliklerini içeriyor olması olarak özetlenebilir (www.deltur.cec.eu.int/mali-ikili-hibeler-ak.html, 2002).

3.4.2. Bilgi Toplumu (European Digital Content- E-content)

E content Programı, 22 Aralık 2000 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayımlanan 2001/48/EC sayılı Konsey Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Karara göre Program 18.1.2001 tarihinde başlayıp 2005 yılı başında sona erecektir. Programın uygulanması için 2001-2005 döneminde topluluk bütçesinden 100 milyon Euro ayrılmıştır. Program, AB’nin bilgi ekonomisi bakımından ABD ve Kanada gibi ülkelere nazaran çok daha geride olduğunun anlaşılması ile şekillenmeye başlamıştır. Program, 2000 yılının ilk yarısında AB üyesi ülkeler tarafından kararlaştırılan e-Europe Girişiminin bir parçasıdır. “İnternet kullanımının teşvik edilmesi” başlığı altındaki hedefe yönelik faaliyetler içerir. AB 23-24 Mart 2001 Stocholm liderler zirvesinde aldığı bir kararla e-europe+ ile aday ülkeleri de bu sürecin içine dahil etmiştir (<http://econtent.dpt.gov.tr>, 2004). AB’nin amacı aday ülkelerin Birliğe adaptasyonlarını sağlamalarında teknolojiyi kullanmalarınıdır. O nedenle yapılacak her çalışmada teknik altyapı büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda KOBİ’ler için oluşturulan yardımlar, ihaleler de önemli rol oynamaktadır.

E-content programına başvuracak projeler içerik alanında Avrupa tek pazarında karşılaşılan sorunları çözme konusunda ve pazarın rekabet gücünü artırmada etkili olmalı, yüksek risk taşımali, sektörler ve uluslar arasında ortaklıklar oluşturmali, ölçülebilir ve kullanıcı odaklı olması gerekmektedir.

Programa; AB üyesi ülkelerde, EFTA üyesi ülkelerde, Liechtenstein, Norveç, İzlanda’da ve aday ülkelerde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, özel sektör kuruluşları (KOBİ’ler dahil) ve sivil toplum örgütleri katılabilmektedirler.

3.4.2.1. E Content Programı Projelerinin Özellikleri

Programın finansal destekleme araçları; tanıtım projeleri, fizibilite projeleri ve diğer tahsisatlar başlıkları altında incelenebilir.

Tanıtım Projeleri, ortalama 2 yıl süreli; en çok 2,5 milyon Euro maliyetli; en az 2 ülkeden, genellikle 4-8 ortaklı büyük projelerdir. Proje maliyetin %50'si hibe olarak verilmektedir (<http://econtent.dpt.gov.tr/9.asp>, 2004).

Fizibilite Projeleri ortalama 1 yıl süreli; en çok 200 bin euro maliyetli; en az 2 ülkeden genellikle 2-4 ortaklı küçük projelerdir. Proje maliyetin %50'si hibe olarak verilmektedir. Yeni fikirlerin denenmesi ve çerçevelerinin oluşturulması için kullanılmaktadır (<http://econtent.dpt.gov.tr/10.asp>, 2004).

Diğer tahsisatlar başlığı altında ortalama 2 yıl süreli; en çok bir milyon euro maliyetli; genellikle 1-4 ortaklı projeler desteklenir. Proje maliyetin %100'ü hibe olarak verilmektedir. Programın genel olarak işleyişine yönelik projelere yer verilmektedir.

Programın finansal destekleme araçları değişik özelliklere sahip olup, bu özellikler aşağıda Tablo 3.4'de özetlenmektedir.

Tablo 3.4: E-content Programının Temel Kuralları

Destekleme Aracı	Faaliyet Türü	Başvuru Şekli	Uygulama Süresi	Ortak sayısı	AB Yardımının Miktarı ve Oranı
Maliyet Paylaşımli Projeler	Tanıtım Projeleri	Son Tarihli Başvuru	En çok 30 ay (gen. 18-24 ay)	3 - 8	En çok 2,5 Milyon Euro (%50 destek)
	Fizibilite Projeleri	Sürekli Başvuru	En çok 12 ay	2 - 4	En çok 200 bin Euro (%50 destek)
Diğer Tahsisatlar	En iyi uygulamalar, kılavuzlar ,standartlar, kamuoyu oluşturma vs.	Son Tarihli Başvuru	En çok 24 ay (gen. 18-24 ay)	1 - 4	En çok 1 milyon Euro (en çok %100 destek)
	Program hakkında bilinçlendirme ve yaygınlaştırma	Son Tarihli Başvuru	En çok 24 ay	1 - 2	En çok 1 milyon Euro (%100 destek)

* Program tarafından sağlanan finansal yardımlarla sayısal içerik pazarında yer alan kuruluşlar, başta KOBİ'ler olmak üzere desteklenecektir.

Kaynak: DPT, "Programın Ana Unsurları Nelerdir?", <http://econtent.dpt.gov.tr/8.asp> Mart 2004.

Belirli bir son tarihe kadar başvuru şeklinde proje teklifi verme çağrısı, AB Resmi Gazetesinde yıl sonlarında yayımlanır. Diğer topluluk programlarında olduğu gibi burada da projelerin çok ortaklı ve çok uluslu olması esastır.

Program, AB tarafından yürütülen bir çok başka faaliyet ile birbirini tamamlamaktadır. Bunlardan bazıları; Bilgi Toplumu Teknolojileri, Media, Culture 2000 ve 6. Çerçeve programdır. İçeriği itibariyle, e-Content, Bilimsel Araştırma ve Gelişme alanındaki 6. Çerçeve Program ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak, iki program arasındaki temel fark, Çerçeve Programın Ar-Ge boyutuna karşılık, e-Content'in, elektronik ve dijital pazarın geliştirilmesine ve teknolojik kapasitesinin artırılmasına yönelik, doğrudan pazarı hedefleyen proje ve faaliyetleri temel almasıdır ([http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/EContent 020103.htm](http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/EContent%20103.htm), 2004).

Program çeşitli yönleriyle işletmelere faydalar sağlamaktadır. Bu faydaları üç başlık altında özetleyebiliriz (Power, 2003/3, s.14).

1. Mali Kazanım: E-content programının öngördüğü Avrupa içerik pazarını geliştirecek projelerin hayata geçirilmesine yönelik destekler, başlangıç sermayesine hibe yoluyla yapılan bir fon aktarımı olup öncelikle projenin hayata geçmesi hedefine hizmet etmektedir.

2. İş Kültürü Kazanımı: Herhangi bir AB fonundan yararlanabilmek firma açısından eşsiz bir katma değer oluşturacaktır. Firma, AB iş kültürü ile tanışacak, oluşturulan proje ortakları ile olan ilişkilerin, diğer uluslar arası ortaklara yönelik olarak hem önemli bir referans, hayati bir deneyim sağlanmış olacaktır.

3. Rekabet Kazanımı: Firma ve proje Avrupa sayısal içerik pazarının bir parçası olacak ve bu pazarın sağladığı faydalardan yararlanabileceklerdir. Firma uluslar arası platformda bir AB şirketi olarak kabul edilecek, bununla birlikte sadece AB sayısal içerik ağlarının değil AB internet ve mobil ağların da içerisinde yer almak firmalara önemli bir stratejik güç kazandıracaktır. AB fonlarından yararlanmış olan firmanın kredibilitesi artacak, AB pazarında iş yapması, müşteri ve ortak bulması kolaylaşacaktır.

3.4.2.2. Türkiye'nin E-Content Programına Katılımı

Türkiye, E-Content Programına katılım için AB'ye resmi başvuruda bulunmuş ve ilgili Mutabakat Zaptı üzerinde mutabakata varılmıştır. Katkı payımızın yılda yaklaşık 450 bin Euro olacağı hesaplanmıştır. E content programının bir parçası olduğu, eğitimden sağlığa, akıllı ulaşımdan elektronik ticarete, yüksek teknolojide KOBİ'lere kadar geniş bir yelpazeye sahip olan eEurope+ girişimine Türkiye, en son başvuran ülke konumundadır (<http://econtent.dpt.gov.tr/14.asp>, 2004).

AB' deki bilgi toplumu çalışmaları hızla gelişmektedir. Türkiye'nin böyle bir girişimin içinde yer alması Türkiye ve Türk halkının geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin bilgi toplumunu oluşturmaya ve eEurope+girişimine katılması hususuna Ulusal Programda da yer verilmiştir.

3.4.3. Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı

Avrupa çapında işsizlik hâlâ çok yüksek olmasına rağmen birçok firma, doğru becerilere sahip işçiler bulmakta güçlük çekmekten şikayet etmektedir. İrlanda'nın gibi canlı bir ekonomide bile, beş KOBİ'den biri, becerikli işçi eksikliğini, gelişmelerini kısıtlayan önemli bir unsur olarak görmektedir (AB bülteni, 2001). Firmalar rekabetçi dünyada gerçekleşen bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için kalifiye işgücünün yardımına gereksinim duymaktadır.

Bu bağlamda, Leonardo Da Vinci Programı, Roma Antlaşmasının 127. maddesi gereğince mesleki eğitim, kariyer yönlendirmesi, uzaktan öğrenim ve eğitimi kaplayıp, girişimler, toplumsal ortaklar, eğitim kurumları, üniversiteler, devlet örgütleri, araştırma merkezleri, hükümetler arası araştırma merkezleri ve yerleştirme programları ve değiştirmeler için 6 Aralık 1994, 94/819/AT(ATRG 340/94) sayılı konsey kararı ile hazırlanmıştır (http://www.kypros.org/CY-EU/tr/06_news/news008.htm, 2003).

Birinci safhası 1995-1999 yılları arasında uygulanmış, Leonardo da Vinci II'ye ilişkin Konsey Kararı 26 Nisan 1999'da benimsenmiş, 1 Ocak 2000 itibariyle Program'ın ikinci aşamasına geçilmiştir. Programın uygulanması için 2000-2006 dönemi için Topluluk bütçesinden 1.150 milyon Euro ayrılmıştır (www.dpt.gov.tr/ulusalajans/leonardo/belgeler/leonardogeneralbilgideg.doc).

Daha önce Avrupa'da uygulanan FORCE (sürekli eğitim), PETRA (temel eğitim), COMETT (üniversite-iş dünyası işbirliği), LINGUA (dil öğrenimi) ve EUROTECNET (teknolojik yeniliklerle ilişkili niteliklerin yükseltilmesi) programlarını, daha fazla tutarlılık sağlanması amacıyla bünyesinde birleştiren Programının temel amacı, meslekî eğitimle ilgili farklı kuruluşları içeren uluslar arası ortaklıkların projelerini destekleyerek, üye ülkelerin bu alandaki politika ve yenilikçi eylemlerini geliştirmelerine yardımcı olmak, mesleki eğitim düzeyinin yükseltilerek teknoloji ve sanayideki gelişmelerden yararlanmayı sağlamaktır (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/150/duman.htm>, 2003).

Eğitim ve Gençlik Programları, Araştırma ve Geliştirme alanındaki 6. Çerçeve Programından sonra AB tarafından yürütülen ve aday ülkelere açık olan en büyük programlardır.

Programa AB'ye üye ülkeler, Avrupa Ekonomik Alanına üye EFTA ülkeleri ve İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, AB'ye aday ülkeler, Bulgaristan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya ve *Türkiye* katılabilmektedir.

3.4.3.1. Programın Temel Kuralları

Leonardo Da Vinci mesleki eğitim programı, her düzeydeki mesleki eğitim kuruluşları, merkezler ve üniversiteleri de içeren yapılanmalar, araştırma merkezleri ve kuruluşları, **özellikle KOBİ'ler**, sanayi kuruluşları, mesleki eğitimle ilgili kuruluşlar, sanayi ve ticaret odaları da dahil olmak üzere ticaret ile ilgili kuruluşlar, sosyal ortaklar: (ulusal düzeyde kurulmuş işverenler ve işçi örgütleri), yerel ve bölgesel kurum ve kuruluşlar, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, gönüllü yapılanmalar ve hükümet dışı kuruluşların katılımına açıktır (http://www.eucenter.bilkent.edu.tr/sol/4infoexchange/ulusal_ajans_duyurusu.doc, 2003).

Programın faaliyet konuları olan dolaşım, pilot projeler, dil yeteneklerinin artırılması, uluslararası işbirliği ağları; danışma kılavuzlarının hazırlanması ile ilgili olarak uygulanacak temel kurallara Tablo 3.5'de yer verilmiştir.

Tablo 3.5: Leonardo Da Vinci Programının Temel Kuralları

Faaliyet alanları	Azami Süre		Uygun bulunan maliyetler üzerinden en yüksek finansal katkı (%)	Yıllık, proje bazlı, Topluluk mali desteği tavanı (Euro)
Hareketlilik(mobility) ➤ Yerleştirmeler - Temel eğitimde olanlar - Yüksek öğrenim öğrencileri - Genç işçiler ve yeni mezunlar ➤ Karşılıklı değişimler	Proje 2 yıl	Yerleştirme veya karşılıklı değişim 3 hafta – 9 ay 3 – 12 ay 2 – 12 ay	<i>İhtiyaca göre</i>	Her yararlanıcı ve yerleştirme veya karşılıklı değişim başına 5000
	2 yıl	1- 6 hafta		
Pilot projeler Konulu faaliyetler için	3 yıl		%75	200 000- 300 000
Dil yeterlilikleri	3 yıl		%75	200 000
Ülkeler arası ağlar	3 yıl		%50	150 000
Referans Kaynakları	3 yıl		%50 – 100	200000- 300000

Kaynak: "Proje Sahipleri İçin Genel Rehber, 2003 – 2004", 20.06.2003.

<http://www.leonardo.gov.tr/leonardo/belgeler/LeonardoIIPrgasama.doc>

Programın faaliyet alanları incelendiğinde KOBİ'lerin katılımına ve kullanımına en uygun alanın **hareketlilik faaliyetleri** olduğu görülecektir. Bir KOBİ programa girişimci / proje sahibi, gönderici taraf veya ev sahibi taraf olarak katılabilir. Proje (proje sahibi dahil), biri Avrupa Birliği üyesi ülkeden olmak üzere en az iki katılımcı arasında olmalıdır. Hareketlilik projelerinin finansmanı kapsamında, Ulaşım, sigorta ve günlük harcamalar Kişi başına ayrılacak ödenek, yerleştirmenin süresine bağlı olarak, her yararlanıcı için azami 5000 €'dur (Bkz. Tablo 3.5). KOBİ'lerin ilk tekliflerini vermelerine yardımcı olmak üzere 500 Euroluk bir yardım da söz konusudur. Hareketlilik kapsamındaki projeler için son başvuru tarihi 13 Şubat 2004, projenin en erken başlama tarihi 1 Haziran 2004, Yerleştirme/değişimin en geç başlama tarihi 31 Ağustos 2004, projenin en son bitiş tarihi 31 Mayıs 2005 olarak belirlenmiştir (<http://www.ua.gov.tr/leonardo,2004>).

Teknolojisi yüksek yeni bir makinenin kullanımını öğrenebilmek için bile bir KOBİ, proje ortakları bulup, projeyi şartlara uygun olarak hazırlayıp programa katılabilir. Cam işleme faaliyetlerinde bulunan Türkiye'deki bir KOBİ uygun bir proje hazırlayıp belli bir genç işçi grubunu yeni teknikler öğrenmesi, beceri edinmesi amacıyla, Leonardo'nun hareketlilik projeleri başlığı altında, proje yürütücüsü olarak proje ortaklarından birisinin ülkesindeki bir cam işleme fabrikasına gönderebilir.

Leonardo Da Vinci programına katılım için ön teklif ve esas tekliflerle ilgili son başvuru tarihleri 2004'de yayınlanacak Topluluk teklif çağrılarında belirtilmektedir. Proje sahipleri ilan edilen tarihlere uymak kaydıyla istedikleri yıl teklif verebilirler. Teklif çağrılarda teklif vermek için son başvuru tarihleri, tekliflerin seçilme tarihleri, söz konusu çağrı ile ilgili öncelikler ve işleyişe yönelik düzenlemeler mevcuttur. Teklif vermek isteyenler ilgili başvuru formlarını posta ile Ulusal Ajansa ve/veya Avrupa Komisyonuna gönderir (http://www.leonardo.gov.tr/leonardo/belgeler/LeonardoIIPrgas_ama.doc, 2003).

Ön Teklif, teklifin amaçları, hedef grup/gruplar, beklenen çıktılar, uzmanlık ve ortakların rolü, projenin global maliyet tahmini gibi unsurlara ağırlık verilmelidir. İçerik yönünden ön teklif ve esas teklif, geçerli ihtiyaç konusunda yapılan detaylı değerlendirmenin sonucunu göstermelidir. Ön teklif safhasında farklı katılımcı ülkelerden kurum ve kuruluşlarla farklı mesleki geçmişlerden gelen ve ortak bir fikre yönelik çeşitli bilgilerin bir araya gelmesini sağlayabilen kişilerin belirlenmesi önemlidir.

Esas teklif, ön teklife dayalıdır, ancak daha detaylıdır. Ön teklifte verilen bilgilere ek olarak; Projenin iş paketlerini, metotları, her iş paketinde ortakların özel rolleri, kalite yönetimi planı ve detaylı yayma stratejisini açıklayan bir iş planı ve her harcama kalemi için detaylı finansman planı bulunmalıdır.

Resmi uygunluk (seçilebilirlik) şartlarını yerine getirerek seçilen projeler değerlendirme sürecine tabi tutulmaya hak kazanır. Leonardo da Vinci programından kaynak sağlamaya hak kazanmak için minimum dört şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (www.leonardo.gov.tr/leonardo/belgeler/LeonardoIIPrgasama.doc, 2003)

Proje ülkeler arası işbirliği içermelidir. Avrupa ortaklığı için, üç ülkenin katılımı gerekmektedir. Bu ülkelerden biri Avrupa Birliği'ne üye bir ülke olmalıdır.

1. Programın bir ya da birden fazla amacını gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır.
2. Proje, bir zaman çizelgesi içinde organize edilmiş olmalı ve proje teklifi çağrısında belirtilen önceliklerden biriyle ilişkili olmalıdır.
3. Proje, girişimci ve ortakları tarafından da ayrıca finanse edilmelidir. Topluluk, projenin sadece belirli bir bölümünü finanse eder.

3.4.3.2. Türkiye'nin Leonardo da Vinci Programına Katılımı

Türkiye'nin Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarından yararlanabilmesi amacıyla yönelik olarak, Ulusal Ajans görevini yerine getirmesi öngörülen Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı 15.01.2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 29.01.2002 tarih ve 24655 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile kurulmuş ve Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde, Türkiye'nin Genel Eğitim (Socrates), Mesleki Eğitim (Leonardo da Vinci) ve Gençlik (Youth) Programlarına 2004 yılından itibaren tam katılımını sağlayabilmesi için gerekli "Hazırlık Tedbirleri" dönemi ile ilgili sözleşmeler 23 Aralık 2002 tarihinde Türkiye'de, 27 Aralık 2002 tarihinde de Avrupa Komisyonu tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır (http://bilmuh.ege.edu.tr/~diabo/ulusal_ajans/ulusal_ajans.htm, 2003).

Programın II. safhası Türkiye'ye de açık olmasına rağmen, gerekli hazırlıkları yapamadığı için yararlanamamıştır. Programın birinci safhasını kaçıran Türkiye, Avrupa Birliği Konseyinin 26 Nisan 1999 tarihli kararı ile programın 2000-2006 yıllarını kapsayan ikinci safhasına katılma imkânı elde etmiştir. Katılım ile ilgili

mutabakat zaptı 15 Nisan 2004'de Brüksel'de imzalanmıştır (www.leonardo.gov.tr, 2004).

Türkiye'nin, Leonardo da Vinci II programına katılmak için, Avrupa Birliği bütçesine 2004 yılında, 6.024.000, 2005 ve 2006 yıllarında ise 13.024.000 Euro ödeyeceği mali katkı payı vardır. Türkiye'nin ödeyeceği katkıdan azami 4.800.000 Eurosu özellikle KOBİ'lerin kullanabileceği A tipi hareketlilik faaliyetlerine, tahsis edilecektir. Ulusal Ajansın bu programlarla ilgili faaliyetlerine mali destek sağlamak için en fazla 550.000 Euro tahsis edilecektir. Leonardo da Vinci II programına yapılacak katkının 2004 Yılında (2003 yılı katılım öncesi fonlarından) 4.726.508 eurosu, 2005 Yılında (2004 yılı katılım öncesi fonlarından) 8.418.059 eurosu, 2006 Yılında (2005 yılı katılım öncesi fonlarından) 8.318.218 eurosunun karşılanması planlanmaktadır.

2004 teklif çağrısı döneminde 293 proje teklifi başvurusu yapılmış, uygunluk kontrolleri sonucu 269 tanesi değerlendirilmeye alınmış, bağımsız dış uzmanlarca yapılan içerik değerlendirmeleri ve bütçe kontrolleri sonucu, 215 proje teklifi Yönlendirme ve İzleme Komitesi tarafından desteklenmeye değer bulunmuştur. Onaylanan projelerde 1883 kişinin yararlanması beklenmektedir. Yararlanıcıların 915 adedini insan kaynakları yöneticileri ve 331 adedini çalışan gençler, yeni mezunlar ve çıraklar oluşturmaktadır. Proje tekliflerinde KOBİ'lerin payı oldukça düşüktür. Bu sonuçlarla, 2004 yılı için hareketlilik projelerine ayrılan 4,8 Milyon Euro'nun tamamı kullanılmış olacaktır (<http://www.ua.gov.tr/leonardo/belgeler>, 2004).

3.4.4. Araştırma ve Geliştirme İçin Altıncı Çerçeve Program

Ortak Tarım Politikaları ve Yapısal Fonlardan sonra 2002-2006 yıllarında altıncısı yürürlükte olacak olan 16,3 milyar € bütçeye sahip olan Araştırma ve Geliştirme İçin Altıncı Çerçeve Program (6.ÇP), AB'nin en büyük 3. bütçesine sahip olan topluluk programıdır. Kasım 2002'de resmen başlayan 6.ÇP'nin hedefi, "Avrupa'yı 2010 yılında dünyanın en dinamik ve rekabet gücü en yüksek bilgi ekonomisi haline getirmeyi amaçlayan ERA'nın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak, bilgiye dayalı bir Avrupa Ekonomisi ve Avrupa hayatı kurmaktır. 6.ÇP'nin hemen akabinde 2007-2010 yılları arasında 7.ÇP uygulamaya koyulacaktır. Çerçeve programlar, Ar-Ge için Birliğin birincil aracıdır Programa, 15 üye ülke, 13 aday ülke ve

5 asosye ülke (İsrail, İsviçre, İzlanda, Lichtenstein, Norveç) olmak üzere katılan 3 grup halinde toplam 33 ülke vardır (http://www.fp6.org.tr/_etkinlikalanlari/sme/index.htm, 2004).

3.4.4.1. 6.ÇP Ar-Ge ve KOBİ'ler

AB'nin araştırma geliştirme programları, KOBİ'lere teknoloji tabanlarını geliştirme, yeni uluslar arası ortaklıklar bulma, bilgi dağarcıklarını geliştirme, üretim yöntemlerini ve üretimlerini geliştirme ve çağdaşlaştırma, bilgi edinme ağlarını yayma ve uluslar arası stratejiler geliştirmelerine önemli katkılarda bulunmaktadır. KOBİ'lerin rolüne verilen önemin göstergesi olan program, KOBİ katılımcıları için 2.100 milyon Euro'luk fonu ile dünyada küçük ve orta ölçekli firmalara verilen en büyük araştırma ve inovasyon desteklerinden biridir. Program, Avrupa Birliği KOBİ tanımına uyan işletmeleri KOBİ olarak almakla birlikte onları üç kategori halinde görür (http://www.fp6.org.tr/_etkinlikalanlari/sme/index.htm, 2004).

Tablo 3.6: 6.Çerçeve Programa Göre KOBİ Sınıflandırması

KOBİ'ler	Özellikleri	Katılabilecekleri 6 ÇP programları
1. Teknoloji geliştirenler	- Yerleşmiş AR-GE Yetenekleri vardır. - Uluslararası AR-GE işbirliklerinde etkili olarak yer almak için desteğe gereksinimleri vardır.	a. Bütünleştirilmiş projeler b. Mükemmeliyet Ağları c. 7 Tematik öncelik
2. Sınırlı AR-GE yeteneğine sahip KOBİ'ler(Öncü teknoloji kullananlar)	- AR-GE gereksinimleri vardır, fakat AR-GE yetenekleri ya çok az ya da hiç yoktur - AR-GE çalışmaları kendileri adına başkaları tarafından yürütülüyordur.	a. KOBİ'lere özgü etkinlikler b. CRAFT projeleri c. Kollektif Araştırmalar
3. Bütün KOBİ'ler; (Daha çok teknoloji kullanıcıları)	- Yeni teknolojileri özümsemeleri, yeni teçhizat alımı vb. şeklindedir. - Genelde AR-GE projeleri ile ilgilenmezler, gereksinim duymazlar	a. KOBİ'lere özgü etkinlikler b. Kollektif Araştırmalar

Kaynak: "17- Bilim ve Araştırma", 24.09.2003.

www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/pdf/IV-17.pdf, 2003' den derlenmiştir.

AB Tablo 3.6'daki gibi 3 şekilde sınıflandırdığı KOBİ'lere şu destekleri sağlamaktadır (http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/27012003/ismet_cebi.htm, 2003):

- KOBİ'ler için ve onlar tarafından yürütülen AR-GE'yi teşvik etmek,
- KOBİ'lerin ihtiyaçlarıyla uyumlu teknolojiler geliştirmek,
- KOBİ'lerin teknoloji özümseme ve teknoloji geliştirme yeteneklerini artırmak,

- KOBİ'lerle diğer firmalar arasındaki ağları geliştirmek,
- KOBİ'lerin araştırma projelerine öncü veya önemli ortak olarak katılımını arttırmak.

AB Çerçeve Programları KOBİ'lere önemli katkılarda bulunur. Örneğin 5ÇP boyunca 20.000 den fazla KOBİ 1.4 Milyar Euro destek almıştır. 5.ÇP'ye göre, 6.ÇP KOBİ katılımını artırma yönünde özel yöntemler önermekte, yeni ve daha fazla katılımı sağlayacak bir yaklaşım sergilemektedir.

KOBİ'ler öncelikli tematik alanlar başta olmak üzere 6.ÇP'nın bütün alanlarına girmeye teşvik edilir. 7 tematik alan şu konuları içerir (www.kobi-efor.com.tr/101.htm, 2003):

1. Yaşam Bilimleri, Genom Bilim ve Sağlık için Biyoteknoloji
2. Bilgi Toplumu Teknolojileri
3. Nano-teknolojiler, Akıllı Malzemeler, Yeni Üretim Süreçleri Teknolojileri
4. Havacılık Uzay
5. Gıda Güvenliği ve Sağlık Riskleri
6. Sürdürülebilir Kalkınma
7. Avrupa Açık Bilgi Toplumsal Yurttaşlık ve Yönetim

Bu öncelikli alanlara ayrılan toplam bütçe 12 milyar Euro'dur ve bu bütçenin %15'i KOBİ katılımına ayrılmıştır. Yardımlar hibe şeklinde olup projelerin sürdürülebilirliği ve uygulanabilirliği önem taşımaktadır. 5.ÇP programda pilot projeler olarak başlatılan bütünleşik projeler ve mükemmeliyet ağları KOBİ'lerin 7 tematik alana katılımda en önemli araçlarındandır. 7 öncelikli alanın bütçesinin % 80'inin bu araçlarda kullanılacak olduğu (9 Milyar Euro), düşünülürse KOBİ katılımının ve yeni araçların rolü anlaşılacaktır. 6.ÇP'a katılımın yeni araçları bütünleşik projeler ve mükemmeliyet ağlarıdır.

Bütünleşik Projeler (Integrated Projects-IP); temel ve uygulamalı araştırma, teknoloji geliştirme, demonstrasyon, yaygınlaştırma ve uygulama planlaması gibi etkinliklerin bütünleştiği ve yeni bilgi üretmeye yönelik projeler olarak tanımlanmaktadır (http://www.fp6.org.tr/_etkinlikalanlari/sme/index.htm, 2004). Projelere KOBİ'ler; tekil katılımcı olarak, KOBİ grupları içinde üye olarak, alt yüklenici olarak katılabilirler. KOBİ grupları ya da dernekleri üyeleri adına katılabilirler. Bu, kendi başlarına katılamayacak olan bir çok KOBİ'nin katılımını kolaylaştırır (http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/27012003/ismet_cebi.htm, 2003)

Mükemmeliyet Ağları (Networks of Excellence-NoE)'nin temel hedefi, belli bir konuda Avrupa'nın dağınık araştırma potansiyelini bir ağ çerçevesinde birleştirerek mükemmeliyetin yakalanmasıdır (http://www.fp6.org.tr/_etkinlikalanlarisme/index.htm, 2004).

KOBİ'lerin 6.ÇP'ye katılımına olanak ve kolaylık sağlayan bir diğer araç "Özel Hedefli Araştırma Projeleri (Specific Targeted Research Projects-STREP)"dir. Amacı, Avrupa'nın rekabet gücünü yükseltecek bilgiyi üretmek, süreçleri iyileştirmek veya yenilerini geliştirmek, olası ekonomik getirileri olabilecek yeni teknolojilerin geçerliliklerini kanıtlamaktır (www.kobi-efor.com.tr/101.htm, 2003).

6.ÇP her alanda KOBİ katılımını destekler. Yukarıda açıklanan programın genel araçlarının yanı sıra sadece KOBİ'ler için Özel Program Araçları da oluşturulmuştur. Bu araçlar tekil KOBİ'ler kooperatif araştırma ve kolektif araştırmalar olarak incelenebilir. KOBİ'ler için uygulanacak olan bütçenin 295 milyon euroluk kısmı Tekil KOBİ'ler Kooperatif Araştırma için, 100 milyon euroluk kısmı Eşgüdüm Etkinlikleri adı altında kolektif projeler için olmak üzere toplam yaklaşık 400 Milyon Euro dur (www.kobi-efor.com.tr/101.htm, 2003).

Tekil KOBİ'ler Kooperatif Araştırma (Co-Operatif Research-CRAFT); ortak araştırma, kendi araştırma olanakları olmayan, ancak yenilik yaratma kapasitesine sahip KOBİ'leri destekler. Bir proje için, en az 3 bağımsız KOBİ (en az biri üye devlet ya da aday katılımcı devletten) ile 2 Ar-Ge kuruluşu ortaklığı olmalıdır (http://www.fp6.org.tr/_etkinlikalanlari/sme/index.htm, 2004).

Eşgüdüm Etkinlikleri (Collective Research); bilgi tabanını genişletmek ve geniş KOBİ topluluğunun rekabet yeteneğini iyileştirmek amacıyla sanayi birlikleri ya da grupları adına araştırma merkezleri, üniversiteler...vb. tarafından yürütülen araştırma türüdür. 5ÇP'inde Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen beş pilot projeden biri olan kolektif araştırmalar; O sektördeki teknolojik temeli güçlendirmek, teknolojik araçları geliştirmek, Avrupa norm ve standartlarının belirlenmesinde bilimsel bir taban oluşturulması için ön araştırmaların gerçekleştirilmesi gibi hedefler doğrultusunda geliştirilmiştir (<http://www.fp6.org.tr>, 2004).

KOBİ'lerin 6.ÇP ve diğer programlara katılımını sağlayıcı başvuru için bilgilendirici bir oluşum da katılımı kolaylaştırma ve teşvik amacıyla "bilgilendirme ve

yardım programı” adı altında yaratılmıştır(www.aso.org.tr/avrupabirligi/avrupabirligi.html, 2003).

3.4.4.2 Türkiye’nin Altıncı Çerçeve Programa Katılımı

Türkiye’nin 6.ÇP’ye katılımına dair Mutabakat Zaptı, diğer aday ülkelerle birlikte 29 Ekim 2002 tarihinde Brüksel’de imzalanmış ve 10 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Çerçeve Programlarının bütçesi, üye ülkelerin katma değer vergisi yoluyla yaptıkları katkıların yanı sıra, ortaklık anlaşması imzalamış ülkelerin GSYİH’ları oranında ödedikleri katılım paylarından oluşmaktadır. Türkiye’nin programa katılım payı 1.yıl 48,2 milyon € (33,5 milyon € ulusal kaynak+14,7 milyon € AB hibe yardımı), 2. yıl 58,6 milyon €, 3. ve 4. yıl yaklaşık 75 milyon € olmak üzere toplam 260 Milyon €’dur. Türkiye’nin program bütçesine katkısı yaklaşık % 1.5’tir.

AR-GE harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı 1999 yılı itibariyle Türkiye’de %0,67 olarak gerçekleşirken bu oran, EU-15’de 1,88; USA’da % 2,7 ve Japonya’da %3,1 olarak gerçekleşmiştir (www.mmo.org.tr/mmo/etkinlikler/etkinlik2003/sanayikongresisonuc.htm, 2004). 8. Beş Yıllık Kalkınma Planında AB ve AR-GE alanında işbirliğinin geliştirilmesi vurgulanmıştır. Türkiye’de AR-GE faaliyetlerine ayrılan payın eşik değer olarak kabul edilen GSMH’nın %1’i seviyesine getirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye’deki büyük şirketler dahi araştırma-geliştirme ve pilot projeler için fon ayıramamaktadırlar. AR-GE harcamaları şirket cirolarının %0,8’ini bile aşmamaktadır.

Türkiye’nin orta ve uzun vadeli stratejik hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi açısından 6.ÇP’a katılım büyük bir fırsat oluşturmaktadır. Programa katılımın Türkiye’deki işletmelere sağlayabileceği yararlar şu şekilde sınıflandırılabilir (www.tobb.org.tr/6cerceve/duyurular/cakir.pdf, 2003);

- **Katılımın Şirketler Açısından Yararları:** İleri teknoloji geliştirilmesi, ileri teknolojiye ulaşma, şirketlerle işbirliği, yeni pazarlara ve coğrafi bölgelere ulaşma, uluslararası standart geliştirme...vb. sağlanacaktır (<http://www.cu.edu.tr/content/asp/turkish/ab6/ab6sunu.asp>, 2003).

- **Katılımın Teknolojik ve Ekonomik Getirileri:** Türk araştırmacıları, araştırma kurum ve kuruluşları ile Türk endüstrisi AR-GE birimleri program kaynaklarından proje desteği alabilecektir.
- **Katılımın Teknolojik ve Ekonomik Getirileri:** Araştırmacı dolaşımı ve yetiştirilmesi ile başka ülkelerde eğitim görmüş araştırmacıların geri dönmesi sağlanabilecektir.
- **Katılımın Siyasal Alandaki Getirileri:** AB'ye katılım yolunda somut bir adım atılmış, bilim ve teknoloji alanında tam üye statüsü kazanılmış olacaktır. AB müktesebatı ile uyum çerçevesinde Ulusal Program'da taahhüt ettiğimiz bir bölüm tamamlanmış olacaktır

Türk işletmelerinin yaratıcı fikirlerini değerlendirme amacıyla 6.ÇP'ye programına katılımları onlara pek çok fırsat sunacaktır. Fakat bilgi teknolojilerindeki eksiklikleri, yabancı dil bilen eleman açığı ve sürecin nasıl işleyeceğini bilmemeleri katılımın önündeki en büyük engellerdir.

Program birçok ana gruptan oluşmaktadır. Bu ana gruplar sağlık, enformasyon toplumu teknolojileri, Ar-Ge, çevre gibi çeşitli alt gruplardan oluşur. Türk KOBİ'leri Ar-ge ile ilgili projelerde oldukça isteklidir. Ayrıca, gıdanın kalitesi ve sağlığı ile enformasyon toplumu teknolojileri alanında da oldukça başarılı Türk işletmeleri vardır (www.fp6.org.tr, 2004).

6.ÇP'de desteklenmek üzere kabul edilen toplam teklif sayısı 1.737, katılımcı sayısı ise 18330'dur. Türkiye'den sunulan 543 projenin 72'si desteklenmek üzere kabul edilmiş olup, bu projelerin katılımcı sayısı 94 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcı açısından bakılınca, 882 sunulan katılımcı arasından 94'ünün desteğe kabul görmesi başarı oranı olarak %10,66'yı temsil ederken, bu oran aday ülkeler için %12.89, 6.ÇP toplam için %18.78 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca KOBİ'lerin de dahil olduğu yatay araştırma faaliyetlerinde katılımcı sayısına göre toplam 6.ÇP başarı oranı %18.05, aday ülkelerde % 16.90 olarak gerçekleşirken, aynı oran Türkiye için %19.05 olmuştur (http://www.fp6.org.tr/web/e_dokuman/Cagri_Degerlendirme/fp6-tr-katilim-12.01.2004.a.pdf, 2004). Bu, Türk KOBİ'lerinin henüz öğrenme sürecinde olduğu 6.ÇP'den başarılı sonuçlar ile çıkıp FP7'ye etkin gireceklerinin bir göstergesidir.

Programa en geç giren ülke olan Türkiye'nin mevcut koşullarda genel performans düzeyi normal karşılanmalıdır; yükseltmek için çok alanda çok sayıda

iyileştirme yapılmalıdır. Program kapsamında 2004, 2005 ve 2006'da proje çağrıları yapılacaktır. 6.ÇP'de başarılı olunamaması halinde, 7.ÇP veya 8.ÇP'e hazır olunabilir. Hazırlık sürecinde bilgilendirme çalışmalarının artması, başarılı uygulamaların örneklenmesi ve proje borsalarının kurulması oldukça önem taşımaktadır.

3.4.5. Media Plus Programı

1990-1995 dönemini kapsayan ilk program olan Media 1 için 200 Milyon € ayrılmıştır. Bu programın sona ermesinden sonra AB'ye sağladığı faydalar değerlendirilerek 1996 –2000 dönemi için Media 2 programı uygulanmıştır. 310 milyon € ayrılan bu programı takiben uygulamaya koyulan Media Plus programı ise 2001-2005 dönemini kapsamakta ve 400 milyon € bütçeye sahip bulunmaktadır. Görsel işitsel sektördeki çeşitli yapısal eksikliklerin giderilmesine ve Avrupa'daki sinematografik, görsel-işitsel ve multimedya endüstrilerinin gelişimi için elverişli bir ortam yaratılmasına katkıda bulunmak amacıyla AB komisyonu'nun 14 Aralık 1999 tarihinde, COM (1999)0658 sayısı ile yayınladığı program ile Media Plus başlamıştır (İKV, 2003, s.9).

Medya plus programının temel amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Avrupa görsel-işitsel sektörünün, Avrupa pazarındaki ve uluslar arası piyasalardaki rekabet gücünün arttırılması.
- Avrupa görsel-işitsel sektörlerindeki yapısal eksikliklerin giderilmesi
- Sektörde yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması ve bu teknolojilerin gelişiminin sağlanması,
- Görsel-işitsel yapım kapasitesi düşük ülke ve bölgelerde söz konusu sektörün geliştirilmesi oluşturmaktadır.

3.4.5.1. Programın Faaliyet Alanları

Medya plus programı medya eğitim ve medya gelişim, dağıtım ve tanıtım adlı iki temel bölümden oluşmaktadır. 400 milyon euroluk bütçenin 50 milyon eurosu eğitim programına ve 350 milyon €'su ise geliştirme, dağıtım ve tanıtım programına ayrılmıştır (İKV (a), 2001, s.44)

Medya eğitim programı, görsel-işitsel sanayi çalışmalarının uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artırılması hedefine yöneliktir. Programının hedef kitlesini

görsel-işitsel sektörde faaliyet gösteren profesyoneller, eğitimciler ve işletmeler oluşturmaktadır Programın amaçları şunlardır:

- Görsel-işitsel sanayinin ihtiyaçlarının karşılanması ve rekabet gücünün artırılması için sektörde faaliyet gösterenlere sağlanan sürekli eğitimin iyileştirilmesi,
- Sektöre yönelik eğitim veren kuruluşlar ve şirketler arasında oluşturulacak bir ağ aracılığıyla know-how ve başarılı uygulamaların değişiminin yanı sıra bu alandaki işbirliğinin teşvik edilmesi olarak tespit edilmiştir.

Medya eğitim programının amaçları doğrultusunda, görsel işitsel yapım kapasitesi düşük ülke ve bölgelerin ihtiyaçlarına, KOBİ'lerin de yer aldığı bağımsız bir Avrupa yapım ve dağıtım sektörünün gelişimine özel önem verilecektir. AB komisyonu, bu programa sunulan eğitim projelerinin çok uluslu bir topluluğa hitap etmesine dikkat etmektedir (İKV (a), 2001, s.44).

Medya geliştirme programında, Avrupa Bağımsız üretim firmalarının, görsel-işitsel eserlerinin üretimi teşvik edilmektedir. MEDIA Yeni Yetenek, Tek projelerin gelişiminin desteklenmesi gibi destek mekanizmaları vardır (http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/devel_en.html, 2004).

MEDIA dağıtım, görsel işitsel çalışmaların (kurgusal edebiyat, dokümantasyon, animasyon, karşılıklı etkileşim programları), dağıtım ve Avrupa film arenasında video, DVD ve televizyon aracılığıyla yayınlanmasını destekler (http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/distr_en.html, 2004).

Media tanıtım programı kapsamında yapılacak finansal destek, Avrupa görsel-işitsel üreticileri ve dağıtımçıların başarısı için yapılacak her türlü tanıtım faaliyetlerini ve Avrupa ve uluslar arası faaliyetlere katılımın cesaretlendirilmesini hedefler (http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/promo_en.html, 2004).

3.4.5.2. Media Plus Programına Türkiye'nin Katılımı

Medya Plus çerçevesinde bulunan medya eğitim ile medya gelişim, dağıtım ve tanıtım programları 15 AB üye ülkesinin yanı sıra, ortaklık anlaşmaları ya da topluluk programlarına katılımlarına ilişkin imzalanan veya imzalanacak olan ek protokollerle MDAÜ'lere, her biri için ayrı ayrı belirlenecek ek düzenlemelerle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Malta, Türkiye ve EFTA ülkelerine açıktır. Türkiye Medya Plus programına

katılma isteğini topluluğa bildirmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/genel050203.htm>, 2004).

3.5. Genel Değerlendirme

Avrupa Birliği'nin değişik öncelikler için belirlediği ucuz faizli kredi ve hibeleri ve topluluk programları pek çok konuda Türkiye'nin de kullanımına açıktır.

Doğrudan ve dolaylı olarak mali ve mali olmayan destekler şeklinde sınıflandırılan, AB'nin Türkiye'nin kullanımına açık programları ve destekleri, genel itibariyle Türk işletmeleri tarafından yeterince kullanılamamaktadır. Bu desteklerin bir kısmı, doğrudan işletmeler tarafından AB normlarına uygun projeler hazırlanmasını gerektirirken, bir kısmı gerekli altyapı ve bilgilendirmenin yapılamaması sonucu istenilen düzeyde kullanılamamaktadır.

Doğrudan mali destekler kapsamında yer alan İşletmeler İçin Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programına Türkiye, KOSGEB koordinatörlüğünde katılmaktadır. Programın finansal araçları henüz Türkiye'de kullanılmamaktadır. Türkiye'nin programa katılımına olanak sağlayan sürecin 1999 Helsinki sonrası başlaması ve mutabakat zaptının Ekim 2002'de imzalanmış olması, programın finansal araçlarının kullanımını geciktirmiştir. Türk KOBİ'lerinin mali destek bulmaya yönelik sorunları devam etmesine rağmen, 3 Kasım 2003 tarihli "AB Türkiye Stratejisi"nde de AB'nin belirttiği gibi asıl sorun, yönetim eksikliği ve teknoloji yetersizliğidir. Hem KOBİ'lere mali katkılarda bulunulacak hem de teknolojiyi bir öncelik olarak ortaya koyan ATK, ATK Başlangıç sermayesi ve iş melekleri gibi araçların kullanımı ile mevcut finansal ortamın, sermaye piyasalarının gelişimi sağlanacak ve teknolojiye yatırımın önemi teyit edilecektir. Finansal araçların kullanımı için gereken altyapı ve araçların oluşturulmasıyla programa etkin katılım sağlanabilecektir.

Çok yıllık girişimcilik programı dahilinde, fakat doğrudan finansal olmayan destekler kapsamında değerlendirilen, politika geliştirme çabaları ve Avrupa Bilgi Merkezleri çalışmalarına katılımda, Türkiye iyi düzeydedir. Zira politika geliştirme çabalarının bir sonucu olarak Türkiye, Küçük İşletmeler Avrupa Şartını kabul etmiş ve CC Best ile deneyimlerin paylaşılması sürecine dahil olmuştur. 2004 yılında kurulması planlanan 23 ABM'nin 9'u Türkiye'dedir. Bu gelişmeler Türkiye açısından olumludur. AB'nin Türkiye'ye yönelik katılım öncesi mali yardımları, doğrudan mali destekler kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kredi ve hibelerin dağılımı, müktesebatin

uygulanması amacıyla AB tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı belgesi dikkate alınarak, Türkiye tarafından hazırlanan ulusal programdaki önceliklere göre planlanmaktadır. Ulusal programın 1/3'ü düzenleyici altyapı yatırımları, 1/3'ü kurumsal yapılanma ve kalanı bölgesel kalkınma (KOBİ'ler, altyapı, insan kaynakları) bileşenlerinden oluşur. Burada KOBİ'ler; hem bölgesel kalkınma yardımları kapsamında desteklenmesi hedeflenen kesim olarak, hem de diğer iki bileşenin uygulanması için yapılan çalışmalar için açılan ihalelere katılım sürecinde çeşitli fırsatlara sahip olmaktadır. Ayrıca bu üç bileşenin temel çıktıları Türk KOBİ'lerini rekabete hazırlayacak ortamı geliştirmesi sayesinde de dolaylı yardımlar sağlayacaktır.

Katılım öncesi yardımlardan KOBİ'lerin alacağı pay Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin KOBİ eylem planı çerçevesinde çizdiği çerçeve esasında olacaktır. Zira eylem planı incelenecek olursa, finansal ortamın iyileştirilmesinden, girişimciliğin geliştirilmesine kadar pek çok alanda çeşitli reformlar yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca Ulusal Program ve Eylem Planında belirtilen “yatırıma destek” başlığı; müktesebata uyum çerçevesinde düzenleyici altyapının kurulması, güçlendirilmesi için yapılan yatırımlar ve ekonomik ve sosyal uyuma yönelik Türkiye'deki bölgeler arası eşitsizlikler ve Türkiye'nin ulusal geliri ile AB ortalaması arasındaki farklılığın azaltılması çalışmaları ile üye ve aday ülkelerle sınır ötesi işbirliklerinin desteklenmesini kapsar.

AB'nin mali imkânlarından yararlanabilmek için AB normlarına uygun projeler hazırlanması gerekmektedir. Gerek AB'nin tek çerçeve yönetmeliği sonucunda Türk işletmelerine sağladığı ihalelere katılma hakkının kullanımında, gerek katılım öncesi hibe ve kredilerin kullanımında, gerekse de topluluk programlarına katılımın sağlanmasında proje üretme ve hazırlama süreçleri çok önemlidir. Bu, Türk işletmelerine AB prosedürlerini üyelik öncesi süreçte tanıma ve öğrenmeleri imkanlarını sağlayacaktır. Türk işletme yapısının ve iş görme becerilerinin AB standartlarına erişmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca kendi başına proje hazırlayacak becerisi olmayan KOBİ'lere bu konuda danışmanlık verecek firmaların kurulmasını destekleyecektir. Bir kere bile AB kaynaklarından yararlanan işletmelerin, uluslararası pazarlarda kredibilitesinin artmasını sağlayacaktır.

Avrupa Birliği, bu çalışmada, dolaylı mali olmayan destekler kapsamında yer verilen topluluk programlarını aday ülkelerin katılımına açarak onların birliğin politikalarını anlamalarını, adaptasyonlarını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Programa

katılan her ülke katıldığı programa ait katılım payını ödediği sürece üye ülkelerle eşit haklara sahiptir. Türkiye, eğitimden ar-ge'ye, girişimcilikten çevreye kadar pek çok topluluk programına katılmaktadır. Türkiye'nin topluluk programlarına katılımı henüz hedeflenen düzeyde değildir. Ayrıntıları incelenen programlardan elde edilecek getirinin ödenen katkı payından büyük olması, üretilecek projelere bağlıdır. Ayrıca pek çok programa katılımın altyapı çalışmaları halen sürmektedir.

Çeşitli birlik politikaları arasında KOBİ'lerin dahil edildiği en önemli politikalar arasında, ar-ge ve bilgi, teknoloji politikası gelmektedir.

Avrupa Birliği'nin mesleki eğitimin desteklenmesi amacıyla düzenlediği Leonardo Da Vinci programı ülkemizin katılıma açıktır. 1999 yılından beri Türkiye'nin katılımına açılan Avrupa eğitim ve Gençlik programlarına katılım tam olarak Nisan 2004'de imzalanan Mutabakat zaptı ile gerçekleşebilmiştir. Gerekli alt yapı çalışmalarının tamamlanamaması, ulusal ajansın kurulmasının gecikmesi, kanunların çıkarılmasında yaşanan gecikmeler ile aradan geçen 5 sene Türkiye'nin kaybı olarak nitelendirilebilir. Leonardo Da Vinci Mesleki eğitim programına KOBİ'lerin katılımını teşvik edecek çeşitli çalışmalar yapılmasının gereği kaçınılmazdır.

Türkiye'de ar-ge'ye ayrılan pay hem ulusal düzeyde, hem de işletmeler bazında oldukça düşüktür. Bu açık 6.ÇP öncülüğünde hem Türkiye'nin kendi teknolojisini, gündem ve stratejisini belirlemesi ve hayata geçirmesi konusunda hem de geliştirilen projeler ölçüsünde AB fonlarının kullanımı ile kapatılabilir. 6.ÇP, deneyim kazanacak olan işletmelerin yedincisinde daha başarılı olmasını sağlayacak bir süreç olarak düşünüldüğünde verimlidir. İşletmelerin ve özellikle KOBİ'lerin 6.ÇP'ye katılımı ülke bazında desteklenmelidir. Bilgilendirme çalışmaları, başarılı işletmelerin örneklenmesi şeklinde yapılabilir.

Sonuç olarak, AB kaynaklarının ülkemizde kullanımı; hem stratejik alanlarda altyapının tamamlanmasını hem de bu olurken gelişen, yeniliklere açık bir KOBİ kesiminin yaratılmasını sağlayacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada Türk KOBİ'leri ve AB KOBİ'leri genel özellikleri ile incelenmiş ve Türk KOBİ'lerinin AB fırsatlarından yararlanma olanakları araştırılmıştır.

Hem Türkiye hem Avrupa Birliği ekonomisi, KOBİ ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Türkiye, Avrupa Birliği'nin kesime birlik bazında yaptığı destekler göz ardı edilecek olduğunda genel olarak üye ülkelerle benzer destek politikaları uygulamaktadır. Türkiye'nin sanayi politikası, AB sanayi politikası ilkeleriyle de genel olarak uyumludur. Fakat üye ülkelerin ekonomik yapıları, kesimin kredi kullanım olanaklarını artırmakta, çeşitli ve etkili finansal araçların kullanımı KOBİ'lerin sermaye bulma sorunlarına çözüm getirmektedir. Yine AB işletmelerindeki inovasyon ve ar-ge kültürü bu alana yatırım yapılmasını desteklemekte, ülkeler de bu ihtiyaç doğrultusunda destek miktarlarını ilgili alanlara kaydırmaktadırlar.

Bu bağlamda, Türk işletmelerinin teknoloji seviyelerinin yaygın bir şekilde yükseltilmesi gerekmektedir. KOBİ'lerin düşük teknoloji seviyeleri, işletmelerin teknoloji alt yapılarının geliştirilmesine yönelik eğitim, danışmanlık, ar-ge destekleri ile artırılmalıdır. AB'nin bile Amerika ve Japonya'ya göre kendini geride hissettiği ar-ge konusunda program ve proje üretmesine karşılık, Türkiye durumu itibarıyla özel ilgi gerektiren bu konuda daha fazla çaba sarfetmesi gerekmektedir.

Mali sektör bünyesinde yapılacak reformlarla Türk KOBİ'lerinin kredi kullanım oranları yükseltilmeli ve yapılacak çalışmalarla AB'deki para ve sermaye piyasalarından yararlanma imkanları sağlanmalıdır. Zira önemli olan AB aracılığıyla alınacak kaynakların doğru alanlara, doğru şekilde kanalize edilmesidir.

Sonuç olarak Türk işletmelerinin çeşitli AB kaynaklarından yararlanabilmesi olanağı iki temel üzerine oturtulabilir. AB kaynaklarından yararlanabilmenin ilk aracı altyapı çalışmalarının tamamlanması sonucunda olacaktır. İkinci fırsat ise, Türk KOBİ'lerinin bireysel çalışmaları, proje üretmeleri ile onları pek çok AB kaynağının kullanım sürecine dahil edecek çabaları sonucunda oluşacaktır. AB kaynaklarından yararlanan KOBİ'ler, hem uluslar arası bir rekabet gücü elde edecek, hem de üyelik sürecinde adaptasyon sorunu yaşamayacaklardır. Türk KOBİ yapısını geliştirecek uygulamalar örnek alınabilecektir. İşletmelerde Ar-ge ve yenilik kültürü oluşacaktır. Bu da, küçüklere verilen önemin hızını artıracak ve ekonomiyi bir yenileşme sürecine sokacaktır.

Türk işletmelerinin ve kurumlarının pek çoğu AB'nin Türkiye'ye yönelik yardımlarından haberdar değildir. Bu programlardan haberdar olanların ise yetişmiş personel eksikliği, ar-ge konusundaki yetersizlikleri katılımları konusunda önlerindeki en büyük engeldir. Avrupa Birliği prosedürlerinin kesin kurallara bağlı olması, programların kullanımı için istenen proje üretme süreçlerine Türk işletmelerinin alışık olmaması gibi pek çok sorun işletmeleri programları araştırma konusunda çekingen kılmaktadır.

Özellikle 2004 Aralık ve sonrası süreçte Türkiye'ye aktarılacak katılım öncesi yardımların artacağı, göz önüne alınırsa, Türk işletmelerinin deneyim kazanıp, kendilerini AB fırsatlarına hazırlamaları bir zaruriyettir. Türkiye'nin AB'ye adaylığı ve üyeliği sonrası, birer fırsatlar dönemi olarak algılanırsa AB kaynaklarının kullanımı ve doğru yerlere aktarımının faydalarının uzun dönemde getirisi yüksek olacaktır.

KAYNAKLAR

AB AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Avrupa Birliği ve Çevre, (1999), Ankara.

AB Bölgesel Politika, (2000), Ankara.

AB KOBİ Destek Politikası “Ekonomik Büyümenin Motoru”, (2000), Ankara.

AB Mali Yardımları, “*Projelerle İlgili İzlenecek Adımlar*”, 24.08.2003

www.microsoft.com/turkiye/girisimci/avrupabirligi/hibeler.asp

Adana Sanayi Odası Web Sitesi, “Eğitim Projeleri , MEKSA”, 2004

<http://www.adaso.org.tr/meksa.php>

Akgemci, T., (2001), “*KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*”, KOSGEB, Ankara.

Akpınar, A.; Çevik, İ., (2001), “*Avrupa Birliği ve Türkiye’de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (Özet)*”, TESKOMB, Ankara.

Algan, N.; İzgi, B., (2000), “AB’ne uyum sürecinde KOBİ’lere yönelik devlet yardımları”, *Krizden Çıkışta KOBİ’lerin Yapılanması ve 2000’li Yıllar İçin Değişim Stratejileri Paneli*, Çukurova Üniversitesi, İİBF, ss.23-37

Alpar, C., Akın F., (1996), *Gümrük Birliği ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkileri*, KOSGEB, Ankara, s.25-26

Arnau, R., D. Alain, (1999), Network 3 Finance&Management Second React Annual Conference.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı, Dosya, SAYI:

B.02.1.DPT.0.13.00 KONUSU: AB Eğitim ve Gençlik Programları, 20.06.2003

http://www.eucenter.bilkent.edu.tr/sol/4infoexchange/ulusal_ajans_duyuru.doc

Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonardo Vinci Programı”, 2003

<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/150/duman.htm>

Avrupa Birliği Programları / Topluluk Programları, 20.06.2003

www.aso.org.tr/avrupabirligi/avrupabirligi.html

Avrupa Komisyonu, Proje Sahipleri İçin Genel Rehber, 2003 – 2004, 20.06.2003

<http://www.leonardo.gov.tr/leonardo/belgeler/LeonardoIIPrgasama.doc>

AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ,

“AT Dış Yardımlar Sözleşme Prosedürleri İçin Pratik Kılavuz”, 31.01.2004,

<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ihale-1.pdf>

<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ihale-2.pdf>

“AB Mali İşbirliği, İkili Projeler, Avrupa Komisyonu’nun (AK) Sağladığı Diğer Hibeler”, Nisan 2002

<http://www.deltur.cec.eu.int/mali-ikili-hibeler-ak.html>

AB Eğitim ve Gençlik Dünyasına İlk Adım, Basın Duyurusu, 10 Ocak 2003.

http://bilmuh.ege.edu.tr/~diabo/ulusal_ajans/ulusal_ajans.htm, 20.06.2003.

ATO Dış Ticaret Bülteni, 2000/10, Yıl: 4 Sayı: 37.

Baylan, N.; “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, TOBB, Organize Sanayi Bölgeleri, Ticaret Odaları”, www.baskent.edu.tr, 20.06.2003.

Beratiye, Ö., (2000), “KOBİ’lerin dışa açılmasında İGEME’nin rolü”, *Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ’ler, Seminer 6-7 Mart 1999*, Türkiye Avrupa Birliği Derneği, ss. 32-34.

Bilgiç, M. (2003/9), “KOBİ’lere Yönelik Finansal Destekler ve Yardımlar”, KOSGEB, www.kosgeb.gov.tr, 18.12.2003.

Commision Of The European Communities, Cyfenter News Round 2000

Commision of The European Communities, (COM-2001) “Creating an Entrepreneurial Europe. The Activities of The European Union for Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) 98 Final”.

Contribution of Smaller Firms, 20.11.2002,

http://www.dti.gov.uk/comp/benchmark/pdf_file/contrib.pdf

CORDİS, “AB LIFE III Çevre Programı Yürürlüğe Girdi”, No:159, 20.06.2003
<http://www.kobinet.org.tr/kosgebabm/hizmetler/dokümantasyon/AB21htm#2>

Çakıcı, A.; (2002), “Mersin’de faaliyet gösteren küçük ve orta boy işletmelerin sorunları ve beklentileri” *Mersin Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, S.19

Çarıkçı, E., (2001), “43 soruda dünya ve Türkiye dış ticaretinde gelişmeler ve Türkiye’nin ihracatı teşvik tedbirleri”, *Yeniden Yapılanma Sürecinde Türkiye Ekonomisi*, ATO Yayınları, ss.142-159.

Çakır, Y., “Altıncı Çerçeve Programı, Şirketler ve KOBİ’ler” ,24.09.2003
www.tobb.org.tr/6cerceve/duyurular/cakir.pdf;

Çebi, R., (2003), 6 Çerçeve Programda Kobi Yaklaşımı, 24.09.2003
http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/27012003/ismet_cebi.htm

Çetin, C., (1996), *Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi*, İstanbul: Der Yayınları.

Çımat, A., Laçinel A., (2002), “KOBİ’lerin finansman sorunun çözümünde risk sermayesi”, *Vergi Denetmenleri Dergisi, Eğitim Yayınları Serisi*, Ankara.

TOBB, (2002), TOBB Genel Yayın No Genel: 359 -PM: 2, .Hazırlayan: Çolakoğlu, M.H., “KOBİ rehberi”, Ankara.

Demirci, R.; Akpınar, A.; Çevik, İ.; (2001), *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Esnaf ve Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, TESKOMB, Ankara.

DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI.

“AB’nin Üçüncü Ülkelere Yönelik Yardımları Kapsamındaki Projelerin İhalelerine Türk Müteşebbislerin Katılımı (BasınDuyurusu)”, 11.02.2002,
<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/turkmutesebbis.htm#ftn>

“Dijital İçerik (E-Content) Programı Hakkında BilgiNotu”, 11.02.2002,
<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/EContent020103.htm>

“Türkiye-AB Mali İşbirliği (bilgi notu)”, (2003), Mart 2004,
<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/genel050203.htm>

DİE, 2003, Sayı: B.02.01.DİE.0.10.00.906, s.3., 2002 genel sanayi ve işyeri sayımı geçici sonuçları, 18.12.2003, www.die.gov.tr

Dilik B., Duran M., (1998), “Türkiye’de Uygulanan KOBİ Teşvik Politikası ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, *Hazine Dergisi*, S. 10, s.69.

Doğukanlı, H.; ALGAN, N.; (2000), “Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinde verimlilik ve finansal yapının değerlendirilmesi ve hisse senetleri İMKB’de işlem gören kobilerle ilgili ampirik bir çalışma”, *Krizden Çıkışta KOBİ’lerin Yapılanması ve 2000’li Yıllar İçin Değişim Stratejileri Paneli, Çukurova Üniversitesi, İİBF*, ss.129-418, s.136.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

“AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”, (TASLAK), 24.08.2003, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ulusalpr/c2.pdf>.

“Türkiye Sanayi Politikası (AB Üyeliğine Doğru)”, 17.09.2003, <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>

“Fizibilite Projeleri (Feasibility Projects)Nelerdir?”, “Programın Ana Unsurları Nelerdir?”, “Tanıtım Projeleri (Demonstration Projects) Nelerdir?”, Mart 2004, <http://econtent.dpt.gov.tr>

“Leonardo Da Vinci Genel Bilgi”, 20.06.2003
www.dpt.gov.tr/ulusalajans/leonardo/belgeler/leonardogeneralbilgideg.doc

“T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006)”, (2003/12), Yüksek Planlama Kurulu’nun 22 Aralık 2003 tarih ve 2003/61 sayılı Kararı, Ankara, 01.01.2004, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>

DPT, (2000), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın no: DPT:2529-ÖİK:545, Ankara.

Ege, A.; Eğitim, Ş.; ACAR Ufuk, (1995), “Avrupa Birliği ve Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler”, KOSGEB, Ankara, s.55-69.

EIM Small Business Research and Consultancy Estimated By EIM Business Policy Research; Esitmted Based On Eurostat's SME Database. Also Based On European Economy, Supplement A, June 2001

EKONOMİK FORUM,

Mayıs 1997, "AB'de KOBİ'ler Nasıl Destekleniyor?", s.50.

Nisan 2002, "KOBİ Gelişim Projesi", s.20-28

Şubat 2002, "KOBİ Kredilerinde Düşüş", s.55.

ENTREPRISE EUROPE, (2002), Reppel K., P. Vigier, 8, July-September, s.8.

KOBİNET BİLGİ AĞI, www.kobinet.org.tr., 25.06.2003

Europartenariat - Medpartenariat

<http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/katilimci-kuruluslar/vakiflar/008a.html>

European Commission, (2001), "Life Environment in Action", Belgium, s.7.

Gençkol, M., (2003), DPT Yayın No: 2679, "Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye", Uzmanlık Tezi, Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, Uyum Dairesi Başkanlığı.

Gümrük Birliği Sürecinde Mali Yardımların KOBİ'lere Etkisi, 1998, KOSGEB, Ankara.

Haskebabçı, A., "KOBİ'lere yeni kaynak", 25.06.2003

<http://212.154.21.40/2000/10/27/Ekonomi/ekonomidevam.htm#2>

İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), <http://www.igeme.org.tr>

İhracatın Motoru Eximbank Kredileri (2003), Hürriyet Gazetesi, 8.9.2003, s.10.

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI (İKV) YAYINLARI

İKV BÜLTENLERİ 1-15 Kasım 2002., 1-15.Ağustos.2002.

(1994), No: 127, "Avrupa Birliği'nde Teşvik Sistemi", s.24.

(1998), Bilgi Ağı Bültenleri, No: 26, s.2-3

(1999), No: 143, "Avrupa Birliği Programları", s.108.

(2001/a), No: 164, “Avrupa Birliği Program ve Ajanslarına Aday Ülke Statüsü ile Türkiye’nin Katılımı”, İstanbul.

(2001/b), No: 166, “Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye’ye Sağlanan Kredi İmkanları”, İstanbul, s.35-36.

(2001/c), *Avrupa Birliği’nin Girişimcilik Politikası ve Türkiye’nin Uyumu - Sanayi Politikası ve KOBİ’ler*, İstanbul.

(2001/d), “Avrupa Birliğinin Bölgesel Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, İstanbul

(2002), No: 170, “Avrupa Birliği Genişleme Süreci ve Türkiye”, s.13.

(2003), 15 soruda 15 AB Politikası, “Avrupa Birliği’nin Telekomünikasyon ve Görsel-İşitsel Politikası” No:11, İstanbul s.9.

İMKB Konferans ve Panel Serisi, (2000), "Kobilerin Sermaye Piyasasına Katılımı " Paneli 19 Nisan 2000, Emir Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.

İTO, (2003), “Özel sektörün kullanabileceği krediler, seminer 22.04.2003”, Yayın no:2003-23, s.27.

KfW Ankara Bürosu, “Türkiye’deki Alman Kuruluşlar ve Vakıflar”, 15.11.2003.
www.germanembassyank.com/tr/press/bulten/2002/3073_0412002.html

Kıbrıs’ın AB’nin Programlarına Katılması, 20.06.2003,
http://www.kypros.org/CY-EU/tr/06_news/news008.htm

KOBİ EFOR WEB SİTESİ, “101 Soruda AB 6. Çerçeve Programı (2002-2006)”, 24.09.2003, www.kobi-efor.com.tr.

KOBİ'lere Kredi Desteği (2003), Ekovitrin, Temmuz, s.18-37.

Korluk, R.; (1998), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, İstanbul: Beta Yayıncılık, s.144.

KOSGEB, “Çekirdek Sermaye Hareketi”, “ETF Başlangıç”, “KOBİ Kredi Garanti Kolaylığı Garanti Politikası” ” Türkiye’de ABM Hizmetleri”, “ Türkiye’de

Çok Yıllı Program”, “Topluluk Programları, Topluluk Programlarına Katılımın Amaçları”, 15.02.2004, <http://www.map.kosgeb.gov.tr>

KOSGEB İcra Komitesi Kararları

Teknoloji Geliştirme Destekleri Yönetmeliği, 24.04.2000 tarih, Karar No: 2000-12.

KOSGEB Danışmanlık Desteği Yönetmeliği, 21.01.2000 tarih, Karar No: 2000/24.

Bilgisayar Yazılım Kullanım Desteği Yönetmeliği, Nisan 2000 tarih, Karar No: 2000/17.

İstihdam Desteği Yönetmeliği, 24.04.2000 tarih, Karar No: 2000/10.

Kredi Garanti Fonu (KGF), Mart 2004.

www.kgf.com.tr/kefaletkosullari.htm

Kutlu, H. Rüştü, KOBİ’lerin Altıncı Çerçeve Programına (Fp6) Katılımı, 24.09.2003, <http://www.cu.edu.tr/content/asp/turkish/ab6/ab6sunu.asp>

Küçüker, C., (2000), “Tevsik Teorisi: Ekonomik Argümanlar ve Endüstri Politikaları”, Ekonomik Gelişme Tevikler ve Sivas, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, s.136.

Leonardo da Vinci II (2000-2006) Mesleki Eğitim Programı A Tipi Projeler Hareketlilik (Mobility), 13.05.2004, www.leonardo.gov.tr/leonardo/belgeler/B_C_Projeler.pps

Levent, B. (2003), “Süper krediler şirket bekliyor”, Capital Dergisi, ss.160-164.

Liikanen, E. (2001), “Bilgi Temelli Ekonomi, Kobi’ler İçin Herşeyi Basitleştir!” Erkki Liikanen’nin, Unice Tarafından 29 Mayıs 2001 Tarihinde Düzenlenen Kobi Konferansındaki Konuşması, AB bülteni No:24.

Main Results From The 2002 Observatory Of European SMEs.

Makine Mühendisleri Odası, “Tmmob Sanayi Kongresi 2003, Sonuç Bildirgesi, 19-20 Aralık 2003/Ankara”, 15.02.2004, www.mmo.org.tr/mmo/etkinlikler/etkinlik2003/sanayikongresisonuc.htm

Med Programları El Kitabı, “Avrupa - Akdeniz Ortaklığı Rehberi”, 20.03.2002,
<http://www.adana-to.org.tr/dok/med.htm>, s.13-15

Memiş, H., S. Paksoy, (1999), “KOBİ'lerin ekonomik göstergeler ile değerlendirilmesi”
Celal Bayar üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, S.280.

Observatory Of European SMEs 2002/No.1, Highlights From The 2001 Survey, s.15.

OECD: Economic Outlook, No:65, June 2001

Önder, N., (2001), *Türkiye’de Kredi Garanti Fonu Uygulaması*, S. 95.

Özyurt H., M., Çetin, (2000), “Avrupa Birliği’nde bölgesel kalkınma politikası aracı olarak KOBİ’ler.” *Krizden Çıkışta KOBİ’lerin Yapılanması ve 2000’li Yıllar İçin Değişim Stratejileri Paneli, Çukurova Üniversitesi, İİBF*, ss.13-22.

Practical Guide to contract procedures financed from the General Budget of the
 European Communities in the context of external actions, May 2003,14.01.2004,
http://europa.eu.int/comm/europeaid/tender/gestion/pg/b09_d_en.doc

Resmi Gazete

18.01.2001 tarihli resmi Gazete, Sayı: 24291, Karar tarihi:21.12.2000, Karar
 sayısı:2000/1822, “Küçük ve orta ölçekli işletmelerin Yatırımlarında devlet
 yardımları Hakkında karar”

Tebliğ No: 2003/4, 28 Ağustos 2003 tarihli Resmi Gazete, Sayı:, 25213

21 Ekim 2003 Gün ve 25266 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 13 Ekim 2003 Gün ve
 2003/6286 Sayılı 2004 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve
 İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma
 Planı, 2004 Yılı Programı” Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 23271

Para Kredi Komisyon Kurulu’dan; 98/3 sıra sayılı “Patent, Faydalı Model Belgesi
 ve Endüstriyel Tasarım Tescili Harcamalarının Desteklenmesine İlişkin Tebliğ”

Para Kredi Komisyon Kurulu’dan; 2001/4 sayılı 23.03.2001 Tarihli Resmi
 Gazete, Sayı: “Yurtdışında düzenlenen fuar ve sergilere milli düzeyde veya
 bireysel katılımın desteklenmesi”

Tebliğ No: 97/6 ve 98/12, 31.07.1997 ve 14.11.1998 tarihli Resmi Gazete:, “Pazar araştırması desteği”

Tebliğ No: 97/5 ve 98/13, 31.07.1997 ve 14.11.1998 tarihli Resmi Gazete:, “Çevre maliyetlerinin desteklenmesi”

Tebliğ No: 2000/3,2001/6, 29.01.2000 tarihli Resmi Gazete: “Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Tanıtım ve Tutundurması ile Türk Malı İmajının Yerleştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Desteklenmesi”

Tebliğ No: 98/10, 04.11.1998 tarihli Resmi Gazete. “Araştırma-Geliştirme Yardımları”

Tebliğ No: 98/3, 27.02.1998 tarihli Resmi Gazete: “Patent, Faydalı Model Belgesi ve Endüstriyel Tasarım Harcamalarının Desteklenmesi”

Tebliğ No: 95/7, 01.06.1995 tarihli Resmi Gazete :, “Uluslararası Nitelikteki Yurtiçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi” hakkında tebliğ ve bu tebliğde değişiklik yapan 31.07.1997 tarih ve 23066 sayılı R.G., 97/3 sayılı Tebliğ

Tebliğ No: 2000/2 ve 2001/1 29.01.2000 tarihli Resmi Gazete, Sayı: 23948 “Eğitim Yardımı” ve “İstihdam Yardımı”.

Tebliğ No: 2001/1, 26.01.2001 tarihli Resmi Gazete, “Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımları”

Saklavcı Ç., “Finansman Yöntemlerinden Factoring”, : 30.07.2003
<http://www.abchukuk.com/makale13.html>

Sayın, M.; Fazlıoğlu, M. Akan, (1997), “Avrupa Birliği’nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları”, KOSGEB, Ankara.

Söğüt, M., 2001, “AB’de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları”, KOSGEB, Ankara.

Şahinöz, A. “Dünya Ticaret Örgütü ve AB’nde Teşvikler”, 2000.

Şirin, E.; (1998), “Küçük ve orta boy işletmelerde risk sermayesi tekniğinin uygulanabilirliği ve ülkemiz açısından bir değerlendirme”, Yüksek Lisans Tez, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Haziran 2002, 1999-2002 faaliyet raporu

T.C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Sitesi,

KOBİ Gelişim Projesi... Tanrıkulu: "AB Kriterleri Dikkate Alınarak Bir KOBİ Tanımı Yasası Hazırlanıyor",

http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anadoluyahaberler-yeni/2002/mart/ah_12_03-02.htm, Mayıs 2003.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Üç Aylık Faaliyet Raporu, 01.01.2004-31.03.2004

http://www.tmsf.org.tr/raporlar/TMSF%203%20AYLIK%20FAAL_25DDYET%20RAPORU.doc

Tekgöl, Y., (2000), "AB'nin KOBİ politikası ve Gümrük Birliği'nden sonra

KOBİ'lerimizin rekabet gücü" *Krizden Çıkışta KOBİ'lerin Yapılanması ve 2000'li Yıllar İçin Değişim Stratejileri Paneli, Çukurova Üniversitesi, İİBF, s.73.*

The Web Site Of The MEDIA Programme Of The European Union, 05.03.2004

(http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/devel_en.html).

(http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/distr_en.html).

(http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/promo_en.html).

TOBB, "Kobi Borsası Borsa Dışı Menkul Kıymet Piyasaları", 30.07.2003

<http://www.tobb.org.tr/organizasyon/kobi/kobiborsasi.php>

TÜBİTAK, 6. ÇERÇEVE PROGRAM WEB SİTESİ, "6. Çerçeve Programı(Fp6)'nda

KOBİ'lere Destekler", 24.09.2003; "FP6'ya Türkiye Katılımı, 9 Ocak 2004 itibariyle", 15.02.2004; <http://www.fp6.org.tr>

Türk KOBİ'lerinin Europartenariat'a Katılımı, 25.06.2003

<http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/partnership/europartenariat.htm>

Türk EXIMBANK, 2004

www.eximbank.gov.tr/html_files/krdaltmenu.htm

Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri

Vakfı Web sitesi, <http://www.tosyov.org.tr/tr/hakkimizda.htm>, 2004

Türkiye - Avrupa Birliği Mali İşbirliği, Projeler İçin Pratik Bilgiler, Ekim 2003,
http://www.avrupapostasi.org/mali_isbirligi.doc, 14.01.2004.

Türkiye Halk Bankası, “*Tarihçe*”, 2004

<http://www.halkbank.com.tr/parser.asp?page=tarihce.asp>

<http://www.halkbank.com.tr/parser.asp?page=haberler.asp>

Türkiye Kalkınma Bankası, “*Sanayi Kredileri*”, 25.06.2003,

<http://www.tkb.com.tr/Kredi/sanayi.htm>

Uludağ, İ., Serin, V., (2000) “*Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler*”, İTO Yayın No: 25, S..20.

ULUSAL AJANS, “*2004 Yılı Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı A Tipi (Hareketlilik) Faaliyet Alanında Alınan Proje Teklifleri İle İlgili DUYURU*”, Mayıs 2004, <http://www.ua.gov.tr/leonardo/belgeler/mobilitysonuc.doc>

Weighted data 2002 ENSR Survey on SMEs

Yazman, İ.; (1998), “*Türkiye’de Esnaf-Sanatkar ve KOBİ’leri Temsil Eden Meslek Kuruluşları İçin Yeni Bir Görev: Örgütlenmiş Danışmanlık Hizmetleri*”, Tes-Ar Yayınları No:24, S.141, Ankara.

“17- Bilim ve Araştırma”, 24.09.2003.

www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/pdf/IV-17.pdf

EK 1. KOBİ TANIMINA İLİŞKİN YASA TASARISI TEKLİFİ (TASLAK)

Amaç:

Madde 1- Bu Kanunun amacı, Avrupa Birliği (AB)'ne uyumlu tek bir Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) tanımı yapılarak, bu tanımın, içinde “KOBİ”, “Orta Büyüklükteki İşletme”, “Küçük İşletme” veya “Mikro İşletme” terimleri geçen tüm kurum ve kuruluşların mevzuat ve programlarına uygulanmasını sağlamaktır.

Madde 2- Bu Kanun kapsamında yer alan KOBİ tanımının, KOBİ, Orta Büyüklükteki İşletme, Küçük İşletme veya Mikro İşletme terimlerinin geçtiği her kanun ve yönetmeliğe uygulanması sağlanır.

Madde 3- “İşletme” kavramı, ekonomik faaliyetlerde bulunan, özel veya tüzel kişiliğe sahip şahıs işletmeleri ile şirketleri tanımlar.

Mikro İşletmeler:

Madde 4- Aşağıdaki koşulların tamamını taşıyan işletmeler, Mikro İşletmelerdir;

10'dan az işçi çalıştıran, Yıllık satış cirosu 2 milyon EURO karşılığı TL'yi veya yıllık bilanço değeri 2 milyon EURO karşılığı TL'yi geçmeyen, Bağlı işletme şeklinde bir şirketler grubu içinde yer almayan,

Küçük İşletmeler:

Madde 5- Aşağıdaki koşulların tamamını taşıyan işletmeler, Küçük İşletmelerdir;

50'den az işçi çalıştıran, Yıllık satış cirosu 10 milyon EURO karşılığı TL'yi veya yıllık bilanço değeri 10 milyon EURO karşılığı TL'yi geçmeyen, Bağlı işletme şeklinde bir şirketler grubu içinde yer almayan,

Orta Büyüklükteki İşletmeler:

Madde 6- Aşağıdaki koşulların tamamını taşıyan işletmeler, Orta Büyüklükteki İşletmelerdir;

250'den az işçi çalıştıran, Yıllık satış cirosu 50 milyon İşletme EURO karşılığı Türk Lirası (TL)'ni veya yıllık bilanço değeri 43 milyon EURO karşılığı TL'yi geçmeyen, Bağlı işletme şeklinde bir şirketler grubu içinde yer almayan,

Madde 9- Bu Kanun hükümleri gereği, bağlı işletme olmaktan dolayı KOBİ tanımının dışında kalan işletmeler, aşağıdaki koşulları sağladıkları takdirde KOBİ sayılırlar:

- İşletme, bölgesel kalkınma fonları veya üniversiteler dahil, kamu yatırım kuruluşları, girişim sermaye şirketleri veya kurumsal yatırımcılara bağlı, ancak bu gibi kurum ve kuruluşlar ne tek başlarına ne de müştereken işletmenin işletilmesini kontrol edemiyor ve 8.maddede tanımlanan ilişkilerden hiçbiri bu işletmeye uygulanmıyor ise;
- Anapara, kime ait olduğu saptanamayacak şekilde dağılmış ve işletme, anaparanın %25'nin veya daha fazlasının, orta, küçük veya mikro tanımlarının hiçbirine uymayacak şekildeki çeşitli girişimlerin müştereken ya da tek başına kontrolünde olmadığını meşru olarak öne sürebiliyor ise.

Madde 10- Bu Kanunun 9. maddesinde tanımlanan durumlar dışında, anaparasının veya oy haklarının %25'i veya daha fazlası bir kamu kuruluşunun kontrolünde olan girişimler KOBİ olarak kabul edilmez.

KOBİ Vafının Kazanımı veya Kaybı:

Madde 11- Son bilanço tarihinde; en az işçi sayısı, yıllık satış cirosu ya da yıllık bilanço rakamları öngörülen değerleri aşan veya bu değerlerin altına düşen girişim, bu durumun birbirini izleyen iki mali yılda tekrarlanması halinde, Orta Büyüklükte İşletme, Küçük İşletme veya Mikro

İşletme statüsünü kazanır veya kaybeder. Yeni kurulan işletmeler, iki yıllarını doldurana değin, mevcut durumları gözönünde bulundurularak değerlendirilir.

Çalışan Sayısı:

Madde 12. Bir işletmede çalışanların sayısı, Yıllık İş Birimlerinin (YİB) sayısına tekabül eder. Bir işletmede veya işletme adına bir yıl boyunca tam gün çalışan kişilerin sayısı YİB sayısına karşılık olup, yarım-gün çalışanlar ve mevsimlik işçiler YİB sayısının kesirlerini oluşturur. Dikkate alınması gereken yıl, işletmenin son mali yılıdır.

YİB kapsamında çalışanlar, işletme sahip ve yöneticilerini, işletmede düzenli hizmet veren ortakları, ücretli ya da ücretsiz çalışan aile bireylerini, başka işletmeler adına çalışmadıkları sürece ticari temsilcileri, dağıtımçıları, onarım veya bakım ekipleri gibi işletme dışında çalışmakla birlikte işletmenin bir kısmını oluşturan ve ücretleri işletme tarafından ödenen kişi ve/veya kişileri kapsar. Zorunlu askerlik hizmeti yapanlar bu kavrama dahil değildir.

Ücretsiz çalışan aile bireyleri; işletme sahibiyle birlikte yaşayan ve işletme sahibi adına düzenli çalışan, fakat iş sözleşmesi olmadığı gibi hizmetleri karşılığında ücret almayan kişilerdir. Bu tanım, verdikleri hizmetler için bir başka işletmenin bordrosunda yer almayan kişilere aittir.

Stajyerler ve çıraklar, en az üç ay süreli sözleşmeleri yoksa, dikkate alınmazlar. Üç aydan fazla süreli iş akdine sahip stajyerler ve çıraklar için, muhasebede dikkate alınacak mesai saatlerine, işletme dışında verilen eğitim saatleri dahil edilmez.

Madde 14. Bu Kanunun 4, 5 ve 6. maddelerinde belirtilen satış cirosu ve bilanço tavan değerlerinde, Avrupa Birliği tarafından yapılan değişiklikler, aynen uygulanır.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler:

Madde 16. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye Kalkınma Bankası, Türkiye Halk Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası, Türk Eximbank, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Kredi Garanti Fonu kanunlarında ve bu kanunlara istinaden yürürlükte bulunan yönetmelik, tüzük, genelge, tebliğ v.b. mevzuatta yer alan ve KOBİ, Orta Büyüklükteki İşletme, Küçük İşletme veya Mikro İşletme ya da buna benzer başka herhangi bir terimi içeren bütün maddeler, bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle uygulamadan kaldırılmıştır.

GENEL GEREKÇE

KOBİ'ler, büyük işletmeler gibi yüksek maliyetli yatırımlara bağlı kalmak zorunda olmadıkları için daha esnek üretim imkanlarına sahiptirler. Bu da, talep değişikliklerine kısa sürede uyum sağlama, tam rekabet şartlarına çabuk ulaşma ve bu sayede milli gelire, istihdama, verimliliğe, müteşebbis yetiştirmeye katkı sağlama gibi çok önemli işlevleri yerine getirmelerine neden olmaktadır.

Ekonomide ortaya çıkan konjüktürel dalgalanmalara büyük işletmelere göre daha az duyarlı olan KOBİ'ler, bu dalgalanmalardaki olumsuz etkilenmeleri elimine edebilmekte ve geçici talep artışlarını karşılayarak ani fiyat artışlarını engellemektedirler.

KOBİ'ler, makroekonomik düzeyde bölgelerarası dengesizliğin de bir düzenleyicisi olarak görülebilirler. Bölgelerarası dengeli gelişmeye ve büyümeye önemli katkıları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, tamamlayıcılık rolleri nedeniyle, ekonomide ön plana çıkmışlar ve büyük çaplı işletmelerin yan sanayi gereksinimlerini karşılayarak ekonomiye fayda sağlamışlardır.

Türkiye'de bugün, çeşitli kamu kurum ve kuruluşu tarafından farklı şekillerde kullanılan, çoğu da AB tanımıyla uyumlu olmayan, birden fazla KOBİ tanımı bulunmaktadır. Bu nedenle, uygulama4mada farklılıklar oluşmakta, KOBİ'lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer alırken, diğer bazı uygulamaların dışında kalabilmektedirler. Ayrıca farklı tanımlar KOBİ'lere yönelik istatistiklerin farklı sonuçlar vermesine de yol açmaktadır.

Ülkemiz ekonomisinin ve sosyal yapısının temelini oluşturan KOBİ'lerin kurulması, yaşaması ve gelişmesi, AB'ne entegrasyonlarının sağlanması ve rekabet edebilirlik düzeylerinin

artması için, ülkenin sınırlı kaynaklarından ayrılan desteklerin sağlıklı olarak kullanılması ve gerçekçi bir planlamanın yapılabilmesi, tek ve doğru bir KOBİ tanımı ile mümkün olacaktır.

Böylece, KOBİ'lerin rekabet edebilirlik düzeyinin ve teknolojik yenilik yeteneklerinin yükseltilmesi, katma değeri ve kaliteleri yüksek ürün ve hizmetlerin üretilebilmesini sağlayacaktır. Rekabet edebilir duruma gelen KOBİ'lerin ihracatları artacak, ithal ikamesi olan ürünlerin kalitelerindeki artış da ithalatı azaltacaktır. Teknolojik yeteneği olan işletmelerin ürünlerinin katma değerleri ve dolayısıyla ülkeye bıraktıkları kar daha fazla olacaktır. Karları artan işletmelerin yatırıma ayıracakları paylar da artacak ve yetişmiş insan gücü istihdamları fazlalaşacaktır. Bu nedenle, ülkenin gayri safi milli hasılasında belirgin bir artış olacaktır. Veriler daha sağlıklı toplanarak analiz edilebilecek, sonuçları KOBİ'lerin geleceğine ışık tutacaktır.

Bu nedenlerle, tek ve AB tanımına uyumlu bir KOBİ tanımının oluşturulması ve içinde KOBİ, Orta Büyüklükteki İşletme, Küçük İşletme veya Mikro İşletme terimleri geçen tüm kurum ve kuruluş mevzuat ve programlarına uygulanmasının sağlanması amacıyla bu Kanun tasarısı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddede, Ülkemiz ekonomisinin ve sosyal yapısının temelini oluşturan KOBİ'lerin kurulması, yaşaması ve gelişmesi, AB'ne entegrasyonlarının sağlanması ve rekabet edebilirlik düzeylerinin artması için, ülkenin sınırlı kaynaklarından ayrılan desteklerin sağlıklı olarak kullanılması ve gerçekçi bir planlamanın yapılabilmesini sağlamak üzere, tek bir KOBİ tanımı tarif etmek ve içinde KOBİ, Orta Büyüklükteki İşletme, Küçük İşletme veya Mikro İşletme terimleri geçen tüm kurum ve kuruluş programlarına uygulanmasını sağlamak, Kanunun amacı olarak belirlenmektedir.

Madde 2- Bu Kanunun kapsamı, içinde KOBİ, Orta Büyüklükteki İşletme, Küçük İşletme veya Mikro İşletme terimleri geçen tüm kurum ve kuruluş mevzuat ve yönetmeliklerine uygulanmasının sağlanması şeklinde belirtilmektedir.

Madde 3- Bu maddede, AB tanımına uyumlu "işletme" kavramı tanımlanmaktadır.

Ek.2. Türkiye Halk Bankasının KOBİ kredileri

Kredinin adı	Kimler yararlanabilir	Kredi limiti	Vade	Komis yon	KKDF BSMV
KOBİ Sanayi Kredisi	İşyerinde ≤ 250 işçi çalıştıran, kanuni defter kayıtlarındaki "arsa ve bina hariç" sabit yatırım net tutarı 600 milyar TL.'ye kadar olan üretim ve onarım faaliyetlerinde bulunan işletmeler	950 milyar	2 yıl	%2	
KOBİ Yüksek Teknoloji Kredisi	Üretim yöntemlerini iyileştirmeyi, üretimde kalite ve standardizasyonu, ürün çeşitlendirilmesine yönelmeyi amaçlayan, üretim faaliyetinde bulunan sanayici KOBİ'ler	950 milyar	2 yıl	yok	yok
İş Makineleri Kredisi	Üretim faaliyetinde bulunan KOBİ ve Büyük Ölçekli Sanayi İşletmelerinin iş makineleri alımı	950 milyar	2 yıl	%2	Kobi'lere yok
Turizm Kredisi	Turistik belgeye sahip otel, pansiyon, tatil köyü, kırsal ve termal turizm tesisleri işletmeciliği yapan veya işleten firmalar	950	2 yıl	%2	%5 BSMV, KKDF Yok
Onarım Kredisi	Acil Destek Programı içinde yer alan illerdeki KOBİ'ler	5 milyar	2 yıl	Yok	yok
Halk İşlem Kredisi	Mevcut işyerinin finansman ihtiyacını karşılamak isteyen, esnaf-sanatkarlar, üretim ve ticaretle uğraşan küçük ölçekli işletmeler	30 milyar	1 yıl	yok	%5 BSMV %3 KKDF
İşyeri Yenileme Ve Edindirme Kredisi	Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgelerinde üretim yapan, mevcut işyeri ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalan, imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ ve Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri	950 milyar	2 yıl	Yok	Kobilere yok
Eximbank Kredileri Türkiye Halkbankası aracılığıyla da kullanılmaktadır.					
Bilgisayar Yazılım Kredisi	Bilgisayar, iletişim cihazı veya bilişim teknolojilerine dayalı işlemleri, yazılım, program, işletim ve kullanım kılavuzlarını içeren belgeleri ve ilgili hizmetleri üreten KOBİ'ler	≤ 100 milyar	2 yıl	Yok	yok
Spot Kredi	Halkbankasından senet karşılığı avans şeklinde sanayi işletme kredisi kullanan ve kredi boşluğu olan KOBİ'ler ve büyük ölçekli sanayi işletmeleri	≤ 10 milyar	30 gün	Yok	Kobilere yok
Ürün Geliştirme Kredisi	KOBİ ve Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri	≤ 950 milyar	2 yıl	yok	Kobiler istisna kapsamında
Fuar Ve Sergilere Katılma Kredisi	Yurtdışında ve yurtiçinde düzenlenen fuar ve sergiler için organizatör kuruluşların organizasyonunda ya da bireysel olarak söz konusu fuarlara iştirak eden imalatçı, imalatçı/ihracatçı firmalar.	Yurtdışı 50.000\$, Yurtiçi 15.000\$ Birden çok; yurtdışı 100.000\$ yurtiçi 30.000\$ karşılığı TL.	2 yıl	Yok	Kobilere yok
ISO 9000 Kalite Standartları Belgesi Ve CE İşareti Kredisi	Avrupa işletmeleriyle rekabet edebilecek kalite güvencesinde mal ve hizmet üretiminde bulunduğunu gösteren, ISO 9000 serisinden birisine veya CE işaretine sahip olmak isteyen KOBİ ve Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri	≤ 10 Milyar	2 yıl	yok	Kobilere yok
Seracılık Kredisi	KOBİ tanımına uyan, sera faaliyetinde bulunan/bulunacak olan, Çiftçilik Belgesi sahibi gerçek veya tüzel kişiler	7,5 milyar	2 yıl	%2	BSMV %5, KKDF yok
TOBB-Halkbank İşbirliği ile destek kredisi	TOBB üyesi odalara kayıtlı üretim ve onarım faaliyetlerinde bulunan KOBİ ler ile ticari nitelikli firmalar	≥ 20 Milyar TL, ≤ 50 Milyar TL	Eşit taksitli 3-12 Ay	%3	Kobilere yok
Oda üyelerine nakdi-gayrinakdi kredi	Halkbankası ile protokol yapmış,Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı üyelere oda tarafından kredilendirilmesi uygun görülen firmalar	50 milyar	Nakitde 24 Gayrinakdide 12 ay		İmallatta yok,ticarette var.
KOSGEB ekpres kredi	İmalat Sanayinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren, işyerinde en fazla 150 işçi istihdam eden bağımsız nitelikli veya sermayesinin %25 i büyük işletmelere ait olan ve KOSGEB tarafından kredilendirilmesi uygun bulunan KOBİ'ler	75 milyar	İlk 3 ay ödemesiz 8 ay	%3	yok
Serbest meslek kredisi	Sermayeden ziyade mesleki bilgi ve şahsi mesaiye dayanan işlerini bir işverene bağlı olmaksızın, kendi nam ve hesabına yapan gerçek kişiler ile bunların kurdukları şirketler ve özel hastane, klinik ve poliklinikler	Proje bazında, ihtiyaca uygun	Tesis 2, İşletme 2 yıl	% 2	BSMV % 5 KKDF % 3

Avantaj hesap kredisi	Herhangi bir ticaret veya sanayi odasına kayıtlı bulunan tüm işletmeler	5 Milyar TL.	1 yıl	Yok	BSMV % 5 KKDF % 3
Genç ve kadın girişimci kredisi	İlk kez mal ve hizmet üretimi, serbest meslek yada ticari faaliyete yönelik işyeri açmak isteyen, elinde yapacağı işle ilgili geçerli bir belgeye veya işle ilgili bilgi ve deneyime sahip olan 35 yaşını aşmamış erkek ve 45 yaşını aşmamış kadın girişimciler	Ortaklık halinde her ortağa 1 M. olmak üzere top. 5 M. TL)	2 YIL Aylık eşit taksitli kredilerde	Yok	BSMV %5 KKDF Yok
Tedarikçi KOBİ kredisi	Otomotiv ve dayanıklı tüketim malları imalat ana sanayiinde faaliyet gösteren firmaların yan sanayi-tedarikçisi konumunda olan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler	950 milyar	2 yıl	Yok	yok
Yatırım teşvik fonundan genel bütçe kaynaklı kredi tahsisi Türkiye Halkbankası aracılığıyla yapılmaktadır.					
Teşvik belgeli KOBİ kredisi	Teşvik belgeli kobi kredileri halkbankası aracılığıyla da kullanılmaktadır. (Bkz: bölüm1, s.xx)				
Sanayileşme fonu döviz kredisi	Arsa ve bina hariç sabit değerleri 75.000.000 EURO'ya kadar (75.000.000 EURO dahil) olan ve çalışan sayısı en çok 500 (500 dahil) KOBİ Sanayi işletmeleri ve KOBİ niteliğindeki turizm işletmelerine finansman imkanı	1.000.000 €	Yatırım Kr. İlk 1 Yıl ödemesiz 5 yıl. İşletme Kr. Ödemesiz dönem yok 3 Yıl	Yok	BSMV var, KKDF yok.
Orta ve uzun vadeli AYB döviz	Özel sektörde; imalat, tarıma dayalı sanayi, turizm sektöründe faaliyet gösteren, ihracat yapan, döviz kazancı olan, döviz kredisini ödeyebilecek performansa sahip işletmelere, finansmanı için ihracat taahhüdüne bağlı olmaksızın	500.000 EURO		Yok	BSMV var, KKDF yok.

Kaynak: www.halkbankasi.com.tr ,

EK 3. Avrupa Birliğinde KOBİ'lere İlişkin Finansal Programlar Ve Araçları

Yöneten Kurum / Ülke	Durumu (K/S.A) kaldırıldı veya son aşamasında)	Adı	Kaynak	Hedef Kitle	Özkaynak / kredi	Garanti / hibe	Kaynak (milyon ECU)	AB Bütçesi Tahsis Dönemi
AYB	Sürüyor	Küresel Krediler	AYB	KOBİ'ler	G		12.700	-
	K/S.A.	KOBİ Kolaylığı	AYB ve Komisyon	KOBİ'ler	G	Hibe	Kredi:1.000 Hibe:100	1994-1997
		Kendi kaynakları	AYF	Küçük girişimci sermayesi fonları, teknoloji eğilimli şirketler	Ö	Özkaynak	80	-
		Avrupa teknoloji kolaylığı	AYB	Özel küçük girişimci sermayesi fonları, genç KOBİ'ler	Ö	Özkaynak	250	-
		Amsterdam özel eylem programı ve KOBİ Penceresi	AYB	KOBİ'ler	Ö	Özkaynak	AYB Rezervleri	-
AYF	Sürüyor	Yenilik 2000 teşviği (KOBİ Penceresinin devamı)	AYB	KOBİ'ler	G	Özkaynak	AYB Rezervleri 1.000	-
		Büyüme ve istihdam teşviği kapsamında ETF-Yeni Başlayanlar Kolaylığı)	Komisyon	Küçük girişimci sermayesi fonları, yenilikçi Avrupa KOBİ'leri	Ö	Özkaynak	168	1998-2000
		Büyüme ve istihdam teşviği kapsamında kobi garantisi kolaylığı	Komisyon	Avrupa KOBİ'leri	Ö	Garanti/ Hibe	Garanti:2.200 Hibe: 198	1998-2000
		Büyüme ve çevre programı	AYF ve Komisyon	Avrupa KOBİ'leri	G	Garanti/ Hibe(*)	Garanti:681,7 Hibe:25	1995-1997
		Yenilik-4.FP-RTD ⁵ Kapsamında I-TEC	Komisyon	Teknolojik yenilikçi KOBİ'lere Odaklı Küçük Gir.Serm.F.	Ö	Hibe	11	1997-1998
Komisyon	Sürüyor	EUROtech Sermayesi	Komisyon	Küçük girişimci sermayesi fonları ve KOBİ'ler	Ö	Hibe	9,5	1989-1996
		Büyüme ve istihdam Teşviği Kapsamında JEV*	Komisyon	KOBİ'ler	G	Hibe	59	1997-2000
		CREA	Komisyon	Çekirdek Sermaye Fonları	Ö	Hibe	8	1998-2000
Komisyon	K/S.A.	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Madde 56	ECSC	Şirketler	G	Hibe	Kredi:1.531 Hibe:216	ECSC 1993-1997
		Yatırım Ortaklıkları Programı (JOP)	Komisyon	Avrupa KOBİ'leri	G	Hibe	164	1991-2000
		AB Yatırım Ortaklıkları (ECIP)	Komisyon	Öncelikle Avrupa KOBİ'leri	G	Hibe	392	1988-1999
EBRD	Sürüyor	KOBİ Finans Kolaylığı	EBRD&EC	Doğu Avrupa KOBİ'leri	G	Özkaynak/ Kredi	Ö.K.:25,Hibe:80, Kredi:275,	1999-2000
		KOBİ Finansman Kolaylığı	CEB/KfW ve Komisyon	Doğu Avrupa KOBİ'leri	G	Garanti/ Hibe	Kredi:113 Hibe:21	2000
CEB/KfW	Sürüyor	Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu	Komisyon ve üye ülkeler	KOBİ'ler	Ö/ G	Hibe	Yeterli bilgi mevcut değil	2000-2006

⁴ Bu kapsamdaki hibeler, garanti komisyonlarının doğrudan kobi'ye ödenmesi gereken yardımları yerine doğrudan AYF'ye ödemeler biçimindedir.

⁵ Araştırma Ve Teknolojik Kalkınma Çerçeve Programı, Ortak-işletme araçları

Kaynak: Communication of The EUROpean Communities, Communication From The Commission, Review of Specific Community Financial Instruments for SMEs, s.8

* Ö = özel olarak yeni başlayanları, ileri teknoloji şirketlerini ve mikro işletmeleri hedefleyen, * G = genel olarak tüm KOBİ'leri hedefleyen

EK 4. KOBİ'lere Yönelik Yeni Politikalar, Temel Eğilimler Ve Uygulama Araçları

Politikalar/Eğilimler	Araçlar	Uygulayan Ülkeler
A. İdari Ortamın İyileştirilmesi	Elektronik bildirim ve birleştirilmiş form ve dokümanlar	Avusturya, İsviçre, İspanya, Fransa, Finlandiya, İtalya, İzlanda, Portekiz
1. İdari masrafların azaltılması ve işlemlerin basitleştirilmesi	İşletmeler için idari bildirimlerin veya istatistiksel yüklerin basitleştirilmesi Hizmetlerin tek yerde birleştirilmesi	Avusturya, İsviçre, Almanya, Danimarka, İtalya Norveç, İspanya, Fransa, Finlandiya, İrlanda, Lüksembourg, Hollanda, Portekiz, İsveç, İngiltere İspanya, Fransa, İtalya, Lüksembourg, Portekiz
2. Başta idari gereklilikler olmak üzere işletmelere bilgi sunulması	Bilgilendirici "tek durak sistemi" (Internet sitesi dahil)	Avusturya, İsviçre, Almanya, Danimarka, İspanya, Fransa, Finlandiya, İrlanda, Lüksembourg, Norveç, Portekiz, İngiltere
3. İdari engellerin ortadan kaldırılması ve basitleştirilmesi amacıyla, araştırmaların yapılması	İdari ve yasal düzenlemelerin KOBİ'lere etkileri, kamuoyu araştırmaları, yasal iyileştirmeler için önerilerin geliştirilmesi	Belçika, İsviçre, Almanya, Danimarka, İspanya, Finlandiya, İrlanda, Lüksembourg, Norveç, İsveç, Portekiz,
4. Vergi ve sosyal güvenlik sistemlerinin basitleştirilmesi	Vergi, sosyal güvenlik sistemlerinin basitleştirilmesi için vergi reformları işlemler için vergi yardımı ve sosyal güvenlik ile ilgili yasal reformlar	İspanya, Fransa, Finlandiya, İtalya, İsveç, İzlanda, İrlanda, Lüksembourg, Portekiz. Avusturya, Belçika, İsviçre, Almanya, İspanya, Finlandiya, İtalya, Portekiz, İngiltere.
5. İdari yapının basitleştirilmesi	Bakanlıkların kamu kurum ve kuruluşlarının reorganizasyonu	İsviçre, Fransa, Finlandiya, İtalya, İrlanda, Norveç, İngiltere.
6. İşletme başarısızlıklarına mesleki etkilerin azaltılması	İşletmelerin iflaslarını önleme, iflas ile ilgili düzenlemelerde reformlar	Avusturya, Belçika, Almanya, Hollanda, Portekiz.
7. İşletme devrinin kolaylaştırılması	İşletme devirlerinin kolaylaştırılması, vergi yardımları/teşviklerle ilgili reformlar	Avusturya, Belçika, Fransa, İtalya
B. Finansal Ortam		
1. Sermaye oluşturma ve yenilik başta olmak üzere, KOBİ'lerin kurulmasını ve gelişmesini desteklemek amacıyla yenilikçi bir finansman mekanizması oluşturulması	Çalışmalar sonucu ortaya konacak düzenlemeler, risk sermayesinin kurulması ve teşviki, başlangıç sermaye fonları, iş melekleri Ara finansman, iştirak kredileri, ortaklık borçlarına ilişkin bir sistemin kurulması ve teşviki	Avusturya, İsviçre, Almanya, Danimarka, İspanya, Yunanistan, Fransa, Finlandiya, İrlanda, İzlanda, Portekiz, Norveç, İsveç, İngiltere Avusturya, Almanya, Danimarka, İspanya, Fransa, Finlandiya, İtalya, Lüksembourg, Hollanda, Norveç.
2. KOBİ'lerin finans kaynaklarına ulaşmalarının kolaylaştırılması/finans yapılarının iyileştirilmesi.	KOBİ'lerin borçları için garanti planı, borçların yeniden takvime bağlanması ve indirim programları	Avusturya, Belçika, İsviçre, Almanya, İspanya, Fransa, Finlandiya, İtalya, Hollanda, İngiltere.
3. KOBİ'lere doğrudan yardım, ulusal programlar	Geç ödemelere ilişkin tedbirler	Yunanistan, İtalya, İrlanda, İngiltere
4. Kurumsal reformlar	KOBİ yatırımları için finansal destekler Kota dışı KOBİ'ler için borsa oluşturma	Avusturya, İsviçre, Almanya, İspanya, Yunanistan, İtalya, İrlanda, Portekiz, İngiltere. Avusturya, Belçika, Danimarka.
C. Uluslar arasılaştırma ve Bilgi Hizmetleri		
1. KOBİ'lerin yabancı pazarlara girmesinin teşvik edilmesi	Pazar araştırma programlarına destek ve sektör fuarlarına katılım Dış ticareti desteklemek için ulusal, özel, kamu ajanslarının kurulması	Avusturya, İsviçre, Almanya, Danimarka, İspanya, Yunanistan, İtalya, İrlanda, Lüksembourg, Hollanda, Norveç, İngiltere
2. Uluslar arası işbirliği çabalarına destek ve ulusal KOBİ'ler için daha geniş bir ağı kurulması	Finansal destek ve teknik yardımlar, yabancı ortakların takip edilmesi, ortak girişim antlaşmaları Yurtdışı yatırımlara direkt finans desteği	İsviçre, Yunanistan, İrlanda, İzlanda, Hollanda, İngiltere
3. KOBİ'lerin özel ihtiyaç duydukları bilgilerin dağıtılması (yönetim, ticaret, finansman vb)	Özel bilgi bankalarının ve web sayfalarının oluşturulması	Avusturya, İsviçre, Almanya, Danimarka, Fransa Yunanistan, İtalya, İrlanda, Lüksembourg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İngiltere
D.AR-GE Faaliyetlerine Erişimin Arttırılması; İşgücü Ve Eğitim		
1. Yenilikçi KOBİ'lerin kurulması	İnkübatörlerin kurulması İleri teknoloji için finansal araçların oluşturulması (başlangıç sermayesi, risk sermayesi vb.)	Avusturya, Almanya, Danimarka, İspanya, Fransa, Finlandiya, İtalya, İzlanda, Hollanda.
2. Mevcut KOBİ'lerin AR-GE faaliyetleri veya dışarıda üretilen yeniliklere adapte olmaları için yardım sağlanması	-KOBİ'ler arasında, KOBİ'ler ile araştırma kuruluşları arasında işbirliği programları -Yeniliğe dönük yatırımlar, kalite belgelendirme sistemine geçiş -Bilgi teknolojisi, internet, bio-teknoloji gibi alanlarda programları	Avusturya, Belçika, İsviçre, Almanya, İspanya, Fransa, Finlandiya, İsveç, Norveç, İrlanda, Lüksembourg, Portekiz, İngiltere
3. Teknolojik gelişmelerin KOBİ'lere iletilmesini için ulusal araştırma sisteminin geliştirilmesi	Toplumsal sektör araştırmalarının ticari uygulamaları için finansal teşvik programları	İsviçre, Danimarka, Fransa, Finlandiya, İtalya, İzlanda, Hollanda, İngiltere.

Kaynak: DEMİRCİ, R., Aişe Akpınar ve İzzet Çevik, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler", TESKOMB, 2001., s.361-363.

EK 5. Finansal Araçlar Topluluk Programları Ve KOBİ'ler

Topluluk eylemleri	KOBİ'lere tahsis edilen meblağ	KOBİ'lerin sayısı	Projelerden KOBİ'lere düşen pay	Topluluk Bütçesinden KOBİ'lere düşen pay
Küresel krediler yoluyla AYB finansmanı -1994-1998 -1998 -1999	2,4 milyar 2,8 milyar	49.000 8.464 11.500		
KOBİ Kolaylığı 1994'den beri faiz sübvansiyonlu küresel krediler	1 milyar	(54.000 istihdam yaratıldı)	%100	%100
AYF Garantileri (1994-1999) -Büyüme ve çevre	879 milyon 671 milyon		%100 %100(100'den fazla istihdam)	AYF etkinliklerinin %33'u %100
-KOBİ Garantileri (1998-2002) -risk sermayesi kendi kaynakları	168 milyon 58,5 milyon		%100	%100
ATK İş kurma kolaylığı-1997 ATK İş kurma kolaylığı 1998-2002	125 milyon 168 milyon		%100 %100	
Risk sermayesi 1997-2000	84 milyon		%100	%100
Kuruluş sermayesi etkinliği	35 milyon (yatırım)	207 (3000 istihdam)	%100	
CREA(1999-2000) I-TECH	10 milyon 11 milyon		%100 %100	%100 %100
YAPISAL FONLAR (1994-1999)				
Eylem programları	21,3 milyar	800.000		Ortalama %18,2 Hedef 1 için %14.5 Hedef 2 için %35.5 Hedef 5b için %31.5 Hedef 6 için % 25
Topluluk inisiyatifleri(95-99) KOBİ'ler Leader II Employ Now	1, 1 milyar		%100 %20 %50	%100
ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME				
VIRTD Çerçeve Programı (1994-1998) özel KOBİ Programları	1.427 milyon 323 milyon	14.754 6.864	%28,5** %100	%20,4** %100
MESLEK EĞİTİMİ				
ESF'nin 4. Hedefi için ADAPT Leonarda da Vinci (1995-1999)	20 milyon (KOBİ Projeleri)		%40-90 %15doğrudan %45 dolaylı %4,8 KOBİ Projeleri %25 ortak oldukları projeler	%5,2 KOBİ Projeleri
ULUSLAR ARASI İŞBİRLİĞİ				
JOB (Yatırım ortaklıkları,1991-1999)	164,5 milyon	300 ortak girişim	Phare Bölümü için	
KOBİ finansman kolaylığı (99 EBRD-EU)	125 milyon		%100	%100
AL-INVEST (1996-2000)	41 milyon	6.500	%100	%100
ECIP (Yatırım ortaklıkları 1995-1999) 1988-1998	250 milyon	42.000 kolaylık 1	KOBİ hedefli %92	
Asya Yatırım (1997-2002)	45 milyon			
ÇEVRE				
LIFE Finansman Aracı (1993-97)	156 milyon	400 proje	> %40	%40

NOT: Bu tablo değişik dönemler itibariyle, AB Destek etkinlikleri (Hibe, kredi, garanti, vb) hakkında genel bir fikir vermektedir. Dönemler farklı olduğu için meblağlar toplanamaz.

*1999 yılında Komisyon için hazırlanan "Ernest&Young Değerlendirmesi" baz alınarak KOBİ payı Hazine Müsteşarlığından edinilmiştir.

**Maliyeti paylaşılan projeler

Kaynak : YAZMAN, İ., Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansmanı (Türkiye ve AB Ülke Uygulamaları), TESKOMB, 2001,s.341-342.

Ek 6. AB Hizmet Sözleşmeleri Temel Kuralları

Hizmet sözleşmeleri, çoğunlukla araştırma ve teknik yardım sözleşmeleri olarak, teknik ve ekonomik destek vermeyi amaçlar. *Araştırma sözleşmeleri*, projelerin belirlenmesi ve hazırlanmasına yönelik araştırmalar, fizibilite çalışmaları, ekonomik ve piyasa araştırmaları, teknik etütler, değerlendirmeler ve denetimleri içerir. Bu sözleşmeler genelde bir sonuç belirtir; yüklenici bir ürün sağlamalıdır. *Teknik yardım sözleşmeleri* çoğunlukla yalnızca araçları belirtir; yüklenici ürün sağlamaz.

‘Hizmet sunucu’ hizmet sunan gerçek veya tüzel kişidir. ‘Aday’ kısıtlı ihale prosedürüne katılmak için başvurmuş hizmet sunucudur; ‘teklifçi’ ise teklif veren hizmet sunucudur.

Uluslararası kısıtlı ihale prosedürü: İhale sürecini başlatmadan önce Sözleşme Makamı kısa liste oluşturmak amacıyla duyuru yayınlar ve duyuruya cevap veren bütün adayları inceledikten sonra kısa listeyi oluşturur. Kısa listede en çok sekiz, en az dört aday bulunmalıdır. Sözleşme Makamı kısa listedeki adaylara ihale dosyasını gönderir ve onları teklif vermeye davet eder. Gönderilen tekliflerin incelenmesinden sonra başarılı teklifçi seçilir.

Müzakereli prosedür: Kısıtlı ihale prosedürü ve basit prosedür için öngörülen sürelerle bağdaşması olanaksız bir ivedilikle hareket edilmesini gerektiren bazı durumlarda müzakereli prosedür kullanılabilir. Müzakereli prosedür ayrıca sözleşmenin amacının ekonomik veya ticari fikirlere dayalı olmadığı hallerde, kamu kurumlarınca veya kar amacı gütmeyen kuruluşlar veya dernekler tarafından hizmetlerin sağlanması; tamamlayıcı veya ek hizmetlere gereksinim; nitelik ve mali bakımdan layık teklif alınmaması gibi durumlarda da belirli şartlara uygun olarak da uygulanabilir. İstisnaya yol açan nedenlere göre, Sözleşme Makamı, ihale dosyasının gereklerini önemli derecede değiştirmemek kaydıyla, bir veya daha çok teklifçi ile müzakere etmek, orijinal hizmet sunucudan tamamlayıcı veya ek hizmet almak gibi çözümlere başvurabilir.

Çerçeve sözleşme: 200.000€’dan küçük bedelli ve sağlanacak hizmetlerin 12 aydan daha kısa süreli olan teknik yardım sözleşmeleri için, Sözleşme Makamı çerçeve sözleşme kullanmalıdır. Uzun süreli teknik yardımların çerçeve sözleşme yoluyla sağlanması mümkün değildir. Bu bedeller arasındaki hizmet sözleşmelerinde mümkün olan her durumda çerçeve sözleşmeleri kullanılmalıdır.

Çerçeve sözleşmeleri düzenlemeleri kapsamında AB Komisyonu bir uluslararası kısıtlı ihale prosedürü başlatmış, adayları seçmiş, yapılan çerçeve teklifleri incelemiş ve ihaleye çıkarılan uzmanlık alanlarında başvurabileceği yüklenicilerin (‘contractor’) listesini çıkarmıştır. Sözleşme Makamı, herhangi bir görevlendirme için çerçeve sözleşmenin sınırları içinde bir teklif sunmak üzere listeden seçilen yüklenicileri davet eder ve ekonomik bakımdan en avantajlı teklifi seçer.

Basit prosedür: Basit prosedür, çerçeve sözleşmesi bulunmayan hizmetler için kullanılmalıdır. Sözleşme Makamı, 200.000€’dan küçük bedelli bir sözleşmeyi, çerçeve sözleşmenin kullanılmadığı veya başarısız olduğu durumlarda, basit prosedür yoluyla ilansız ihale edebilir.

Basit prosedür kapsamında Sözleşme Makamı kendi seçtiği adayları teklif vermeye çağırır. Sonuç olarak, Sözleşme Makamı en az üç teklifin içinden ekonomik açıdan en avantajlı teklifi seçer. Üçten az teklif alınması durumunda, Sözleşme Makamı ihale prosedürünü iptal etmeli ve yeniden başlatmalıdır.

Tek teklif: Sözleşme Makamı, 5.000€ veya daha küçük bedelli hizmet sözleşmelerini tek bir teklif temelinde ihale edebilir.

Kaynak: Türkiye - Avrupa Birliği Mali İşbirliği, Projeler İçin Pratik Bilgiler, Ekim 2003,

http://www.avrupapostasi.org/mali_isbirligi.doc, 14.01.2004.

Ek 7. AB Tedarik Sözleşmeleri Temel Kuralları

Tedarik sözleşmeleri, sözleşmede belirtilen bakım, onarım, montaj, eğitim ve satış sonrası hizmetler gibi başka görevlerle beraber, malzeme tasarlanması, üretilmesi, teslim edilmesi, montajı ve işletmeye sokulmasıyla ilgilidir.

‘Tedarikçi’ malzeme sağlayan herhangi gerçek veya tüzel kişidir; teklif sunan tedarikçi ‘teklifçi’ olarak anılır.

Uluslararası açık ihale prosedürü: 150.000€ veya daha büyük bedelli bütün tedarik sözleşmelerinde uluslararası açık ihale prosedürü uygulanmalıdır. Uluslararası açık ihale prosedürün kapsamına giren ihalenin duyurusu AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanmalıdır.

İhaleye katılıp teklif verilmesi için açık bir davet yapılır. Teklif vermek isteyen herhangi gerçek veya tüzel kişi ihale dosyasında belirtilen yöntem uygun olarak ihale dosyasını alır (dosyanın alınmasında ödeme yapılması gerekebilir). Alınan tekliflerde, seçim aşaması olarak ilk başta teklif verenlerin yeterliliği ve mali, ekonomik, teknik ve mesleki durumları incelenir. Daha sonra, ihale aşamasında, teklifler kıyaslanarak sözleşme ihale edilir.

Yerel açık ihale prosedürü: En az 30.000€ ve en çok 150.000€ bedelli tedarik sözleşmelerinde yerel açık ihale prosedürü uygulanır. Bu durumda, sözleşme tahmini ve ihale duyurusu sadece lehdar ülkede yayınlanır. Avrupa Komisyonu bu tür ihale prosedürleri hakkındaki bilgileri (yayın referansı, dosya numarası, ülke, Sözleşme Makamı, sözleşme tipi vb.) ve şirketlerin daha fazla bilgi edinmek için başvurabilecekleri adresleri internette yayınlar. Yerel açık ihale prosedürü kapsamına giren ihalenin duyurusu AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanmaz.

Yerel açık ihale prosedürü, uygun yabancı tedarikçilere yerel firmalar ile aynı fırsatları sağlamalıdır. Bu tedarikçilerin lehdar ülkede kayıtlı veya geçmişte bu ülkede sözleşme kazanmış olmaları gibi katılımlarını kısıtlamaya yönelik koşullar yasaktır.

Müzakereli prosedür: Uluslararası ve yerel açık ihale prosedürleri ve basit prosedür için öngörülen sürelerle bağdaşması olanaksız bir ivedilikle hareket edilmesini gerektiren bazı durumlarda müzakereli prosedür kullanılabilir. Müzakereli prosedür ayrıca malzemenin önemi ve özel nitelikleri olması (patentlenmiş malzemeler gibi); ek teslimatlara gereksinim; nitelik ve mali bakımdan layık teklif alınmaması gibi durumlarda da belirli şartlara uygun olarak uygulanabilir. İstisnaya yol açan nedenlere göre, Sözleşme Makamı, ihale dosyasının gereklerini önemli derecede değiştirmemek kaydıyla, bir veya daha çok teklifçi ile müzakere etmek, orijinal tedarikçiden ek teslimat almak gibi çözümlere başvurabilir.

Basit prosedür: Sözleşme Makamı, 30.000€’dan küçük bedelli bir sözleşmeyi basit prosedür yoluyla ilansız ihale edebilir ve seçtiği adayları teklif vermeye çağırır. Sonuç olarak, Sözleşme Makamı en aç üç teklifin içinden ekonomik açıdan en avantajlı teklifi seçer. Üçten az teklif alınması durumunda, Sözleşme Makamı ihale prosedürünü iptal etmeli ve yeniden başlatmalıdır.

Tek teklif: Sözleşme Makamı, 5.000€ veya daha küçük bedelli tedarik sözleşmelerini tek bir teklif temelinde ihale edebilir.

İhale Örnekleri: Tedarik sözleşmesi tahmini: Türkiye’de tekstil sektöründe çevre standartlarına yönelik akreditasyon laboratuvarı teçhizatı (Yer: Kosgeb, İzmir)

Açık ihale prosedürüyle gerçekleştirilecektir. Sözleşme Makamı, merkezden proje yönetimi çerçevesinde AB Komisyonu’dur. Sözleşme, tekstil sektörüne (özellikle kobilere) hizmet edecek şekilde çevre alanlarında onaylanmış testleri gerçekleştirecek bir laboratuvarın kurulması ve işlemesi için gerekli çeşitli laboratuvar teçhizatı, mobilya, bilgisayar ve ofis aletleri, cam eşyalar ve kimyasal maddelerin alımını kapsamaktadır. İhale belgelerinin Ocak/Şubat 2002 gibi yayınlanması beklenmektedir.

Kaynak: Türkiye - Avrupa Birliği Mali İşbirliği, Projeler İçin Pratik Bilgiler, Ekim 2003,

http://www.avrupapostasi.org/mali_isbirligi.doc, 14.01.2004.

Ek 8. AB İnşaat Sözleşmeleri Temel Kuralları

İnşaat sözleşmeleri, bayındırlık işleri yapılması veya bir yapı inşası için bir yüklenici ile Sözleşme Makamı arasında yapılır.

Yüklenici ('contractor') işleri yapan herhangi gerçek veya tüzel kişidir. Teklif sunan yüklenici 'teklifçi' olarak anılır; kısıtlı ihale prosedürüne veya basit prosedüre katılmaya davet edilen yüklenici ise 'aday' olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası açık ihale prosedürü: İhaleye katılıp teklif verilmesi için açık bir davet yapılır. Teklif vermek isteyen herhangi gerçek veya tüzel kişi ihale dosyasında belirtilen yöntemle uygun olarak ihale dosyasını alır (dosyanın alınmasında ödeme yapılması gerekebilir). Alınan tekliflerde, seçim aşaması olarak ilk başta teklif verenlerin yeterliliği ve mali, ekonomik, teknik ve mesleki durumları incelenir. Daha sonra, ihale aşamasında, teklifler kıyaslanarak sözleşme ihale edilir. Uluslararası açık ihale prosedürün kapsamına giren ihalenin duyurusu AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmalıdır.

Uluslararası kısıtlı ihale prosedürü: İspa tarafından ortak finanse edilen 100 milyon € veya daha büyük bedelli sözleşmeler dahil bazı projelerin özel niteliklerinin gerektirdiği durumlarda uygulanabilir. Bununla birlikte, mümkün olan en geniş katılımı sağlamak için ihale duyurusunun AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanması zorunludur.

Kısıtlı prosedür her proje için özel tasarlanmış kısa liste aşamasıyla başlar. Kısa liste aşamasının sonucuna göre, Sözleşme Makamı teklif vermeye davet edilecek şirketlerin listesini hazırlar ve sadece bu listedeki adaylara ihale dosyası ve teklife davet yazısı gönderir. Gönderilen tekliflerin incelenmesinden sonra başarılı teklifçi seçilir.

Müzakereli prosedür: Uluslararası ve yerel açık ihale prosedürleri, kısıtlı ihale prosedürü ve basit prosedür için öngörülen sürelerle bağdaşması olanaksız bir ivedilikle hareket edilmesini gerektiren bazı durumlar; öngörülmemen durumlar nedeniyle orijinal sözleşmeye dahil edilmemiş ek işler; nitelik ve mali bakımdan layık teklif alınmaması gibi durumlarda, belirli şartlara uygun olarak müzakereli prosedür uygulanabilir. İstisnaya yol açan nedenlere göre, Sözleşme Makamı ihale dosyasının gereklerini önemli derecede değiştirmemek kaydıyla, bir veya daha çok teklifçi ile müzakere etmek, orijinal tedarikçiye ek iş yaptırmak gibi çözümlere başvurabilir (Ek işler için ihale edilen sözleşmelerin toplam maliyeti, ana sözleşmenin tutarının yarısını aşmamalıdır).

Yerel açık ihale prosedürü: En az 300.000€ ve 5.000.000€'dan az bedelli inşaat sözleşmelerinde yerel açık ihale prosedürü uygulanır. Bu durumda, sözleşme tahmini ve ihale duyurusu sadece lehdar ülkede yayınlanır. Avrupa Komisyonu bu tür ihale prosedürleri hakkındaki bilgileri (yayın referansı, dosya numarası, ülke, Sözleşme Makamı, sözleşme tipi vb.) ve şirketlerin daha fazla bilgi edinmek için başvurabilecekleri adresleri internette yayınlar. Yerel açık ihale prosedürü kapsamına giren ihalenin duyurusu AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmaz.

Yerel açık ihale prosedürü, uygun yabancı tedarikçilere yerel firmalar ile aynı fırsatları sağlamalıdır. Bu tedarikçilerin lehdar ülkede kayıtlı veya geçmişte bu ülkede sözleşme kazanmış olmaları gibi katılımlarını kısıtlamaya yönelik koşullar yasaktır.

Basit prosedür: Sözleşme Makamı 300.000€'dan küçük bedelli bir sözleşmeyi basit prosedür yoluyla ilansız ihale edebilir ve seçtiği adayları teklif vermeye çağırır. Sonuç olarak, Sözleşme Makamı en aç üç teklifin içinden ekonomik açıdan en avantajlı teklifi seçer. Üçten az teklif alınması durumunda, Sözleşme Makamı ihale prosedürünü iptal etmeli ve yeniden başlatmalıdır.

Tek teklif: Sözleşme Makamı, 5.000€ veya daha küçük bedelli tedarik sözleşmelerini tek bir teklif temelinde ihale edebilir.

İhale Örneği

İnşaat sözleşmesi öngörüsü: Şanlıurfa İçme Suyu Projesi (Yer: Şanlıurfa)

Bu ihale açık ihale prosedürüyle gerçekleştirilecektir. Sözleşme Makamı, merkezden proje yönetimi çerçevesinde AB Komisyonu'dur. Sözleşme, yaklaşık 35 km uzunluğundaki 400mm ile 1800mm çaplı su borularının detaylı tasarımı ve inşasını kapsamaktadır. İhale belgelerinintarihi gibi yayınlaması beklenmektedir.

Kaynak: Türkiye - Avrupa Birliği Mali İşbirliği, Projeler İçin Pratik Bilgiler, Ekim 2003,

http://www.avrupapostasi.org/mali_isbirligi.doc, 14.01.2004.

EK 9.Leonardo Da Vinci Kapsamında Onaylanan KOBİ Projeleri

Proje No	Proje Sahibi Kurum/Kuruluş	İli	Proje Adı	Alıcı Ülkeler	Yerleştirme/Değişim Süresi (Hafta)	Yararlanıcı Sayısı
Tr/04/A/F/Ex1-034	Erbil İnşaat Proje Müşavirlik Mühendislik San.ve Tic. Ltd Şti .	Ankara	Altyapı Konusunda Mesleki Deneyim Ve Bilgi İletişim Teknolojilerinin Kullanımı Ve Yaygınlaştırılması	İspanya	2	5
Tr/04/A/F/Ex1-049	Başoğlu İnşaat Mobilyacılık ve Özel Eğitim Öğretim Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.	Konya	Engellilerin Tophumsal Uyumunun Araştırılması Ve Avrupa İle Karşılaştırılması	İsveç	3	4
Tr/04/A/F/Ex1-071	Ermika Reklam Ve Reklam Malzemeleri San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Açık Hava Reklam Sektörünün İhtiyaçları	İngiltere	3	2
Tr/04/A/F/Ex1-128	Esta Danışmanlık Eğitim Ve Öğretim Hizmetleri Ticaret Ltd.Şti	İstanbul	Yaşlı Bakım Elemanı Eğitici Eğitimi	Almanya	2	10
Tr/04/A/F/Ex1-132	Arkas Holding A.Ş.	İzmir	Eğiticilerin Eğitimi	Almanya	4	5
Tr/04/A/F/Ex1-136	Aykut Erol Endüstriyel Ürün Tasarımı Ve Organizasyon Ltd.Şti	İstanbul	Avrupada Tasarım Yönetimi	İtalya	2	2
Tr/04/A/F/Ex1-130	Kalite Merkezi Mühendislik Danışmanlık Eğitim İç Ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	Ankara	Medikal Cihazların Test Kalibrasyonunda Kullanılan Cihazlar İle İlgili Bilgi Ve Tecrübe Artırımı	Norveç	2	5
Tr/04/A/F/Ex1-139			Eğiticilerin İnsan Kaynakları, İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Konularında Eğitimi	İspanya	3	4
Tr/04/A/F/Ex1-140			Verilen Hizmetin İyileştirilmesine Yönelik Eğiticilerin Eğitimi	İngiltere	2	4
Tr/04/A/F/Ex1-142			"Ce" İşareti İle İlgili Yetkinlik Ve Becerilerin Geliştirilmesi	İspanya	2	5
Tr/04/A/F/Ex1-144			Gıda İmalatının İyileştirilmesine Yönelik Eğiticilerin Eğitimi Programı	İngiltere	2	4
Tr/04/A/F/Ex1-171			Sosyal Sorumluluk Modeli Çerçevesinde Eğitici Ve Deneticilerin Yetiştirilmesi	İspanya	2	4
Tr/04/A/F/Ex1-156	İkonium	Konya	İrlanda Keçeleri Ve Diğer El Sanatları	İrlanda	2	5
Tr/04/A/F/PI1-005	Bilsit Bilgi Sistemleri Ve Ticaret Ltd.Şti./Bilsit	Ankara	Turizm Ve Otel Yönetimi İşletmeciliği Diploma Programı 1.Sınıf Öğrencileri İçin Mesleki Staj Programı	İrlanda	17	10
Tr/04/A/F/PI3-006	Ay Döküm Makine Sanayi Ve Tic. Aş.	Ankara	Ay Döküm Aş'de Üretim Ve Kalite Kontrol Sistemlerinin Geliştirilmesi	İtalya	9	18
Tr/04/A/F/PI3-009	Man Türkiye Aş	Ankara	Mavi Yakalar Yeni Ufuklara	Almanya	9	15
Tr/04/A/F/PI3-010	Özel Pera Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi Kursu Pera	İstanbul	İç Mimari Tasarım Eğitiminde Avrupa Boyutu	İtalya	9	15

Kaynak: 2004 Yılı Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı A Tipi (Hareketlilik-Mobility) Faaliyet Alanında Alınan Proje Teklifleri İle İlgili DUYURU, Erişim Tarihi: 13.05.2004

http://www.ua.gov.tr/leonardo/belgeler/mobility_sonuc.doc

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı **ESMA YOLLU**
 Adres **2 sokak, No:85 / Ziyapaşa, 01140, Seyhan/ADANA**
 Telefon **0 322 459 42 15 / 0 535 584 88 78**
 E-posta **esmayollu@yahoo.com, esma@occons.com**
 Uyuşu **T.C.**
 Doğum Tarihi **01.01.1980 / Adana**
 Sürücü Belgesi **B Sınıfı**

EĞİTİM VE ÖĞRETİM

2001 - 2004
 Adana **Çukurova Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü – İşletme Tezli Master Programı**
 Tez Konusu: “Türk KOBİ’lerinin Avrupa Birliği’ndeki Destek ve Teşviklerden Yararlanma Olanakları” (Ç.Ü.Araştırma Fonu tarafından desteklenmektedir.)

1996 - 2001
 Adana **Çukurova Üniversitesi
 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü (1 yıl İngilizce Hazırlık dahil)**

1993 - 1996
 Adana **Abdulkadir Paksoy Kız Lisesi**

İŞ TECRÜBESİ

Haziran 2004–.....
 Adana **OCCONS Danışmanlık Hizmetleri
 Avrupa Birliği Projeleri Danışmanlığı**

Kasım 2002–Haziran 2004 Adana **Ç. Ü. Merkezi Kütüphanesi
 Bilgisayar Ünitesi Part-Time.**

Nisan 2002–Ekim 2002 Alanya/Antalya **La Plaza Dış Ticaret ve Turizm Ltd.Şti.
 Müşteri İlişkileri ve Kasiyerlik**

Kasım 2001–Nisan 2002 Adana **Ç. Ü. Merkezi Kütüphanesi
 Okuyucu Hizmetleri Bölümü**

1999 – 2001 Adana **AC Nielsen – Zet Araştırma ve Oracle Araştırma
 Dönemsel Projelerde Part – Time Anketörlük.**

STAJ DENEYİMİ

1999 - T.C. Halk Bankası Gazipaşa Bulvarı Şubesi-Adana
Haziran – Ağustos aylarında 8 haftalık staj deneyimi

YABANCI DİL BİLGİSİ

◦ Okuma becerisi	[İngilizce]	[Almanca] (8.aylık dil kursu tecrübesi)
◦ Yazma becerisi	Çok İyi	Temel
◦ Sözel beceri	Çok iyi	Temel
	Çok iyi	Temel

TEKNİK BECERİLER

Ms-DOS; Ms Office: Word, Excel, Power Point; Internet

**SOSYAL BECERİLER
VE YETERLİLİKLER**

Artistik Cimnastik (1990 takım olarak Türkiye üçüncülüğü, 1992 Türkiye birinciliği, 1996-1998 Ç.Ü. Cimnastik Takımı) , 2003-2004 Ç.Ü.İ.İ.B.F. Kız Voleybol Takımı, 2002-2003 Ç.Ü.Halkdansları Topluluğu
Sportif Aerobik Bölge Hakemliği

**ALINAN EĞİTİMLER
VE KATILDIĞI
KURSLAR**

Self Esteem, Time Management, Leadership, Personal Quality, Communication
[Eğitim dili İngilizce / Yogesh SHARDA – Oxford Üni. Eğitim Danışmanı-
2000]

Yönetim ve Maliyet Muhasebesi [Prof.Dr.Nihat Küçükşavaş, Yrd.Doç.Veyis
Naci Danış]

Uluslararası Finansman ve Sermaye Piyasası Analizi [Prof. Dr. Serpil Canbaş]

Satış –Pazarlama Semineri [16-20 Ekim 2000, ATO – Çağ Üniversitesi]

Halkla İlişkiler ve Strateji Yönetimi [ATO – Çağ Üniversitesi]

Avrupa Birliği Eğitim Kursu [12-16 Kasım 2001 Ç.Ü./ATAUM]

Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye-AB İlişkileri
05-12 Ekim 2003- ATAUM/AKVAM-Antalya

Avrupa Birliği Bilgilendirme Semineri [İktisadi Kalkınma Vakfı - 24.02.2004]

Türkiye'nin Avrupa Birliğine Üyeliği Sürecine Bilimsel Bakış [ATO, Avrupa
Bilgi Merkezi- 12-14 Mayıs 2004]

EK

T.C. Gümrük Müsteşarlığı'nın yapmış olduğu Gümrük Müşavir
Yardımcılığı sınavında başarılı olmuş, Gümrük Müşavir Yardımcılığı B
Karnesi almaya hak kazanmıştır.